

HRVATSKI VOJNIK

BROJ | 683

26. SVIBNJA 2023.

CIJENA 1,33 € / 10 KUNA

RAZGOVOR
MINISTAR OBRANE
MARIO BANOŽIĆ

NAČELNIK
GLAVNOG STOŽERA
OSRH ADMIRAL
ROBERT HRANJ
VIZIJA RAZVOJA
HRVATSKE VOJSKE

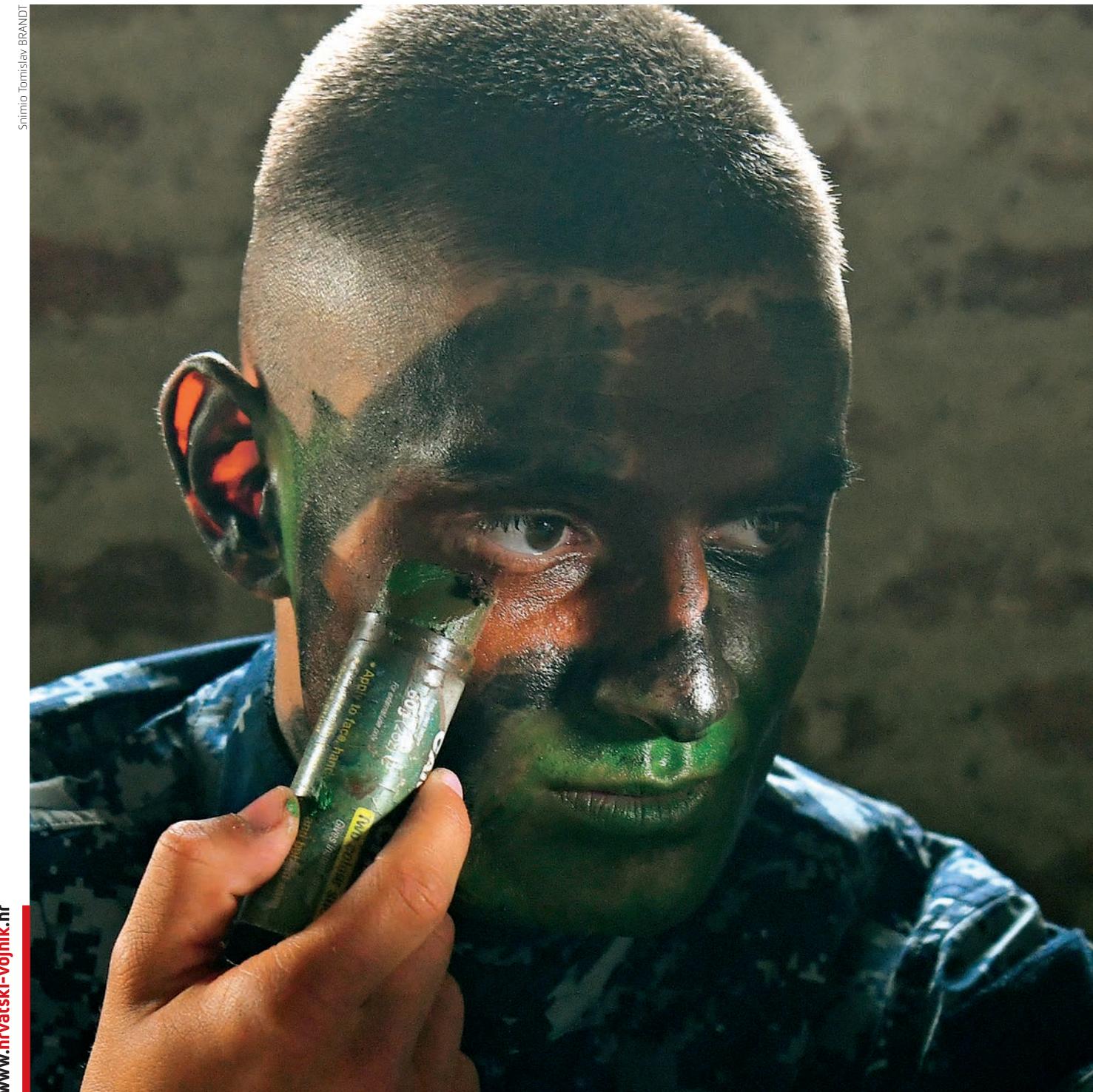
UVJEŽBAVANJE
JTAC-A HRVATSKIH
I FRANCUSKIH
ORUŽANIH SNAGA

SREDIŠTE ZA
RAZVOJ VOĐA
“MARKO BABIĆ”
TIMSKIM RADOM
DO USPJEHA

DEMONSTRACIJA
SUSTAVA VEGVISIR

Čestitamo
DAN HRVATSKE VOJSKE
I DAN HRVATSKE KOPNENE VOJSKE

Snimio Tomislav BRANDT

www.hrvatski-vojnik.hr

NAKLADNIK: MINISTARSTVO OBRANE HRVATSKE / SAMOSTALNA SLUŽBA ZA ODNOSE S JAVNOŠĆU I IZDAVAŠTVOM / ODJEL HRVATSKIH VOJNIH GLASILA I IZDAVAŠTVA

Glavni urednik: Željko Stipanović (zeljko.stipanovic@mohr.hr) // Zamjenica glavnog urednika: Vesna Pintarić (vpintar@mohr.hr)

Urednici i novinari: Domagoj Vlahović (domagoj.vlahovic@gmail.com), Lada Pužiljević (ladapuziljevic@yahoo.com), Ivan Šurbek, Tomislav Vidaković, Janja Marijanović Šaravanja

Lektura / korektura: Gordana Jetavić (gjetavic50@gmail.com), Andrea Pavlić // Fotograf: Tomislav Brandt (tomislav.brandt@mohr.hr)

Grafička redakcija: Zvonimir Frank (urednik), (zfrank@mohr.hr), Ante Perković // Marketing: Mila Badrić Gelo (mabadric@mohr.hr), tel: 3784-243; fax: 3784-322

Tisk: Tiskara Želina d.d., Katarine Krizmanić 1, Sveti Ivan Želina // Adresa uredništva: Odjel hrvatskih vojnih glasila i izdavaštva, Ilica 256b, 10000 Zagreb, e-mail: hrvojnik@mohr.hr

Odobrava: Ivana Valenčić Mikišić, voditeljica Samostalne službe za odnose s javnošću i izdavaštvo

TIMSKIM RADOM DO USPJEHA

Dvodnevna hodnja polaznika 7. naraštaja Središta za razvoj voda "Marko Babić" od Udbine do Knina završila je svečanom dodjelom nagrada i priznanja na Kninskoj tvrđavi

[STR. 22]

NASLOVNICU SNIMIO TOMISLAV BRANDT

SADRŽAJ

- 4 RAZGOVOR**
ministar obrane Mario BANOŽIĆ
- 10 OSRH**
Vizija razvoja Hrvatske vojske
- 16 HODOČAŠĆE U LURD**
Hodočašćem osnaženi u vjeri
- 18 MEĐUNARODNA SURADNJA**
Uvjebavanje JTAC-a hrvatskih i francuskih oružanih snaga
- 26 OBRANA OD POPLAVA**
Spremnost potvrđena i ovaj put
- 28 OBLJETNICA**
Nova snaga moderne Hrvatske vojske
- 29 OBLJETNICA ZSS-Α**
Zajedničkim snagama u budućnost
- 30 KFOR**
Neka timski duh bude nit vodilja
- 32 NOVE TEHNOLOGIJE**
Demonstracija sustava Vegvisir
- 34 OSRH**
OSRH 1991. - 2023.
- 36 OSRH**
Prvenstvo Oružanih snaga RH u krosu
- 38 DOSSIER**
Projekti opremanja i modernizacije OSRH
- 46 RATNO ZRAKOPLOVSTVO**
Šesta generacija borbenih aviona – bliska ili daleka budućnost?
- 54 PODLISTAK**
Tenk – vladar kopnenih bojišnica (IV. dio): Benzin protiv dizela
- 58 MEMORIJALNI BICIKLISTIČKI MARATON**
Branitelji su temelj, djeca budućnost, a maraton ih spaja
- 64 DOMOVINSKI RAT**
Dan kad je Zagreb pokazao duh otpora i prkosa
- 66 TRENUTAK SJЕĆANJA**
Zapovjednik iznimnog autoriteta
- 67 FILATELIJA**
Marke – Ratno zrakoplovstvo u humanitarnoj misiji

Prijite nas i nađuštevenim mrežama

S ponosom i zadovoljstvom svjedočili smo prvim, a ujedno i povijesnim letovima pilota Hrvatskog ratnog zrakoplovstva na Rafaleima i taj vrhunski pothvat hrvatskih borbenih pilota potvrdio je kako imamo pilote svjetske klase od kojih saveznici i partneri mogu puno učiti. Hrvatski piloti ponovno su impresionirali svojim znanjima i vještinama i u kratkom vremenu uspješno zamijenili avione MiG-21 s modernim i moćnim Rafaleima

"Rijetko se koja oružana sila može pohvaliti pobjedničkim ratnim iskustvom stečenim u oslobodilačkom i obrambenom ratu. Ponosni na tradiciju obrambene vojske nastavljamo graditi moderne Oružane snage," istaknuo je u razgovoru za naš časopis ministar obrane Mario Banožić

JAKA HRVATSKA VOJSKA TEMELJ MIRA I SIGURNOSTI

RAZGOVOR

MINISTAR OBRANE

**MARIO
BANOŽIĆ**

Uoči obilježavanja 32. obljetnice ustrojavanja Hrvatske vojske razgovarali smo s ministrom obrane Mariom Banožićem koji se posebno osvrnuo na poboljšanje statusa pripadnika Hrvatske vojske, ali i na brojne projekte opremanja i modernizacije koji su izravno ulaganje u sigurnost naših građana, prosperitet i gospodarski razvoj zemlje.

OBILJEŽAVANJA DANA OSRH JEDINSTVENA JE PRIGODA PRISJETITI SE STVARANJA HRVATSKE VOJSKE U IZNIMNO TEŠKIM RATNIM OKOLNOSTIMA. REPUBLIKA HRVATSKA IMALA JE TADA EMBARGO NA UVOD ORUŽJA I MORALA SE OBRANITI ISKLJUČIVO VLASTITIM SNAGAMA I SPOSOBNOŠĆU. ŠTO JE BILO KLJUČNO U OBRANI DOMOVINE I U KONAČNICI OSLOBAĐANJA CIJELOG TERITORIJA?

Kao što ste zapravo i spomenuli, u teškim i iz današnje perspektive naizgled nemogućim okolnostima u kojima smo bili primorani stvarati slobodnu, samostalnu i neovisnu hrvatsku državu, vjerujem kako je za veliku pobjedu u Domovinskom ratu, koji je obilježio našu noviju povijest, bila ključna i odlučujuća odlučnost i beskrajna požrtvovnost hrvatskih branitelja. Upravo je to bila polazišna točka koja je omogućila tadašnjem političkom vodstvu na čelu s prvim hrvatskim predsjednikom dr. Franjom Tuđmanom, da konačno uspije ostvariti viziju slobodne, samostalne, suverene i moderne hrvatske države. Vođeni idejom slobodne i moderne države u kojoj danas živimo, možemo s ponosom reći kako smo uspjeli zaokružiti sve svoje strateske ciljeve: od teritorijalnog integriteta do uspostave demokracije i izgradnje institucija, značajnog gospodarskog i socijalnog napretka, punopravnog članstva u NATO-u i EU-u kao i dublju integraciju u Europsku uniju – ulazak u Schengen i europsku državu, a izgrađen je i Pelješki most koji je povezao jug Hrvatske. Činjenica je i kako je danas zaista malo primjera u svijetu da se neka oružana sila može pohvaliti pobjedničkim ratnim iskustvom stečenim u oslobodilačkom i obrambenom ratu. Ponosni smo na svoju tradiciju obrambene vojske i u tom smjeru nastavljamo graditi moderne Oružane snage koje stoje ponosno, rame uz rame, s velikim vojnima silama.

PREMDA SU RIJETKI VJEROVALI KAKO JE NA EUROPSKOM TLU MOGUĆ NOVI ORUŽANI SUKOB, SVJEDOCI SMO KAKO VEĆ VIŠE OD GODINU DANA TRAJE RUSKA AGRESIJA NA UKRAJINU. KOLIKO JE RUSKA AGRESIJA PROMIJENILA PERCEPCIJU JAVNOSTI O VAŽNOSTI ULAGANJA U OPREMANJE I MODERNIZACIJU VLASTITIH ORUŽANIH SNAGA KAO JAMCA SIGURNOSTI VLASTITE DRŽAVE?

Sve projekte opremanja i modernizacije Hrvatske vojske koje se događaju u mandatu ove Vlade potrebno je promatrati iz dvije perspektive: ruske agresije na Ukrajinu koja nam je pokazala kako jamca za

RAZGOVARAO
Željko Stipanović

FOTO

Josip Kopi
Filip Klen
arhiva Hrvatskog vojnika

RAZGOVOR // MINISTAR OBRANE MARIO BANOŽIĆ

mir nema, ali i činjenice kako je ova Vlada na čelu s Andrejem Plenkovićem donijela jasnu odluku da se neulaganje u obranu više nikad ne smije dogoditi, odnosno ponoviti. Ulaganje u obranu, siguran sam da je sada svima već jasno i vidljivo, izravno je ulaganje u sigurnost naših građana, prosperitet i gospodarski razvoj zemlje. Nažalost, svjedočili smo pojedincima i vremenima u kojima se svaki značajan projekt ulaganja u opremanje i modernizaciju Hrvatske vojske pokušao prezentirati kao nepotreban trošak s opravdanjem kako je novac potrebniji zdravstvu, školstvu, znanosti i obrazovanju... Međutim, više je nego jasno kako bez jake vojske i sposobljenih vojnika ne možemo sačuvati temelj na kojem počiva razvoj bilo kojeg društvenog segmenta - a to su mir i sigurnost. Kako je Hrvatska vojska uistinu jamac sigurnosti naših građana, mogli smo se ponovno uvjeriti za vrijeme poplava na području Sisačko-moslavačke županije gdje je samo prvog dana bilo angažirano do 300 priпадnika Hrvatske vojske. Osobno sam se uvjerojao kako naši vojnici u iznimno zahtjevnim uvjetima i u vrlo kratkom vremenu, mogu dati brz i adekvatan odgovor na sve ugroze te pružiti sjajnu potporu civilnim institucijama. Zato sam i donio o odluku o stopostotnom povećanju naknade vojnicima koji su angažirani na poplavljениm područjima. Drugim riječima, hrvatske vojnikinje i vojnici koji su od 15. svibnja angažirani na poplavljениm područjima umjesto dosadašnje naknade od 20, primit će za svaki dan angažmana naknadu u netoiznosu od 40 eura. To je samo simboličan način na koji smo im izrazili zahvalnost zbog svega što čine za sve nas. Činjenica je kako smo stvorili efikasan sustav domovinske sigurnosti i sva daljnja ulaganja u vojsku izravno su ulaganja u sve njegove sastavnice jer na koncu, zajedničko djelovanje ono je što donosi željene rezultate.

NEDAVNO STE POVEĆALI NOVČANU NAKNADU ZA ROČNIKE NA DRAGOVOLJNOM VOJNOM OSPOBLJAVANJU KAO DODATNU MOTIVACIJU ZA BUDUĆE MLADE VOJNIKE, POVEĆANE SU STIPENDIJE KADETIMA, A S DRUGE JE STRANE ZANIMANJE VOJNOG PILOTA NA VRHU IZBORA OVOGODIŠNJIH MATURANATA. KAKO TO KOMENTIRATE?

Hrvatska vojska neodvojiv je dio našeg nacionalnog identiteta, gdje god da odem ili s kim god da razgovaram, hrvatski građani imaju snažnu i duboku emociju prema Hrvatskoj vojsci. Očuvanjem vrijednosti iz Domovinskog rata i prenošenjem istine o tim teškim danima stvaranja hrvatske slobode, svakako ćemo pridonijeti da ta veza i emocija ostane i dalje prisutna među mladima. S druge strane, promatrajući današnje mlađe generacije mogu reći kako su ti mlađi ljudi željni izazova, ambiciozni su i iznimno uporni, a upravo moderna Hrvatska vojska koju stva-

ramo odgovor je na želje i potrebe mladih. Raduje me povećan interes za zanimanje vojnog pilota, posebno u kontekstu uvođenja u operativnu upotrebu višenamjenskog borbenog aviona Rafale jer sve što radimo, radimo zbog Hrvatske vojske koju imamo danas i koju ćemo imati sutra. Ovo su projekti na temeljima iskustava iz prošlosti, ali za bolje danas i još kvalitetnije sutra. Drago mi je što to mlađi ljudi prepoznaju. Podsetio bih samo i kako istraživanja javnog mnjenja sustavno pokazuju da od svih državnih institucija, Hrvatska vojska uživa najveće povjerenje, a naša je odgovornost da to povjerenje uvijek i svugdje opravdamo.

Više je nego jasno kako bez jake vojske i osposobljenih vojnika ne možemo sačuvati temelj na kojem počiva razvoj bilo kojeg društvenog segmenta - a to su mir i sigurnost

lako su hrvatski obrambeno-sigurnosni proizvodi i usluge na najsuvremenijoj razini, snažno smo orientirani na izgradnju partnerstva i suradničkih projekata usmjerenih na razvoj novih tehnoloških rješenja

EVIDENTNO JE POVEĆANJE ULAGANJA U MODERNIZACIJU I OPREMANJE HRVATSKE VOJSKE, TE POVEĆANJE OBRAMBENOG PRORAČUNA IZ GODINE U GODINU. TAKO JE I ZA OVU GODINU OČEKIVANO POVEĆANJE PRORAČUNSKIH SREDSTAVA U IZNOSU OD 32,6 MILIJUNA EURA. KAD JE RIJEĆ O OPREMANJU I MODERNIZACIJI, ŠTO BISTE POSEBNO IZDVOJILI U TEKUĆOJ GODINI?

Niz je projekata kojima se možemo ponositi i koji su na neki način obilježili 32. obljetnicu Hrvatske vojske. Hrvatska treba i zaslужuje moćnu kopnenu vojsku, moderno zrakoplovstvo i moćnu mornaricu stoga smo odlučni u nastojanjima dalnjeg poboljšanja i modernizacije sposobnosti svih grana

Hrvatske vojske. U nadolazećem razdoblju svjedočit ćemo realizaciji povijesnih projekata opremanja i modernizacije HV-a, a jedan je od tih projekata i nabava protuoklopnih vođenih raketnih sustava SPIKE LR, vrijedan nešto više od 11 milijuna eura, koji je integriran na borbeno oklopno vozilo Patria CRO. Tim sustavom osigurat će se sposobnost uništavanja oklopnih sredstava u svim vremenskim uvjetima, na udaljenostima većim od 3000 metara. Nastavak opremanja i vozilima Patria i sustavom SPIKE važan je radi dostizanja pune operativne sposobnosti za protuoklopnu borbu i dostizanje NATO-ovih Ciljeva sposobnosti. Nabavljamo i dodatnih 30 vozila Patria, što je vrijedno nešto više od 158 milijuna eura. U Hrvatsku bi uskoro trebale stići i RIB brodice kojima se oprema Zapovjedništvo specijalnih snaga. Brodice su donacija SAD-a, a pridonijet će provedbi pomorskih operacija na taktičkoj razini te dostizanju zahtjeva Razmjestive sposobnosti specijalnih snaga. Želim istaknuti iznimno bitan projekt - modernizaciju radarskog sustava FPS 117 i nadogradnju borbenog komunikacijskog sustava HRZ-a. Taj automatizirani radarski sustav velikog dometa za rano otkrivanje i nadzor zračnih ciljeva uveden je u punu operativnu uporabu 2008. godine. Njegova modernizacija, vrijedna oko 45 milijuna eura jedan je od prioriteta opremanja i modernizacije HRZ-a. Važna je zbog razvijanja ključnih sposobnosti motrenja zračnog prostora i zapovijedanja. Time će se postići

Foto: MORH
Početkom svibnja ove godine, s ponosom i zadovoljstvom svjedočili smo prvim, a ujedno i povijesnim letovima pilota Hrvatskog ratnog zrakoplovstva na avionu Rafale

RAZGOVOR // MINISTAR OBRANE MARIO BANOŽIĆ

operativna kontrola i upravljanje uključujući sposobnosti borbe identifikacije i kriptozaštiti prijenosa podataka. Nadogradnjom borbenog komunikacijskog sustava omogućit će se integracija taktičkih podatkovnih veza i osigurati razmjena i prihvat informacija iz nacionalnih i NATO-ovih mreža u realnom vremenu. Upravo radarskim sustavom FPS-117, avionima Rafale, koji su najveće ulaganje od Domovinskog rata, kao i sustavima protuzračne obrane kratkog dometa koji nabavljamo, a potom i srednjeg dometa, ostvarit će se potpuna integracija sustava nadzora i zaštite hrvatskog zračnog prostora.

JADRANSKA VOJNA I ZRAKOPLOVNA IZLOŽBA I KONFERENCIJA ASDA, NEDAVNO ODRŽANA U ZADRU, OKUPILA JE DO SADA NAJVEĆI BROJ DOMAČIH I STRANIH IZLAGAČA. KAKO OCJENJUJETE ODRŽANU IZLOŽBU I ŠTO JE PO VAMA KLJUČNI RAZLOG ZA TAKO VELIK INTERES PROIZVOĐAČA VOJNE OPREME I NAORUŽANJA?

Ovogodišnja ASDA pokazala je kako je jačanje hrvatskih tvrtki i potpora koju im pružamo pomažući im da izlažu svoje proizvode uz relevantne međunarodne partnerne, od iznimne važnosti za dugoročni razvoj hrvatske obrambene industrije. Ponosni smo što iz godine u godinu, među ostalim i na samoj ASDA-i, svjedočimo sve izraženijoj inovativnosti i izvrsnosti proizvoda hrvatske obrambene industrije. Međutim, u isto vrijeme suočeni smo s brojnim izazovima: događaju se značajne promjene sigurnosnog okruženja uzrokovanih, prije svega, ratom u Ukrajini koji smo već i ranije spomenuli. Sve to vojnu industriju, kao najsloženiju i tehnološki najzahtjevniju granu gospodarstva, stavlja pred velike izazove. Drugim riječima, pred sve nas nameće se hitnost zajedničkog i usklađenog europskog i euroatlantskog odgovora u očuvanju mira i sigurnosti. Upravo je ASDA konkretni doprinos i odgovor Republike Hrvatske u nastojanjima da ojačamo i produbimo suradnju s našim partnerima i saveznicima. Iako su hrvatski obrambeno-sigurnosni proizvodi i usluge na najsuvremenijoj razini, snažno smo orijentirani na izgradnju partnerstva i suradničkih projekata usmjerenih na razvoj novih tehnoloških rješenja. U tom kontekstu, važno je istaknuti kako se potencijal naše obrambene industrije razvija i u izravnoj suradnji s Ministarstvom obrane i Hrvatskom vojskom.

PREMA NEKIM NAJAVA MA PRVI HRVATSKI BORBENI AVIONI RAFALE U HRVATSU BI TREBALI STIĆI PRIJE POČETNIH OČEKIVANJA, VEĆ U PRVOJ POLOVINI SLJEDEĆE GODINE, ŠTO BIZNATNO OSNAŽILO ZAŠITU ZRAČNOG PROSTORA. AKO TAKO I BUDA, ŠTO JE GLAVNI RAZLOG TOME?

Početkom svibnja ove godine započela je nova era u Oružanim snagama Republike Hrvatske. S ponosom i zadovoljstvom svjedočili smo prvim, a ujedno i povijesnim letovima pilota Hrvatskog ratnog zrakoplovstva na avionu Rafale. Kako sam tada i rekao, taj vrhunski pothvat hrvatskih borbenih pilota potvrđio je kako imamo pilote svjetske klase od kojih saveznici i partneri mogu puno učiti. Hrvatski piloti ponovno su impresionirali svojim znanjima i vještinama i u kratkom vremenu uspješno zamijenili avione MiG-21 s modernim i moćnim Rafaleima. To je ujedno i glavni razlog tome što ćemo uskoro na hrvatskom nebu gledati hrvatske pilote u modernim i moćnim hrvatskim Rafaleima. S druge strane, ovo je dokaz kako se Program realizacije uvođenja aviona Rafale u operativnu uporabu odvija sukladno planiranu dinamiku te kako ništa nije prepusteno slučaju. Veseli nas što možemo svjedočiti

realizaciji povijesnog ulaganja u Hrvatsku vojsku. Podsjecam, postupno će se na obuku u Francusko ratno zrakoplovstvo i tvrtke proizvođača aviona, opreme i naoružanja, uputiti oko 90 pripadnika različitih specijalnosti kako bi se stvorili uvjeti za operativnu uporabu aviona Rafale.

NEDAVNO STE U RACVIAC-u SUDJELUJUĆI NA JEDNOJ KONFERENCIJI ISTAKNULI KAKO SU KIBERNETIČKE PRIJETNJE JEĐAN OD NAJVEĆIH SIGURNOSNIH IZAZOVA MODERNOG SVIJETA. KOLIKO SMO SPREMNI ODGOVORITI TIM PRIJETNJAMA KOJE SU U STALNOJ EKSPANZIJI I KOLIKO JE BITNO U TOJ BORBI UDRUŽITI SNAGE S PARTNERSKIM ZEMLJAMA?

U kontekstu globalnih trendova s kojima se danas suočavamo i koji se prilično brzo mijenjaju, istaknuo bih upravo digitalne trendove koji od nas zahtijevaju daljnja ulaganja prije svega u kibernetičku sigurnost. Ministarstvo obrane i Oružane snage Republike Hrvatske prepoznale su važnost posjedovanja takve jedne sposobnosti, odnosno sposobnosti obrane od kibernetičkih napada i to kroz ustro-

U središtu obrambenog sustava hrvatski je vojnik i bez jakog i zadovoljnog vojnika, nema ni moćne vojske. Kontinuirano radimo na poboljšanju materijalnih prava djelatnih vojnih osoba, kojima su od 2016. godine plaće značajno rasle

jeno Zapovjedništvo za kibernetički prostor. Kao ministar posebno sam ponosan na rad i djelovanje ove tehnološki najnaprednije postrojbe Hrvatske vojske; postrojbe koja nosi grb koji povezuje tradiciju postrojbi veze iz Domovinskog rata s digitalnom sadašnjosti i budućnosti Oružanih snaga RH. S ciljem što boljeg razumijevanja prirode prijetnji koje dolaze iz kibernetičkog prostora, Hrvatska vojska, među ostalim, sudjeluje u najvećoj i najpoznatijoj NATO-ovoј vježbi u području kibernetičke obrane pod nazivom Cyber Coalition. Također, sudjelujemo i u projektu Europske unije PESCO Cyber rapid response te u suradnji s partnerima iz SAD-a organiziramo simpozij kibernetičke sigurnosti s radionicom na kojoj uz predstavnike Oružanih snaga, sudjeluje i akademска zajednica. Iz svega navedenog, vidljivo je kako je Hrvatska vojska prepoznala da je kibernetička domena globalna domena tako da i odgovor na ugroze u toj domeni, mora biti takav. Hrvatska vojska svojim djelovanjem pokazuje kako kontinuirano radi na unapređenju svojih resursa za obranu države te kako je svjesna prijetnji koje mogu ugroziti njezin državni kibernetički prostor. Upravo zato, Vlada Republike Hrvatske nastaviti će daljnja ulaganja u razvijanje sposobnosti Hrvatske vojske, svjesna kako se sigurnost naših građana i u ovom domeni, u svakom trenutku, mora moći zaštiti. Zaključno, mogu reći kako sam uvjeren da je, što sam istaknuo i na početku, unapređenje sustava moguće isključivo kontinuiranom suradnjom, razmjenom iskustava, ali i stalnim usavršavanjem i stjecanjem novih znanja i vještina.

NERIJEJKO SE MOŽE ČUTI KAKO JE U SREDIŠTU OBRAMBENOG SUSTAVA ČOVJEK KAO GLAVNA POLUGA U ZAŠTITI DRUŠTVA I DRŽAVE. ŠTO JE KONKRETNOST UČINJENO U POBOLJŠANJU MATERIJALNIH PRAVA PRIPADNIKA HV-A?

U središtu obrambenog sustava hrvatski je vojnik i bez jakog i zadovoljnog vojnika, nema ni moćne vojske. Kontinuirano radimo na poboljšanju materijalnih prava djelatnih vojnih osoba, kojima su od 2016. godine plaće značajno rasle. Ministarstvo obrane i Hrvatska vojska snažno su usmjereni prema mladima kao zalagu budućnosti snaženjem svijesti o nacionalnoj i domovinskoj sigurnosti i izgradnji odgovornog i aktivnog hrvatskog građanina, razvijajući i provodeći više aktivnosti različitim oblicima mjera. Donesen je Pravilnik o načinu i uvjetima sklanjanja ugovora o kadetskoj službi i ugovora o stipendiranju. On je stupio na snagu 18. svibnja. Želimo da kadetima stipendije budu još jedan od poticaja za dodatno usavršavanje, pa smo ih povećali i iznosit će između 150 i 400 eura na mjesec, ovisno o godini studija. Značajno je podignuta i naknada za dragovoljno vojno osposobljavanje (s 3000 kn na 700 eura mjesечно, odnosno 1400 eura za dva mjeseca obuke). Donesen je Plan promicanja vojnih osoba za 2023. godinu na temelju čega će u viši biti promaknuto 2263 vojnika, 798 dočasnika i 685 časnika. To je najveći broj promaknúća, za 3746 vojnih osoba. Svi vojnici i mornari koji ispunjavaju zakonske uvjete uvršteni su u plan promicanja i u Financijskom planu Ministarstva obrane za to su osigurana sredstva. Vojnik tijekom karijere ima brojne mogućnosti nadograđivanja znanja i vještina, npr. učenje stranih jezika, tečajevi i izobrazba, sudjelovanje u međunarodnim misijama i operacijama. Omogućili smo na natječjima i odabir mjesta službe kao i roda vojske, kako bi vojnikinje i vojnici mogli biti bliže mjestu njihova prebivališta.

ŠTO BISTE U PRIGODI OBILJEŽAVANJA DANA ORUŽANIH SNAGA PORUČILI HRVATSKIM VOJNICIMA?

Na svemu što su učinili za sve nas, nećemo im nikad moći dovoljno zahvaliti. Hrvatskim vojnikinjama i vojnicima želim da svaki dan njihove službe bude ispunjen ponosom zbog svega što čine za dobrobit svoje domovine i svojeg naroda. Odgovorno, časno i profesionalno predstavljaju naše boje i daleko izvan domovine šalju poruku o tome kako je Hrvatska vojska u 32 godine postojanja izrasla u respektabilnu vojnu silu koja stoji rame uz rame s velikim vojnim silama. Hvala što ste odabrali Hrvatsku vojsku kao mjesto gdje ćete razvijati i usmjeravati sva svoja znanja i vještine, ostanite uvijek domovini vjerni!

OSRH

VIZIJA RAZVOJA HRVATSKE

Za Hrvatski
vojnik piše načelnik
Glavnog stožera
admiral
Robert Hranj

Naši daljnji napori bit će usmjereni na intenzivnu modernizaciju za razvoj sposobnosti za operacije visokog intenziteta kao odgovor na klasične vojne prijetnje, ali i na nove prijetnje u svim domenama. Mnoge od njih mogu biti hibridne prirode, koje danas možda i ne prepoznajemo jasno kao vojne, ali već sutra mogu postati i naša zadaća. U posebnom fokusu morat će biti nove sposobnosti besposadnih sustava, odgovora na kibernetičke prijetnje, elektroničko ratovanje, strateško izviđanje

Želim ipak naglasiti da nam Domovinski rat treba biti inspiracija, ali ne više po taktikama i oružjima tog doba, već prije svega po načelima i ljudskim vrijednostima koja su nas dovela do pobjede, kao što su domoljublje, hrabrost, požrtvovnost, inicijativa, inovativnost i prilagodljivost

Foto: MORH

VOJSKE

Brojne organizacije, u nastojanju da se predstave svojoj okolini ili ciljanoj publici, izrađuju dokument u kojоj iznose viziju svog razvoja i ciljeva kojima teže. Tako i neke vojske imaju svoj *Vision statement*. Takav dokument nije toliko čest kao što su to formalniji dokumenti, poput SNS, SPO, DPR. Vizija nije ni previše standardiziran format, već je više opisni izraz aspiracija neke organizacije u smislu njezina razvoja i željenog krajnjeg stanja. Vizija najčešće sadrži načelni opis misije, vrijednosti i načela na kojim se organizacija temelji te je namijenjen publici u okružju i pripadnicima same organizacije s ciljem da im posluži kao inspiracija i izvor smjernica za njihov rad. OSRH nema dokument koji bi mogli nazvati Vizijom OSRH. Ovaj je članak daleko od toga, ali nadam se da će ipak dodatno informirati o našim nastojanjima, planovima, ciljevima te željenom krajnjem stanju, a pripadnicima OS-a pomoći boljem razumijevanju trenutačne situacije u kojoj se OS nalazi te možda i kao inspiracija za dodatne napore u unapređenju našeg OS-a.

DOMOVINSKI RAT I DAN OS-a HKOV-a

Prije svega, iskoristio bih prigodu i svim pripadnicama i pripadnicima OSRH čestitao Dan Oružanih snaga i trideset i drugu obljetnicu njihova ustrojavanja. Također, svim pripadnicima Hrvatske kopnene vojske čestitam njihov dan. Ovakve su obljetnice također dobra prigoda da se prisjetimo dana kad je Hrvatska stvarala svoju vojsku gotovo ni iz čega, usred agresije i borbe za opstanak, slobodu i neovisnost. Bili su to teški dani, puni razaranja, patnje, neizvjesnosti, straha, ali istodobno i neizmjerne hrabrosti, ponosa i ustrajnosti. Preživjeli smo prvi udar, zaustavili napadača i, u konačnici, pobijedili. Pobjeda u Domovinskom ratu zasigurno je jedan od najvažnijih događaja u cjelokupnoj povijesti hrvatskog naroda i, kao jedan od temelja moderne hrvatske državnosti, bit će prepoznat kao ključni doprinos konačnom ostvarenju višestoljetne težnje hrvatskog naroda za svojom, suverenom i neovisnom državom. Nama, profesionalnim vojnicima, to vrijeme ponosa i herojstva treba imati

poseban značaj, na što nas podsjeća i jedna vojnička legenda, američki general Mattis, kada je kao ministar obrane SAD-a pozdravio drugu vojničku legendu, generala Krstićevića, rekavši: "Sljedećeg mjeseca obilježavamo dvadeset drugu obljetnicu operacije nazvane Oluja, operacije koja se proučava u američkoj vojsci da joj pokaže kako dobro vođena vojska, dobro uvježbana, dobro opremljena i s dobrim političkim smjernicama može promijeniti tijek povijesti."¹

Stoga je Dan OSRH prilika da se prisjetimo i svih onih koji su dali svoj doprinos stvaranju neovisne Hrvatske, a posebno onih koji su u tome dali najveću žrtvu. Njihovu žrtvu trebamo pamtit i cijeniti.

Domovinski rat treba nam biti inspiracija. Pozivam sve pripadnike OSRH da kroz proučavanje operacija iz Domovinskog rata, kroz analiziranje tadašnjih uspješnih vojnih rješenja i odluka, ali i naših grešaka, uče o tome koja su to načela rada i razvoja dobrih vojski i koje su to moralne vrijednosti i kvalitete koje svaka uspješna vojska mora razvijati.

U međuvremenu je izrasla cijela generacija mladih ljudi, rođenih nakon početka rata. Oni danas čine više od trećine sveukupne populacije u Hrvatskoj. To se vidi i u Oružanim snagama, gdje će u sljedećih nekoliko godina doći do pune smjene generacija; ratna odlazi na, vjerujem, zaslужeni odmor, a odgovornost za razvoj i upravljanje OSRH preuzimaju pripadnici novih, mladih, poslijeratnih generacija.

POGLED U BUDUĆNOST

I dok s ponosom gledamo na našu nedavnu povijest i prisjećamo se godina Domovinskog rata, trebamo gledati i u budućnost. Trebamo učiti iz novih spoznaja vojne znanosti i umijeća, kao i iz iskustava modernih sukoba i ratova. Moramo biti spremni za suočavanje sa sigurnosnim izazovima u novim okolnostima i u drugačijem okružju, bilo to promatrano iz socijalnog, ekonomskog, geopolitičkog, tehnološkog ili nekog drugog aspekta. Moramo voditi računa da izbjegnemo čestu zamku da se, na temelju vlastitih, uvjek ograničenih iskustava, pripremamo za prošli rat, već da stalno analiziramo koje nam sposobnosti i znanja trebaju za ratove budućnosti.

1) <https://www.defense.gov/News/Transcripts/Transcript/Article/1245735/remarks-by-secretary-mattis-in-an-honor-cordon-welcoming-croatian-defense-minis/>: Twenty-two years ago next month marks the anniversary of an operation named Storm, an operation that is studied in the U.S. military to show what a well-led force, well trained, well equipped, and with good political guidance can change the course of history

OSRH

A kakav nas rat može čekati u budućnosti? Jednom je slavni nobelovac Niels Bohr, parodirajući želju ljudi da precizno predviđaju budućnost, navodno rekao: "Iznimno je teško predviđati, posebno budućnost." Iako nitko sa sigurnošću ne može reći što nam budućnost točno donosi, mi, vojnici, moramo biti spremni za nju. Rat ostaje instrument politike, ali uvjiek neizvjesna, krvava i brutalna ljudska interakcija, nasilno nametanje vlastite volje neprijatelju ili, kako bi to jednostavno rekao general Sherman, rat je pakao, a mi bismo danas mogli dodati: i to vrlo skup pakao. Iskustva nedavnih ratnih sukoba, uključujući i brutalni rat u Ukrajini, ukazuju na važnost svih elemenata borbenе moći: kretanja i manevra, obaveštajnog djelovanja i situacijske svjesnosti, precizne i dalekometne vatre, logistike i podrške, efikasne i zaštićene komunikacije i učinkovite zaštite snaga. Pokazuje se odlučujuća važnost kompetentnog vojnog vođenja i zapovijedanja, informacijska superiornost i djelovanje u informacijskom prostoru. Kako danas većina svjetske populacije živi u urbanim sredinama (a trendovi ukazuju na to da će se postotak urbanog stanovništva povećavati²⁾), ratovi budućnosti, u sve većoj mjeri, imat će obilježja urbanog ratovanja, što podrazumijeva i sve grozne posljedice, ne samo za vojниke, već i civile.

Sukobi budućnosti podrazumijevat će operacije u kojima će se i dalje koristiti konvencionalne sposobnosti (tenkovi, topništvo, brodovi, avioni...), vjerojatno na nov način, a paralelno s njima i novi sustavi i nove sposobnosti koji se sve više temelje na digitalizaciji, umreženosti i umjetnoj inteligenciji. Novi će sustavi imati povećan domet, preciznost i ubojitost.

U analizama trenutačnih i nedavnih ratnih sukoba trebamo biti oprezni i moramo razumjeti da je svaki rat specifičan i, u većoj ili manjoj mjeri, ograničen u prostoru i vremenu. Svaki se novi ratni sukob, barem dijelom, razlikuje od prethodnih, jednostavno zbog

Foto: NATO / IMS

Na sastanku načelnika glavnih stožera članica NATO-a raspravljalo se o ključnim prioritetima i izazovima Saveza uoči NATO-ova samita u Vilniusu

stalnih, inkrementalnih civilizacijskih promjena, ubrzanog tehnološkog razvoja, ali i prirodne ljudske sklonosti da uči na iskustvima. Još uvjek je rano donositi konačne zaključke o utjecaju trenutačnih ratova u našem širem okružju na vojne doktrine i taktike, ali već se sad pokazuje da jedan moderni fenomen, ubrzani razvoj tehnologije, snažno utječe na sve aspekte ljudske djelatnosti, posebno na način ratovanja. Nova tehnološka otkrića s vojnom ili potencijalnom vojnom primjenom sele se iz nedavne gotovo isključive nadležnosti država u svijet privatnog poduzetništva. Velike tehnološke kompanije, koje su često nadnacionalne, postaju vodeći inicijatori razvoja novih tehnologija³⁾. A one su primarno vođene željom za što većim profitom, a ne nužno brigom za nacionalnu sigurnost. Dodatno, pristup novim tehnologijama s vojnom ili potencijalno vojnom namjenom dostupan je sve većem broju država, privatnih kompanija, ali i nedržavnih institucija, uključujući ekstremističke i terorističke organizacije.

Iskustvo rata u Ukrajini pokazuje da, usprkos svim naporima zajedničkih projekata razvoja i proizvodnje vojne opreme, svaka država mora imati barem neke temeljne kapacitete za proizvodnju važnih borbenih sustava. To u našem slučaju može značiti unapređenja postojeće prakse, vjerojatno i zakonske promjene, u cilju efikasnije državne suradnje s privatnim kompanijama u Hrvatskoj u istraživanju i razvoju (R&D) za potrebe obrane te, uz poštivanje načela tržišnog nadmetanja, iznalaženje mehanizama potpore poduzetnicima u proizvodnji sustava i opreme kritično važnih za obranu.

RAZVOJ I MODERNIZACIJA OSRH

OSRH ostaje glavni instrument države za obranu i vođenje vojnih operacija. Kao dio sustava domovinske sigurnosti, Hrvatska vojska razvijat će se kao važan element sveukupnih potencijala države te kao neodvojiv dio hrvatskog društva, dijeleći sve izazove i dobrobiti tog istog društva.

U usporedbi s vremenom Domovinskog rata, Hrvatska je danas članica NATO-a i Europske unije. Naša veličina, realno priuštive sposobnosti / realne sposobnosti koje si možemo priskrbiti/omogućiti i resursni kapaciteti usmjeravaju nas na sustav kolektivne obrane NATO-a. Garancije kolektivne obrane u okviru NATO-a imaju učinak odvraćanja i, uz vlastite oružane snage, dodatni su jamac očuvanja neovisnosti, suverenosti i teritorijalne cjelovitosti RH.

2) <https://ourworldindata.org/urbanization#:~:text=Urbanization%20over%20the%20past%2012%20years,-The%20recency%20of&text=For%20most%20of%20our%20history,1900%20had%20increased%20to%2016%25>

3) <https://eda.europa.eu/publications-and-data/defence-data>; Danas, npr. Amazon ili Google (Alphabet) investiraju u istraživanje i razvoj nekoliko puta više nego sva ministarstva obrane država EU-a.

Iskustva nedavnih ratnih sukoba, uključujući i brutalni rat u Ukrajini, ukazuju na važnost svih elemenata borbene moći: kretanja i manevra, obavještajnog djelovanja i situacijske svjesnosti, precizne i dalekometne vatre, logistike i podrške, efikasne i zaštićene komunikacije i učinkovite zaštite snaga. Pokazuje se odlučujuća važnost kompetentnog vojnog vođenja i zapovijedanja, informacijska superiornost i djelovanje u informacijskom prostoru

Proces izgradnje i odabir smjera razvoja oružanih snaga, u skladu s načelima demokratske kontrole nad vojskom, započinje smjernicama koje definiraju politički autoriteti s izbornim legitimitetom. Za OSRH te se smjernice nalaze u programskim i planskim dokumentima, kao što su Strategija nacionalne sigurnosti, Strateški pregled obrane, Dugoročni plan razvoja OS, godišnje smjernice i plan rada ministra obrane, ali i planskim smjernicama koje kao članica NATO-a definiramo zajedno sa saveznicima. Ti dokumenti usmjeravaju proces izgradnje i razvoja OS-a na dugoročnijoj osnovi i daju mu potrebnu sustavnost, stabilnost i predvidivost. Proces nije jednosmjeren, već podrazumijeva intenzivnu interakciju i suradnju svih uključenih. Nakon više od dva desetljeća nedovoljnog investiranja u razvoj Oružanih snaga, pred nama je razdoblje intenzivnijeg ulaganja u sposobnosti za temeljnu zadaću, a to je obrana domovine i saveznika.

Dugoročni plan razvoja OSRH (DPR) dokument je od iznimne važnosti za planski razvoj naših Oružanih snaga. Donosi ga Hrvatski sabor. Njime se određuju ključni projekti razvoja i modernizacije OSRH u idućih 12 godina. Najnoviji, treći DPR razvija se već nekoliko godina i vjerujem da će ubrzo ugledati svjetlo dana. Brojni su faktori odgadali njegovo objavlјivanje: prvo pandemija, a potom i dva potresa koji su značajno promijenili finansijske planove za investiranje u OSRH. Tu su i brojni nedavni ratovi na periferiji Europe, uključivo i rat u Ukrajini, koji su bili svojevrstan poziv za buđenje mijenjanju ustaljene obrasce planiranja te prioritete u financiranju, opremanju i modernizaciji oružanih snaga. Međutim, uvjeren sam da godine stvaranja DPR-a nisu utrošene besmisleno jer su nam omogućile da svaki detalj plana i svaki projekt višestruko provučemo kroz analitičke i revizijske alate i procese te kontinuirano poboljšavamo krajnji rezultat. U ovo se vrlo dobro uklapa poznata vojnička maksima američkog generala i predsjednika Dwighta Eisenhowera, koji je znao reći da su planovi ništa, ali planiranje je sve.

Nacionalni planovi samo su jedan dio priče koji utječe na naše procese opremanja i modernizacije OS-a. Kao članica NATO-a mi aktivno sudjelujemo u procesu obrambenog planiranja NATO-a (NDPP). NATO-ovi ministri obrane ove su godine donijeli nove Smjernice obrambenog planiranja koje počinju rečenicom: Euro-atlantsko područje nije u miru. Nakon usvajanja Političkih smjernica, strateška zapovjedništva NATO-a (ACO, ACT) pretvaraju ih u zahtjeve za minimalnim vojnim sposobnostima potrebnima da bi se politički ciljevi mogli ostvariti. Da parafrasiramo glavnog tajnika NATO-a, naši politički čelnici zahtijevaju da naše oružane snage budu sposobne "braniti svaki centimetar teritorija NATO-a". Danas taj zahtjev ima važnu ulogu u oblikovanju sposobnosti i naše vojske. Značajna promjena od lakih ekspedicijskih snaga k teškim snagama sposobnima za rat visokog intenziteta otpočela je u prijašnjem ciklusu obrambenog

planiranja NATO-a, te Hrvatska već radi na tim ciljevima sposobnosti. U rujnu će NATO-ova vojna zapovjedništva političkom vodstvu naših zemalja prezentirati Zahtjeve za minimalnim sposobnostima kojima će Političke smjernice pretvoriti u konkretne vojne sposobnosti koje NATO mora imati na raspolaganju kako bi izvršio zadaću. Za svaku se članicu definiraju Ciljevi sposobnosti. U novom planskom ciklusu možemo očekivati dodatan naglasak na kvantitativnim i kvalitativnim odlikama snaga namijenjenim obrani nacionalnog teritorija.

Na kraju, treba spomenuti i proces razvoja novih NATO-ovih planova odvraćanja i obrane (DDA). Vrijedi spomenuti da Hrvatska, prvi put otkako je članica NATO-a, aktivno sudjeluje u izradi planova obrane. Regionalni planovi, kojima se opisuje način odgovora Saveza na prijetnje teritoriju članica, pripremljeni su i u tijeku je njihovo testiranje kroz ratne igre. Za nas je posebno važan regionalni plan obrane koji uključuje i teritorij Hrvatske, odnosno njezine Oružane snage. Iz njega se jasno očituje uloga i zadaća OSRH u obrani područja pod odgovornošću NATO-a u slučaju neželenog scenarija koji zahtijeva aktiviranje članka 5 Sjeverno-atlantskog ugovora (kolektivna obrana). Očekivanja od Hrvatske, te uloga i zadaće koje Hrvatska ima u tom planu reflektirat će se i u planove razvoja i modernizacije našeg OS-a. Pred nama je sada zadaća sinkronizacija NATO-ovih planova s našim vlastitim obrambenim planovima.

U novi planski ciklus ulazimo s planskom pretpostavkom da će nam izdvajanje za obranu dugoročno biti najmanje 2 % BDP-a. Također, izdvajanje za modernizaciju i opremanje moramo održavati kontinuirano minimalno na 20 % obrambenih troškova.

Mehanizirane bojne Gardijske mechanizirane brigade bit će opremljene dodatnim brojem borbenih vozila oklopнog vozila Patria, od kojih će veći dio biti naoružan topom 30 mm i protuoklopnim vođenim raketnim sustavom

- 4) Smjernice obrambenog planiranja (Political Guidance) dokument je kojim ministri obrane daju obrambenim planerima naputak o razvoju sposobnosti oružanih snaga Saveza; Smjernicama otpočinje NATO-ov ciklus obrambenog planiranja. Ministri obrane NATO-a donijeli su nove Smjernice obrambenog planiranja u veljači 2023.

OSRH

Naši daljnji napori bit će usmjereni na intenzivnu modernizaciju za razvoj sposobnosti za operacije visokog intenziteta kao odgovor na klasične vojne prijetnje, ali i na nove prijetnje u svim domenama. Mnoge od njih mogu biti hibridne prirode, koje danas možda i ne prepoznajemo jasno kao vojne, ali već sutra mogu postati i naša zadaća. U posebnom fokusu morat će biti nove sposobnosti besposadnih sustava, odgovora na kibernetičke prijetnje, električno ratovanje, strateško izviđanje i sl.

SPOSOBNOSTI

Naš ubrzani razvoj i transformacija već su započeli. Nabavljamo moćne avione Rafale, helikoptere Black Hawk, borbenu vozila Bradley, dodatna vozila Patrija, obalne ophodne brodove, uskoro stižu i moderni protuzračni sustavi, a ubrzano se pokreće nabava streljiva s ciljem popuna zaliha.

Grane ostaju temeljni nositelji izgradnje i održavanja sposobnosti s primarnom zadaćom pripreme pojedinaca, postrojbi i namjenski organiziranih snaga za provedbu zadaća i održavanje potrebne razine spremnosti operativnih postrojbi. Nositelji su priprema i provedbe operacija u svim operacijskim okružjima (kopno, more, zrak, cyber/kibernetički prostor).

KOPNENE SNAGE

Hrvatska kopnena vojska, kao najveća sastavnica OSRH, ostaje temeljni nositelj združenih operacija u obrani teritorijalnog integriteta RH. HKoV će razvijati širok spektar sposobnosti s naglaskom na pokretljivosti i vatrenom moći na velikim udaljenostima uz korištenje pametnog streljiva, sposobna za djelovanje u NBK okružju i pružanje protuzračne i protuoklopne zaštite postrojbama u operacijama. Mechanizirane bojne Gardijske mehanizirane brigade bit će opremljene dodatnim brojem borbenih vozila oklopног vozila Patria, od kojih će veći dio biti naoružan topom 30 mm i protuoklopnim vođenim raketnim sustavom. Nabavljaju se dodatne količine moćnih samohodnih haubica 155 mm. Gardijska oklopno-mehanizirana brigada priprema se za uvođenje borbenog vozila Bradley. Tenkovi M 84 kontinuirano će se revidirati, uz razvoj

planova za njihovu modernizaciju. Važno pitanje borbene mobilnosti postrojbi riješit će se planskom, višegodišnjom nabavom većeg broja tzv. nebojnih vozila. Poseban je naglasak na razvoju sposobnosti za NATO-ov cilj srednje pješačke brigade, koji će se temeljiti na Gardijskoj mehaniziranoj brigadi, uz ojačanja iz ostalih postrojbi Hrvatske vojske. U Središtu za razvoj voda "Marko Babić" odgovarajućom se kombinacijom zahtjevnih kolektivnih vježbi i povećаниh fizičkih napora razviju mladi zapovjednici nižih taktičkih razina koji će dati novu kvalitetu upravljanja postrojbama HV-a.

ZRAČNE SNAGE

HRZ će razvijati sposobnosti nadzora i zaštite zračnog prostora, bliske zračne potpore, protuzračne obrane, zračno-medicinske evakuacije i taktičkog zračnog transporta helikopterima u potpori kopnenim, mornaričkim i specijalnim snagama. Očekujemo prvu grupu modernih višenamjenskih borbenih aviona Rafale već u prvoj polovini 2024. godine te planiramo da svih 12 aviona (i odgovarajući broj pilota) postignu punu operativnu sposobnost krajem 2025. godine. Piloti i zrakoplovni tehničari za nove avione obučavaju se prema planu, kao što se priprema i potrebna infrastruktura. Helikopteri klase MI postupno se zamjenjuju višenamjenskim helikopterima UH-60 (Black Hawk, SAD). U planu je nabava ukupno 12 helikoptera. Dovršetkom projekta za zapovijedanje sustavima PZO Hrvatska potpuno će se uključiti u NATO-ov integrirani sustav protuzračne i proturaketne obrane (NATINAMDS). Projekt modernizacije radara FPS-117 počinje ove godine, a uz planirano uvođenje novih sustava razmjestivog pasivnog nadzora zračnog prostora HRZ će nadograditi svoje sposobnosti nadzora neba. OSRH će se opremiti i PZO raketnim sustavima srednjeg dometa.

POMORSKE SNAGE

HRM će se fokusirati na sposobnosti koje su važne za izvršavanje temeljnih zadaća obrane i zaštite nacionalnih interesa na moru: za djelovanje protiv površinskih ciljeva, za minsku i protuminsku djelovanja, za zapovijedanje i nadzor, informacijsko-komunikacijsko uvezivanje, prikupljanje podataka te nadzor mora. HRM će teritorijalnim rasporedom, razvojem i unapređivanjem infrastrukture osiguravati prihvat i integraciju drugih sastavnica Hrvatske vojske i savezničkih snaga u pomorskom operativnom okružju. Očekujemo i da će se nastaviti s gradnjom obalnih ophodnih brodova (do broja 5), uvest će se brodovi lovci mina, a počelo je i planiranje gradnje višenamjenskih brodova sposobnih za dulji boravak na otvorenom moru. Nastavlja se s jačanjem sposobnosti mornaričkog desantnog pješaštva čime se osigurava pravodobno djelovanje u provedbi misija i zadaća

Moderno ratovanje zahtijevat će od mlađih zapovjednika donošenje odluka s potencijalno strateškim implikacijama. Zapovjednici budućnosti morat će donositi dobre taktičke, ali i moralno i etički ispravne odluke pod velikim pritiskom intenzivnih borbenih operacija

Foto: MORH

U Oružanim snagama RH ljudi su najveća vrijednost i najveći potencijal. Moramo se dodatno potruditi da tako i ostane kroz sustavnu pripremu novih generacija vojnika i vojnih vođa, obrazovanih, uvježbanih, fleksibilnih u odlučivanju, čvrstih u nastupu i bespriječornih moralnih kvaliteta

Hrvatske vojske i na priobalju i otočnom području juga domovine. Nabavit će se novi radarski sustav za nadzor mora koji će se uvezati s postojećim sustavima u nadležnosti drugih državnih tijela (MUP, Ministarstvo mora).

SPECIJALNE SNAGE

Zapovjedništvo specijalnih snaga (ZSS) razvija sposobnosti pet grupa specijalnih snaga za kopnene, zračne i pomorske operacije te za psihološke operacije, s posebnim naglaskom na unapređenje sposobnosti planiranja i djelovanja u združenom okružju.

PRISTOŽERNE POSTROJBE

Uspostava Zapovjedništva za kibernetički prostor (ZzKP) pokazuje da je suočavanje s prijetnjama iz kibernetičkog prostora prepoznato kao visoko prioritetno. Izgrađeni su i već djeluju Kibernetičko operativno središte i poligon za kibernetičke operacije.

Središte za besposadne zrakoplovne sustave razvija sposobnosti za izviđanje i nadzor teritorija RH te potporu postrojbama u operacijama. U idućem planskom razdoblju realizirat će se projekt opremanja naoružanim besposadnim sustavima, kao i sustavima za obranu od besposadnih sustava. Uporaba izviđačkih besposadnih sustava dodatno je važna i za sustav domovinske sigurnosti u potpori protupožarne preventive i zaštite te traganja i spašavanja.

LJUDI KAO NAJAVAŽNIJI RESURS

Vojna služba, uključujući i vođenje vojnih operacija te, u konačnici, i ratovanje, prije svega je ljudska aktivnost. Ratove vode ljudi svojim fizičkim i mentalnim sposobnostima te moralnim kvalitetama, a oružje je samo alat kojim vojnici svoje ideje i planove provode u postavljene ciljeve.

I u OSRH ljudi su najveća vrijednost i najveći potencijal. Moramo se dodatno potruditi da tako i ostane kroz sustavnu pripremu novih generacija vojnika i vojnih vođa, obrazovanih, uvježbanih, fleksibilnih u odlučivanju, čvrstih u nastupu i bespriječornih moralnih kvaliteta. Stoga se posebna pažnja mora poklanjati privlačenju, zadržavanju i razvoju školovanih, uvježbanih, visokomoralnih, do-moljubnih vojnika koji će biti osposobljeni za djelovanje u stalno promjenljivom, turbulentnom i stresnom borbenom ili kriznom okružju. U nastojanju da u OSRH privučemo i uključimo sve koji svojim talentima, vještinama i znanjima mogu unaprijediti naše kolektivne sposobnosti moramo zaista prihvati načelo uključivosti i različitosti u kadrovskoj politici. Bilo bi neracionalno da se zbog predrasuda, neznanja i nerazumijevanja ne iskoristi sveukupni i često komplementarni set znanja i vještina koje mogu sinergijski donijeti nove generacije, neovisno o pojedinačnim političkim, vjerskim, rasnim ili rodnim orientacijama.

Moderno ratovanje zahtijevat će od mladih zapovjednika donošenje odluka s potencijalno strateškim implikacijama. Zapovjednici budućnosti morat će donositi dobre taktičke, ali i moralno i etički ispravne odluke pod velikim pritiskom intenzivnih borbenih operacija. Takve zadaće mogu odradivati samo najbolji. Stoga svi zajedno, na svim razinama upravljanja, moramo prihvatiti i iskreno promovirati načelo meritokracije gdje samo najbolji idu naprijed i preuzimaju najvažnije pozicije. U protivnom, nij najbolja vojna tehniku i oprema neće nam pomoći da ne padnemo na razinu prošječne organizacije kojom upravljaju podobni i mediokriteti. Autorizirana veličina Hrvatske vojske iznosi 16 700 pripadnika djelatnog sastava, od kojih 15 200 djelatnih vojnih osoba i 1500 državnih službenika i namještenika. Taj se broj neće smanjivati, već će se prilagođavati, ovisno o specifičnim potrebama razvoja novih sposobnosti i uvođenja novih borbenih sustava. Hrvatska vojska, kao dio društva, ne može biti u potpunosti izuzeta od demografskih problema koji opterećuju naše društvo. Trenutačni nepovoljni demografski trendovi ozbiljno nam otežavaju popunu kvalitetnim osobljem. Već sad je za OSRH velik izazov pribavljanje svih kategorija osoblja, a posebno osoblja školovanog u STEM područjima (piloti, tehničko osoblje, IT specijalisti, građevinari, tehničari kemije...). Ako ne želimo da to pitanje sutra i zaista postane jedan od najvećih problema u

sustavu obrane, u njegovo rješavanje morat će se uključiti ne samo OSRH i Ministarstvo obrane, već i Vlada, ali i cijelo društvo. Jednostavnog odgovora nema, već se s tim izazovom moramo suočavati uporno, kontinuirano i inovativno. U tom su cilju poduzete određene mjere, posebno u smislu promoviranja poziva vojnog pilota, zrakoplovnih tehničara, informatičara, liječnika, podignute su naknade za vojnike na dragovoljnem vojnom osposobljavanju, stipendije učenicima tehničkih škola koji planiraju ući u OS, kao i naknade za angažman vojnika na zadaćama pomaganja civilnim institucijama kod prirodnih nesreća. Pred nama su ozbiljni napor u poboljšanju radnih i životnih uvjeta vojnika u vojarnama. Vjerojatno ćemo morati preispitati i sustav materijalnih prava pripadnika OS-a, posebno vojnika koji ulaze u sustav.

Ti izazovi važe i za razvoj pričuvne komponente HV-a. Koncept pričuve morat će se revidirati s ciljem narastanja snaga i ukupnog obrambenog potencijala, uvažavajući pritom demografske trendove te nove zahtjeve koji se zbog novih tehnologija i novih sustava postavljaju pred vojnike budućnosti. Uspostava odgovarajućeg modela pribavljanja, školovanja, uvježbavanja i zadržavanja pričuvnog osoblja predstavlja prioritet, uz težište na pomlađivanju te popuni nedostatnih i kritičnih vojno-stručnih specijalnosti. Dragovoljno vojno osposobljavanje i dalje je osnovni mehanizam pribavljanja kandidata za djelatnu vojnu službu i pričuvu. Taj se koncept mora prilagođavati novim demokratskim trendovima, jer nam i dalje ostaje cilj da na godišnjoj razini osposobljavamo do 2000 dragovoljnih ročenika.

Generalno, temeljni preduvjet za osiguranje personalne spremnosti postrojbi i zapovjedništava, odnosno osiguranje njihove cjelovitosti i djetotvornosti jest osiguranje zadovoljstva i motiviranosti svakog pripadnika Hrvatske vojske. Pitanje popunjenošću OS-a kvalitetnim ljudima zasigurno postaje jedno od najvažnijih pitanja daljnog uspješnog razvoja OSRH. Na kraju, svima vama (još jednom) čestitam Dan Oružanih snaga Republike Hrvatske i Dan Hrvatske kopnene vojske, uz poziv da domovini ostanemo uvek vjerni.

HODOČAŠĆE U LURD

HODOČAŠĆEM OSNAŽENI UVJERI

I ove godine, po dvadeset i deveti put hrvatski vojnici, policajci, branitelji, vatrogasci i članovi njihovih obitelji pohodili su Lurd, svjedočeći svoju vjeru i učvršćujući se u dobru

TEKST I FOTO
Dražen Jonjić

Predvođeni vojnim biskupom Jurom Bogdanom i nadbiskupom Tomom Vukšićem, generalnim vikarom don Markom Medom, svećenicima, Klapom "Sv. Juraj" HRM-a i Policijskom klapom "Sv. Mihovil" i Orkestrom Hrvatske vojske, hrvatska hodočasnička obitelj rasla je u vjeri, svjedočeći ono što su naslijedili i očuvali od naraštaja koji su nam prethodili

Kad vas vodi ljubav i okrenutost dobru, onda nikakvi izazovi, nikakvi naporci ne mogu pokolebiti hodočasnika u njegovu pohodu, u onom osobnom susretu s Gospom u Lurd. Tako je bilo i na ovogodišnjem 29. Hrvatskom vojnom hodočašću, koje je bilo dijelom 63. Međunarodnog vojnog hodočašća u ovom marijanskom svetištu. I na ovom hodočašću pridružili su nam se hodočasnici Vojnog ordinarijata iz Bosne i Hercegovine.

Svatko od zamalo osam stotina hodočasnika ponio je u Lurd svoje molitve, svoje nakane, svoje strahove, želje, vjerujući kako iskrena molitva, iskrena vjera čine čovjeka, barem malo boljim. Svi su oni pridonijeli izgradnji one kapelice koju je Gospoda zatražila od Bernardice, one vjere koja se očituje u dolasku u ovo, za nas posebno mjesto.

O Lurdju kao mjestu izgradnje sebe kao vjernika govorio je i zapovjednik 29. Hrvatskog vojnog hodočašća brigadni general Ivan Raos: "Lurd izaziva posebne osjećaje. Mjesto je onog osobnog odnosa prema vjeri, mjesto produbljivanja vjere. Osim ovog glavnog cilja osobito mi je draga što smo na tom posebnom, svetom mjestu predstavili pobjedničku hrvatsku vojsku i policiju, branitelje i vatrogasce na najbolji mogući način."

Na svim događajima, na svim misama tijekom hodočasničkog puta, u Avignonu, a pred Spiljom ukazanja svjedočili su hrvatski hodočasnici i ljubav prema Bogu, ali i ljubav prema domovini Hrvatskoj, pjesmom i molitvom. Predvođeni vojnim

biskupom Jurom Bogdanom i nadbiskupom Tomom Vukšićem, generalnim vikarom don Markom Medom, svećenicima, Klapom "Sv. Juraj" HRM-a i Policijskom klapom "Sv. Mihovil" i Orkestrom Hrvatske vojske, hrvatska hodočasnička obitelj rasla je u vjeri, svjedočeći ono što su naslijedili i očuvali od naraštaja koji su nam prethodili.

U Lurd, u vojnom kampu, boravio je i hrvatski kontingenat koji je u ne baš ugodnim vremenskim uvjetima pokazao snagu duha i čvrstinu hrvatskog vojnika. "Ovo je moj prvi dolazak u Lurd i sa svim sam impresioniran," govori nam zapovjednik hrvatskih hodočasnika u kampu brigadir Božo Poljak te dodaje: "Preporučio bih svakom hrvatskom vojniku da dode ovdje. Poseban je to doživljaj koji čovjeku daje snagu i duhovno ga obnavlja. Hrvatski vojnici neovisno su o vremenskim uvjetima pokazali mir, dostojanstvo. Imam osjećaj kako su svi više nego zadovoljni."

Na hodočašću su bili i naši najmlađi, naši vojni kadeti i policijski polaznici. Oni su nastavljajući hoda u vjeri, promicatelji ponosne, uspravne Hrvatske. Oni su se s našim hrvatskim vojnim invalidima okušali u međunarodnim sportskim igrama pokazujući zajedništvo, pokazujući čistu dobrotu. Malo tko od hodočasnika nije, unatoč zamalo tridesetosatnom putu i kiši koja nas je pratila, nije poželio novi susret s našom Gospom u nama tako dragom Lurd, na tridesetom susretu s ovim posebnim mjestom, duhom koji oplemenjuje i porukama kojima nas snaži.

Još jedan lijepi i "okrugli" podatak vezan je za ovogodišnje 29. Hrvatsko vojno hodočašće. Stožerni narednik Marko Bralić kaže da Klapa "Sv. Juraj HRM-a" nastupa, animira, čini sve hrvatske hodočasnike i ispunjenijim i ponosnijim po dvadeseti put. I ovaj su put, u suradnji s Policijskom klapom "Sv. Mihovil" i Orkestrom Hrvatske vojske animirali na svetim misama dajući im posebnu dimenziju

MEĐUNARODNA SURADNJA

UVJEŽBAVANJE JTAC-A HRVATSKIH I FRANCUSKIH ORUŽANIH SNAGA

TEKST
Janja Marijanović
Šaravanja

FOTO
Tomislav Brandt

Integriranje združenih vatri, odnosno paralelno djelovanje topništva i zrakoplovstva bez prekidanja jednog i drugog glavnja je bit JTAC-a, a time se na bojištu integriraju zračne snage s vatrom i manevrom zemaljskih snaga

MEĐUNARODNA SURADNJA

Da hrvatski vojnici drže visoku razinu u međunarodnom okruženju ovaj su nam put pokazali kontrolori bliske zračne potpore (Joint Terminal Attack Controller – JTAC) koji su s francuskim kolegama JTAC-ima proveli od 2. do 12. svibnja 2023. uvježbavanje taktika, tehnika i procedura bliske zračne potpore s posadama aviona Pilatus PC-9M Hrvatskog ratnog zrakoplovstva. Uvježbavanje je započelo na vojnom poligonu "Josip Markić" kod Knina, a nastavilo se na području pilotižnih zona Hrvatskog ratnog zrakoplovstva Kaštel Žegarski, Ervenik i Bribirske Mostine.

"Cilj je ove aktivnosti razmjena iskustava s francuskim timovima JTAC-a i razvoj interoperabilnosti među saveznicima," objašnjava nam natporučnik Jure Jović, vođa JTAC tima u bojni Pauči i zamjenik nacionalnog JTAC koordinatora. Pripadnici francuskih JTAC timova dolaze iz 35. Padobranske topničke pukovnije Oružanih snaga Francuske i tijekom cijele vježbe pove-

"Današnja operacija provodi se na razini bojne gdje je zapovjedništvo simulirano i njemu je pridodan jedan JTAC koji organizira rad svih JTAC-a na bojištu i vrši raspodjelu posada zrakoplova," objašnjava nam natporučnik Jure Jović dok francuski JTAC navodi hrvatski zrakoplov Pilatus PC-9M bez ikakvih poteškoća

zani su s timovima hrvatskih JTAC-a čime se jača uvježbanost procedura i tehnika u pružanju bliske zračne potpore koje su propisane NATO-ovim standardima. Integriranje združenih vatri, odnosno paralelno djelovanje topništva i zrakoplovstva bez prekidanja jednog i drugog glavna je bit JTAC-a, a time se na bojištu integriraju zračne snage s vatrom i manevrom zemaljskih snaga.

Na samom početku uvježbavanja sudjelovali su i pripadnici Kadetske bojne roda pješaštvo koji su u sklopu svoje vojnostručne prakse provodili pokaznu vježbu tijekom koje su imali avionsku potporu s kontrolom JTAC-a. JTAC evaluator i čelnik tima za standardizaciju i vrednovanje stožerni narednik Robert Zurak kazao je kako uvježbavanje ovakvog tipa spada u standardni tip obuke svakog JTAC programa. "Za vrijeme ovakvih uvježbavanja JTAC pripadnici uvježbavaju svoje vještine pozivanja bliske zračne potpore na simulirane mete gdje piloti lete u blizini ciljeva na zemlji. Važnost ovakvih vježbi jest u tome što JTAC u modernom ratovanju ima ključnu ulogu, a pogotovo u integraciji zračnih i zemaljskih snaga," zaključio je stožerni narednik.

Ekipa Hrvatskog vojnika tijekom uvježbavanja bila je uz jedan JTAC tim koji se sastojao od hrvatskih i francuskih pripadnika, te smo mogli vidjeti izvrsnu suradnju i komunikaciju između dvije nacije. Ostali smo iznenadeni kad je francuski časnik na vezu izgovorio nekoliko hrvatskih fraza koje je

Iako su sve procedure propisane svi mi imamo svoje načine i tehnike njihove provedbe što je često korisno. Dobro je vidjeti kako drugi neke sitnice rade na drugačiji način i tako imamo priliku pokušati implementirati te stvari kod nas, ako vidimo da je bolje

Sam proces ulaska u JTAC program počinje selekcijskom obukom koju provode JTAC instruktori i JTAC ocjenjivači, s tim da se od kandidata zahtijeva izvrsno znanje engleskog jezika, kao i poznavanje topografije i radioprocedura. Nakon toga kandidat prolazi NATO-ov certifikacijski tečaj koji traje šest tjedana, a obuhvaća teorijsku i praktičnu obuku

naučio tijekom vježbe i time pokazao svoju volju i motivaciju za rad s hrvatskim JTAC-ima.

Prema riječima natporučnika Jure Jovića jezik nije barijera u radu s drugim nacijama zato što svaki JTAC mora imati propisane ocjene iz engleskog jezika kako bi bio kvalificiran. Na taj način rad s JTAC-om iz bilo koje nacije lako je ostvariv, a pogotovo jer su procedure propisane prema NATO-ovim standardima i svi JTAC-i moraju ih se pridržavati.

TIJEK OPERACIJE

“Današnja operacija provodi se na razini bojne gdje je zapovjedništvo simulirano i njemu je pridodan jedan JTAC koji organizira rad svih JTAC-a na bojištu i vrši raspodjelu posada zrakoplova,” objašnjava nam natporučnik Jure Jović dok francuski JTAC navodi hrvatski zrakoplov Pilatus PC-9M bez ikakvih poteškoća. Sa satnjama koje su u sastavu bojne provodile su se napadne operacije prilikom kojih je uspješno neutralizirana neprijateljska zasjeda i oslabljen objekt napada uz korištenje zračne potpore. “Testirana je komunikacija na 50 plus kilometara gdje smo simulirali da je zapovjedništvo bojne izmješteno u pozadini što omogućava komunikaciju i nadzor bojišnice sa sigurne pozicije,” dodaje stožerni narednik Zurak i naglašava kako uspjeh zračno-kopnene misije ovisi o sposobnosti JTAC-a i pilota da rade skupa, pogotovo kad nisu iz iste nacije. Interoperabilnost, efektivna komunikacija i koordinacija dviju nacija sa zemaljskim i zračnim snagama neke su od dobrobiti ovog tipa uvježbavanja što nam daje do znanja da obuka mora biti sukladna NATO-ovim standardima.

IZAZOVI

Natporučnik Jović kaže kako je rad u ovakvim situacijama izazovan jer je potrebno pružiti sigurnost prijateljskim zračnim posadama i snagama na zemlji. “Jedan od izazovnijih dijelova u operacijama ovakve razine je situacijska svjesnost, odnosno praćenje svih elemenata zbog problema s vezom i sl. Najteži dio je vizualizirati prostor iznad bojišta i razumjeti na koji način odvojiti zrakoplov od topništva ili od moguće neprijateljske protuzračne obrane koja pokriva velik dio prostora,” objašnjava natporučnik. S njim se složio i stožerni narednik Zurak koji kaže kako se JTAC stavlja pod veći stres zbog teškoća u situacijskoj svjesnosti. “Na ovoj vježbi uvidjeli smo da hrvatski i francuski JTAC-ovci nemaju problema u polju situacijske svjesnosti i praćenja trenutačnih operacija,” govori stožerni narednik. Bitno je napomenuti kako se ovdje radi o operacijama velikih razmjera gdje se uvježbava razina brigade uz digitalnu komunikaciju i praćenje postrojbi preko digitalnih karata.

ISKUSTVA

Natporučnik Jović ističe zadovoljstvo provedenim uvježbavanjem i smatra kako je iznimno zanimljiv rad u međunarodnim aktivnostima. “Iako su sve procedure propisane svi mi imamo svoje načine i tehnike njihove provedbe što je često korisno. Dobro je vidjeti kako drugi neke sitnice rade na drugačiji način i tako imamo priliku pokušati implementirati te stvari kod nas, ako vidimo da je bolje,” smatra natporučnik Jović i naglašava kako na taj način rastu kao JTAC-i. Francuski pripadnici JTAC timova također pokazuju zadovoljstvo ovakvim uvježbavanjem zbog zanimljivosti operacije većeg razmjera s obzirom na to da nisu navikli na ovakav scenarij vježbe, pa im je dobro došlo malo promjene. Inicijativa za provedbu zajedničke obuke hrvatskih i francuskih kontrolora bliske zračne potpore proizila je tijekom međunarodne vojne vježbe Immediate Response 21, a ovo je već treća godina kako se ona provodi.

Sam proces ulaska u JTAC program počinje selekcijskom obukom koju provode JTAC instruktori i JTAC ocjenjivači, s tim da se od kandidata zahtijeva izvrsno znanje engleskog jezika, kao i poznavanje topografije i radioprocedura. Nakon toga kandidat prolazi NATO-ov akreditirani JTAC certifikacijski tečaj koji traje šest tjedana, a obuhvaća teorijsku i praktičnu obuku.

SREDIŠTE ZA RAZVOJ VODA "MARKO BABIĆ"

Dvodnevna hodnja polaznika
7. naraštaja Središta za razvoj
voda "Marko Babić" od Udbine
do Knina završila je svečanom
dodjelom nagrada i priznanja
na Kninskoj tvrđavi

ZNOJ ŠTEDI KRV!

TIMSKIM RADOM DO USPJEHA

Tekst: Janja Marijanović Šaravčanija / Foto: Tomislav Brandt

SREDIŠTE ZA RAZVOJ VODA "MARKO BABIĆ"

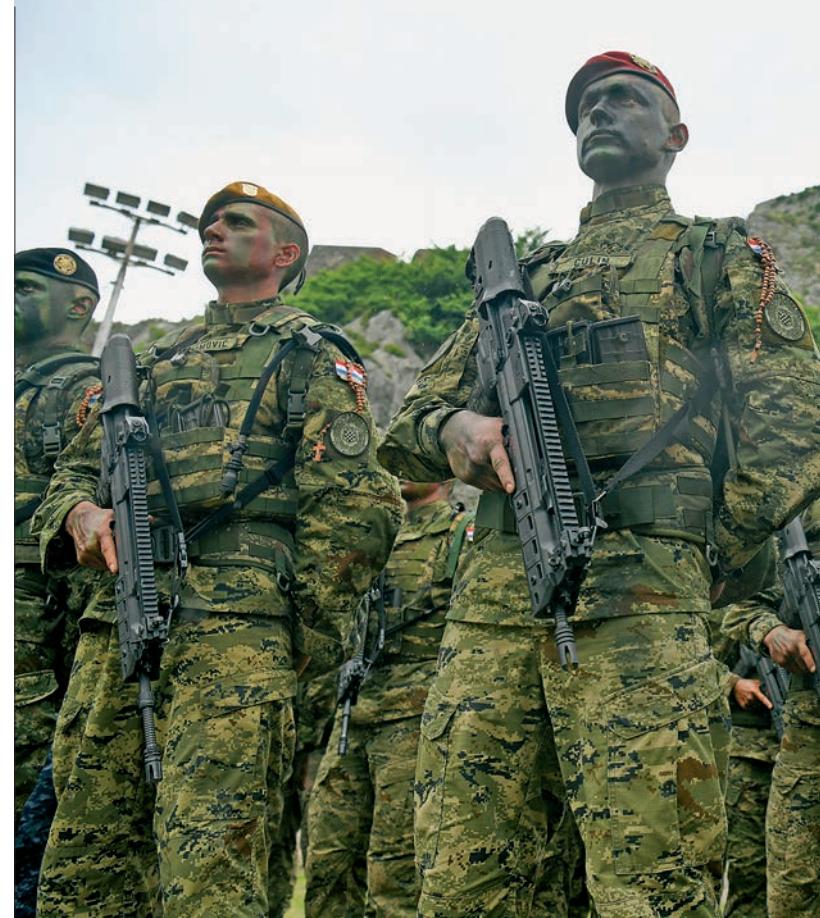
Dolaskom u kraljevski grad Knin 10. svibnja 2023. zaputili smo se do polazne točke Stara straža gdje su se polaznici 7. naraštaja obuke za razvoj vođa Središta za razvoj vođa "Marko Babić" pripremali za zadnju etapu dvodnevne hodnje koja je započela u Udbini, a završila na Kninskoj tvrđavi. Maskiranje, presvlačenje, medicinsko tretiranje žuljeva i sve ostalo potrebno da se izdrži taj zadnji najteži dio hodnje popraćeno je uz glasnu glazbu kako bi se atmosfera držala na visokoj razini. Iako nas je sunce pratiло cijelo vrijeme tijekom priprema, sivi oblak nadvija se nad nama i pljusak je obilježio početak hodnje do Kninske tvrđave. Unatoč tome nitko od polaznika nije odustao i dok su hodali u koloni na čelu sa zapovjednikom i prvim dočasnikom nije ih napuštalaa motivacija i želja za uspjehom.

Loše vrijeme nije spriječilo obitelji, prijatelje i kolege polaznika da okupiraju vrh Kninske tvrđave i dočekaju ih s nestrljenjem i ponosom. Slavni slogan ZNOJ ŠTEDI KRV vidno se isticao ne samo u Udbini nego ovaj put i u Kninu i time nas podsjetio na temeljnju kriлатicu Središta za razvoj vođa "Marko Babić".

Nakon uspješno završene 88 kilometara duge hodnje od Udbine do Knina polaznicima 7. naraštaja obuke za razvoj vođa Središta za razvoj vođa "Marko Babić", Zapovjedništva za obuku "Fran Krsto Frankopan" uručene su značke i diplome čime je označen kraj njihove izazovne šestotjedne obuke. Svečanoj završnoj ceremoniji u Kninu nazočili su posebni savjetnik ministra obrane ujedno i njegov izaslanik Ivica Ušlebrka, zapovjednik Hrvatske kopnene vojske general-pukovnik Boris Šerić, prvi dočasnik OSRH časnički namjesnik Dražen Klanjec, zamjenik zapovjednika Zapovjedništva za obuku i doktrinu "Fran Krsto Frankopan" brigadir Dražen Batrnek, zapovjednik Gardijske mehanizirane brigade brigadni general Dražen Ressler, zapovjednik Gardijske oklopno-mehanizirane brigade brigadir Valentín Skroza i drugi.

BILI SMO KAO JEDAN I BODRILI SE MEĐUSOBNO

General-pukovnik Boris Šerić polaznicima obuke čestitao je na uspješnom završetku obuke koja je okružena dvodnevnom hodnjom. "Kninska tvrđava kao simbol pobjede u Domovinskom ratu odabrana je za ovu svečanost. Uspješnim završetkom vrlo zahtjevne obuke i vi ste došli do svojevrsne pobjede i time sebi i drugima dokazali da ste spremni izdržati sve napore koje se pred vas postave kako bi uspješno izvršili zadaću. Neka vam nasljeđe koje je za sobom ostavio pukovnik Marko Babić po kojemu ovo središte nosi ime bude uzor i inspiracija za postizanje izvrsnosti u vođenju i zapovijedanju. Pod geslom ZNOJ ŠTEDI KRV pokazali ste iznimnu motiviranost, kreativnost, snalažljivost i fleksibilnost što su odlike dobrog i uspješnog vođe," poručio je general-pukovnik Šerić. Najbolji polaznik sedmog naraštaja je skupnik Stipan Stažnik koji je nagrađen samokresom HS s posvetom načelnika Glavnog stožera Oružanih snaga Republike Hrvatske.

"Bez kolega i prijatelja s kojima sam prošao cijelu obuku ovo ništa ne bi bilo ostvarivo. Radio sam najbolje što sam mogao i znao i očito su to prepoznali instruktori i ostali polaznici, ali svi su među nama najbolji," s ponosom govori skupnik Stažnik koji naglašava kako će povratkom u postrojbu nastojati primjenjivati naučena znanja i vještine. Kao jedina ženska pripadnica sedmog naraštaja obuke za razvoj vođa, skupnica Nikolina Filjević kaže kako joj je ovo prvi put da se popela na Kninsku tvrđavu i da je osjećaj neopisiv. "Jako sam ponosna na sebe i svoje kolege što smo došli do kraja jer sada ovdje na vrhu tvrđave vidimo da se isplatilo. Ono što me držalo cijelo vrijeme obuke i bila mi glavna motivacija jest to što su se ljudi borili i ginuli za ovu zemlju," rekla je skupnica Filjević.

Poručnik Kristijan Sigur iz Pukovnije Vojne policije priznaje kako je obuka bila iznimno zahtjevna, ali da je presretan što je došao do kraja. "Svi smo jedva čekali ovaj dan jer je ovo kruna cijele obuke. Instruktori su nas dovodili do krajnjih granica kad smo počeli i sami sebe preispitivati, ali sve smo to uspješno sveladali zahvaljujući timskom radu gdje smo svi bili kao jedan i bodrili se međusobno, pogotovo

"Bez kolega i prijatelja s kojima sam prošao cijelu obuku ovo ništa ne bi bilo ostvarivo. Radio sam najbolje što sam mogao i znao i očito su to prepoznali instruktori i ostali polaznici, ali svi su među nama najbolji," s ponosom govori skupnik Stipan Stažnik, najbolji polaznik sedmog naraštaja za što je nagrađen samokresom HS s posvetom načelnika Glavnog stožera Oružanih snaga Republike Hrvatske

pred kraj kad smo svi bili puni žuljeva i bolova," govori poručnik Sigur. Izazovnu i vrlo zahtjevnu obuku za razvoj vođa Središta za razvoj vođa "Marko Babić" završila su 44 polaznika sedmog naraštaja, među kojima i jedna žena, a njihovim završetkom od osnivanja Središta u rujnu 2019. godine do danas kroz dva pilot-tečaja i sedam redovitih tečajeva obuku je uspješno završilo 407 pripadnica i pripadnika Hrvatske vojske.

Središte je dobilo ime po heroju Domovinskog rata, pukovniku Marku Babiću, branitelju Vukovara. Njegova je namjena ciljanom obukom razvijati visokomotivirane, obučene i kompetentne vođe na temeljnim razinama zapovijedanja, uz primjenu suvremenih standarda obuke i uvažavajući nove izazove i potrebe koje nameće suvremeno sigurnosno okruženje. Osim toga u Središtu se njeguje i tradicija Šepurina i iskustva iz Domovinskog rata kao neiscrpnih izvora inspiracije i uzora. Poseban naglasak u obuci stavljen je na funkcioniranje vođa u otežanim uvjetima i stresnim situacijama kako bi se razvijao karakter vođe kao zapovednika i obučavatelja.

Zbog obilnih oborina koje su pale tijekom prošlog tjedna uvedene su izvanredne mjere obrane od poplava, a pripadnici Hrvatske vojske pomagali su na područjima Sisačko-moslavačke i Karlovačke županije. Na temelju zahtjeva Civilne zaštite i sukladno odluci ministra obrane od 15. do 22. svibnja angažirano je 500 hrvatskih vojnika

SPREMNOST POTVRĐENA

Nepredvidive vremenske (ne)prilike i ovaj su put pokazale svu svoju snagu i razornost ozbiljno zaprijetivši izljevanjem brojnih rijeka diljem Hrvatske što je zahtjevalo angažman svih službi pa tako i pomoći pripadnika Hrvatske vojske kako bi posljedice bile manje. Temeljem zahtjeva Ravnateljstva Civilne zaštite i u skladu s odlukom ministra obrane od 15. do 22. svibnja angažirano je 500 pripadnika Hrvatske vojske koji su spremno priskočili u pomoći civilnom stanovništvu na području Hrvatske Kostajnice, Nove Drenčine, Petrinje i Galdova u Sisačko-moslavačkoj te na području grada Karlovca u Karlovačkoj županiji. Tijekom obilaska poplavljenih područja 16. svibnja na području Sisačko-moslavačke i Karlovačke županije ministar obrane Mario Banožić rekao je:

HRVATSKA VOJSKA U REKORDNOM ROKU RASPOREĐENA NA TERENU

Pripadnici Hrvatske vojske u rekordnom su roku - u manje od 40 minuta iz vojarne u Petrinji stigli na kritičnu lokaciju Galdovo kod Siska gdje su bili angažirani na puknuću nasipa. Riječ je o prostoru Udruge za terapijsko jahanje Kas, objektima drugih udruga te skladištu Hrvatskog Crvenog križa koji su bili poplavljeni. Zahvaljujući brzoj reakciji spašeni su konji, a pripadnici Hrvatske vojske zatvorili su prodor vode.

OBRANA OD POPLAVA

Na području Sisačko-moslavačke i Karlovačke županije od 15. do 22. svibnja ukupno je napunjeno 302 000 vreća s pijeskom (3050 m³ pijeska) te izrađeno ili poduprto 4340 metara zečjeg nasipa, skinuto je 80 m² humusa i isplanirano 110 m³ kamenog agregata

TEKST
OJI

FOTO
Filip Klen
Jospi Kopi

"Uz 300 pripadnika Hrvatske vojske koji su angažirani na području Sisačko-moslavačke županije, temeljem zaključaka sa sastanka sa Stožerom civilne zaštite Karlovačke županije, stavit ćemo na raspolaganje dodatnih 150 vojnika, od čega će njih 50 u roku sat vremena početi puniti vreće i raditi pripremu s ostalim sastavnicama koje su uključene u obranu od poplava u Karlovačkoj županiji." Ministar je također izvijestio i o dotadašnjem angažmanu pripadnika Hrvatske vojske u poplavljenim područjima Sisačko-moslavačke županije istaknuvši: "Sukladno zahtjevima Civilne zaštite i procjeni stručnog tima Hrvatskih voda u zadnja 24 sata angažirano je 300 vojnika, od čega je 150 u stanju pripravnosti i 150 je na terenu, napunili su oko 45 000 vreća te oko 500 metara zečjeg nasipa i stavljeni na raspolaganje sukladno svim potrebnim aktivnostima koje trebaju izvršiti u svrhu zaštite od poplava u navedenim područjima." Kako situacija s nabujalim rijeckama nije nudila optimizam ministar Banožić najavio je i daljnje sudjelovanje Hrvatske vojske na poplavljenim područjima: "U nadolazećem razdoblju stavit ćemo na raspolaganje i povećati spremnost Hrvatske vojske za još određeni broj vojnika, a sve u cilju uspješne obrane od poplava." Još je jednom zahvalio hrvatskim vojnicima i svim drugim sastavnicama na angažmanu u pomoći stanovništvu u obrani od poplava.

I OVAJ PUT

Nakon susreta s pripadnicima Hrvatske vojske, koji su od 15. svibnja angažirani na poplavljenim područjima Sisačko-moslavačke i Karlovačke županije, ministar obrane Mario Banožić donio je Odluku o ostvarivanju prava na naknadu pripadnicima Oružanih snaga Republike Hrvatske angažiranim u pružanju pomoći u provedbi mjera obrane od poplave. Drugim riječima, hrvatske vojnikinje i vojnici koji su od 15. svibnja angažirani na poplavljenim područjima umjesto dosadašnje naknade od 20, primit će za svaki dan angažmana naknadu u netoiznosu od 40 eura.

OBLJETNICA

"Uručenje 46 beretki pripadnicima Gromova na simboličan način spaja priču moderne Hrvatske vojske s onom o hrabrim hrvatskim braniteljima, našim Gromovima, koji su od prvog do zadnjeg dana Domovinskog rata, stajali na prvoj crti obrane domovine. Vi ste nasljednici Gromova iz Domovinskog rata i nova ste snaga moderne Hrvatske vojske. Ponasno nosite ovu zelenu beretku i ostanite uvijek domovini vjerni!" rekao je ministar obrane Mario Banožić na svečanosti uručivanja beretki mladim pripadnicima Gromova

Izaslanik predsjednika Vlade ministar obrane Mario Banožić nazočio je svečanom obilježavanju 32. obljetnice ustrojavanja 2. gardijske brigade Gromovi i Danu 2. mehanizirane bojne Gromovi, održanom u vojarni "Pukovnik Predrag Matanović" u Petrinji. U ime predsjednika Vlade Andreja Plenkovića čestitao je svim bivšim i sadašnjim pripadnicima 32. obljetnicu ustrojavanja i prisjetio se 205 poginulih i tri nestala pripadnika 2. gardijske brigade, koji su dali neizmjeran doprinos u Domovinskom ratu.

Povodom Dana 2. mehanizirane bojne Gromovi, 46-orici mlađih pripadnika uručene su zelene beretke kao simbol pripadnosti postrojbi, pohvale i nagrade. "Uručenje 46 beretki pripadnicima Gromova na simboličan način spaja

priču moderne Hrvatske vojske s onom o hrabrim hrvatskim braniteljima, našim Gromovima, koji su od prvog do zadnjeg dana Domovinskog rata, stajali na prvoj crti obrane domovine. Vi ste nasljednici Gromova iz Domovinskog rata i nova ste snaga moderne Hrvatske vojske. Ponasno nosite ovu zelenu beretku i ostanite uvijek domovini vjerni!" rekao je mlađim Gromovima ministar obrane. Osvrnuo se i na sudjelovanje 180 pripadnika Gromova u NATO-ovoj aktivnosti ojačane prednje prisutnosti u Litvi te zahvalio na dostojnom, profesionalnom i časnom predstavljanju Hrvatske vojske u međunarodnom okruženju. Govoreći o realizaciji povijesnih projekata opremanja i modernizacije HV-a Banožić je poručio: "U nadolazećem razdoblju svjedočit ćemo realizaciji projekata koji će nas i dovesti do željenog cilja. Ova Vlada zauzela je jasan stav kako Hrvatska treba i zaslužuje modernu i jaku kopnenu vojsku, moćno zrakoplovstvo i mornaricu."

Svečanom obilježavanju u Petrinji nazočio je i načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga admirал Robert Hranj koji je rekao kako su Gromovi među prvima krenuli u Domovinski rat i sudjelovali u najvažnijim operacijama Hrvatske vojske. "Prisjećajući se naše slavne povijesti gledajmo u sadašnjost i budućnost. Javljuju se nove sigurnosne prijetnje i moramo biti spremni na njih odgovoriti. Moramo razvijati nove doktrine i taktike," rekao je načelnik Hranj. Predsjednik Udruge 2. gbr Gromovi pukovnik Ivan Krupec prisjetio se početka ustrojavanja ove legendarne postrojbe kazavši kako i danas nastoje organizirati što više aktivnosti kako bi mlađima prenosili istinu o Domovinskom ratu.

NOVA SNAGA MODERNE HRVATSKE VOJSKE

Tekst: OJI / Foto: Tomislav Brandt

TEKST
Vesna Pintarić

FOTO
Filip Klen

"Sva navedena postignuća i uspjesi plod su našeg zajedničkog rada iza kojeg стоји odricanje i požrtvovnost. Ustrajmo i dalje u tome da naše djelovanje bude vođeno našim geslom, Zajedničkim snagama – Viribus unitis," poručio je zapovjednik brigadir Ivan Miloš

ZAJEDNIČKIM SNAGAMA U BUDUĆNOST

Zapovjedništvo specijalnih snaga obilježilo je 18. svibnja 2023. u vojarni "Stožerni brigadir Ante Šaškor" u Delnicama 32. obljetnicu osnutka specijalnih postrojbi Hrvatske vojske i Dan ZSS-a.

Svečanoj obljetnici nazočili su predsjednik RH i vrhovni zapovjednik OSRH Zoran Milanović, zamjenik načelnika Glavnog stožera OSRH general-bojnik Siniša Jurković, zamjenik zapovjednika HKoV-a general-bojnik Tihomir Kundid, gradonačelnica Delnice Katarina Mihelčić, predstavnici grana OSRH, predstavnici Vojnodiplomatskog zbora, umirovljeni pripadnici postrojbe, predstavnici udruga te obitelji poginulih. Obilježavanje je započelo misom za sve poginule pripadnike specijalnih postrojbi koju je predvodio vojni kapelan don Željko Savić. Ujedno su izaslanstvo na čelu s Predsjednikom RH, izaslanstvo Primorsko-goranske županije, bivši pripadnici specijalnih postrojbi HV-a i ostali odali počast poginulima, polaganjem vijenaca i paljenjem svjeća na spomen-obilježje za sve poginule pripadnike specijalnih postrojbi HV-a.

Zapovjednik ZSS-a brigadir Ivan Miloš kazao je kako ZSS nastavlja s aktivnostima u okviru Regionalnog zapovjedništva specijalnih snaga u Mađarskoj u deklariranju snaga ZSS-a za NATO-ove Snage brzog odgovora (NRF) i Združene snage visoke spremnosti (vJTF). Dodao je kako je pomorska grupa specijalnih snaga ocijenjena po Cilju sposobnosti u provedbi pomorskih specijalnih operacija, čime smo ušli u krug malobrojnih članica NATO-a koje su to postigle. Vezano za opremanje ZSS-a već u ovom tromjesečju očekuje se realizacija donacije SAD-a i to RIB brodica i besposadnih zrakoplovnih sustava za djelovanje na vodenim površinama, a opremanjem helikopterima Black Hawk opremom za specijalna djelovanja te

obukom posada u Međunarodnom središtu za obuku specijalnih zračnih snaga u Zadru, do kraja 2024. ZSS bi ispunio i Cilj sposobnosti tima specijalnih zračnih snaga (SOATU) u potpori provedbe specijalnih operacija. Naglasio je kako sve organizacijske promjene u ZSS-u u središtu imaju čovjeka kao nezamjenjiv i najvredniji potencijal te dodaо kako se u tom pogledu dijelom mijenja postojeći model privlačenja pripadnika OSRH u ZSS i pojednostavljuje pristupanje selekcionskoj obuci pritom ne odstupajući od visokih standarda. "Prioritet mora biti zadržavanje i stvaranje kvalificiranih i educiranih specijalnih snaga koje će snažiti hrvatski identitet i uživati poštovanje u zemlji i inozemstvu," kazao je na kraju brigadir Miloš poručivši: "Sva navedena postignuća i uspjesi plod su našeg zajedničkog rada iza kojeg стоји odricanje i požrtvovnost. Ustrajmo i dalje u tome da naše djelovanje bude vođeno našim geslom, Zajedničkim snagama - Viribus unitis." Na kraju svečanosti uručene su nagrade i pohvale najzaslužnijim pripadnicima ZSS-a te je održana pokazna vježba u kojoj su demonstrirali svoje sposobnosti.

KFOR

"Dajte najbolje od sebe, stječite nova znanja i iskustva. Nadograđujte se i neumorno radite na svemu što će pridonijeti razvoju vaših vojničkih znanja i vještina," istaknuo je ministar obrane Mario Banožić tijekom isprácaja pripadnika 39. hrvatskog kontingenta uoči njihova odlaska u područje operacije KFOR na Kosovu

NEKA TIMSKI DUH BUDE NIT VODILJA

U kninskoj vojarni "4. gardijske brigade Pauci", ministar obrane Mario Banožić sastao se s pripadnicima 39. hrvatskog kontingenta (HRVCON) uoči njihova odlaska u operaciju potpore miru KFOR (Kosovo Force) na Kosovu. Istaknuvši zadovoljstvo što ima prigodu pozdraviti pripadnike kontingenta

TEKST
OJI
FOTO
Filip Klen

prije odlaska u područje operacije i osobno se uvjeriti u njihovu spremnost i profesionalizam, poželio im je sretan put i uspješno izvršavanje svih zadaća uz poruku da stoji uz svakog od njih i da su im vrata Ministarstva obrane uvek otvorena. "Neka vam timski duh bude nit vodilja u svim zadacima koji se pred vas postave jer vjerujem kako zajedništvo pomaže u svladavanju i onih najtežih prepreka," poručio je istaknuvši da operacija u koju odlaze ima poseban značaj za Republiku Hrvatsku, s obzirom na to da se nalazi

“Čuvajte sebe, čuvajte jedni druge jer kod kuće čekaju vaše obitelji i prijatelji. I imajte uvijek na umu koliko je velika njihova uloga u vašem vojničkom pozivu,” rekao je ministar pripadnicima 39. HRVCON-a

u neposrednom susjedstvu te događaji na tom području mogu imati posebne implikacije na cijelu regiju. Istaknuo je vrlo važnu ulogu cijelog kontingenta i odgovornost svakog pojedinca poručivši kako ne sumnja da će svi skupa i ovaj put pokazati izvrsnost i profesionalizam hrvatskog vojnika. “Dajte najbolje od sebe, stječite nova znanja i iskustva. Nadogradujte se i neumorno radite na svemu što će pridonijeti razvoju vaših vojničkih znanja i vještina,” rekao je poručivši kako je snažan vojnik središte obrambenog sustava, a snažni vojnici kao kolektiv, najveća snaga jedne vojske. “Upravo zbog toga, zbog svih vas danas ovdje, nastaviti ćemo opremati našu Hrvatsku vojsku najsuvremenijim tehnologijama i učiniti sve da se poboljša vaš status i materijalna prava. Svjedočimo također događajima koji pokazuju da se sigurnost i stabilnost ne smiju uzeti zdravo za gotovo. Čuvajte sebe, čuvajte jedni druge jer kod kuće čekaju vaše obitelji i prijatelji. I imajte uvijek na umu koliko je velika njihova uloga u vašem vojničkom pozivu,” rekao je ministar pripadnicima HRVCON-a.

Zapovjednik kontingenta brigadir Tomislav Kaštelan rekao je kako će 39. HRVCON ukupno brojiti 151 pripadnika OSRH, od kojih su glavnina snaga pripadnici 3. mehanizirane bojne Pauci Gardijske mehanizirane brigade Hrvatske kopnene vojske. “Svi pripadnici kontingenta spremni su, odlično uvježbani i obučeni za profesionalno izvršavanje svih zadaća,” istaknuo je brigadir Kaštelan.

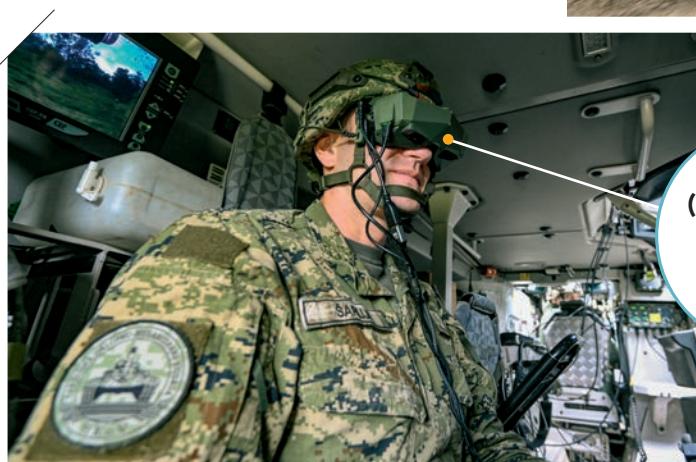
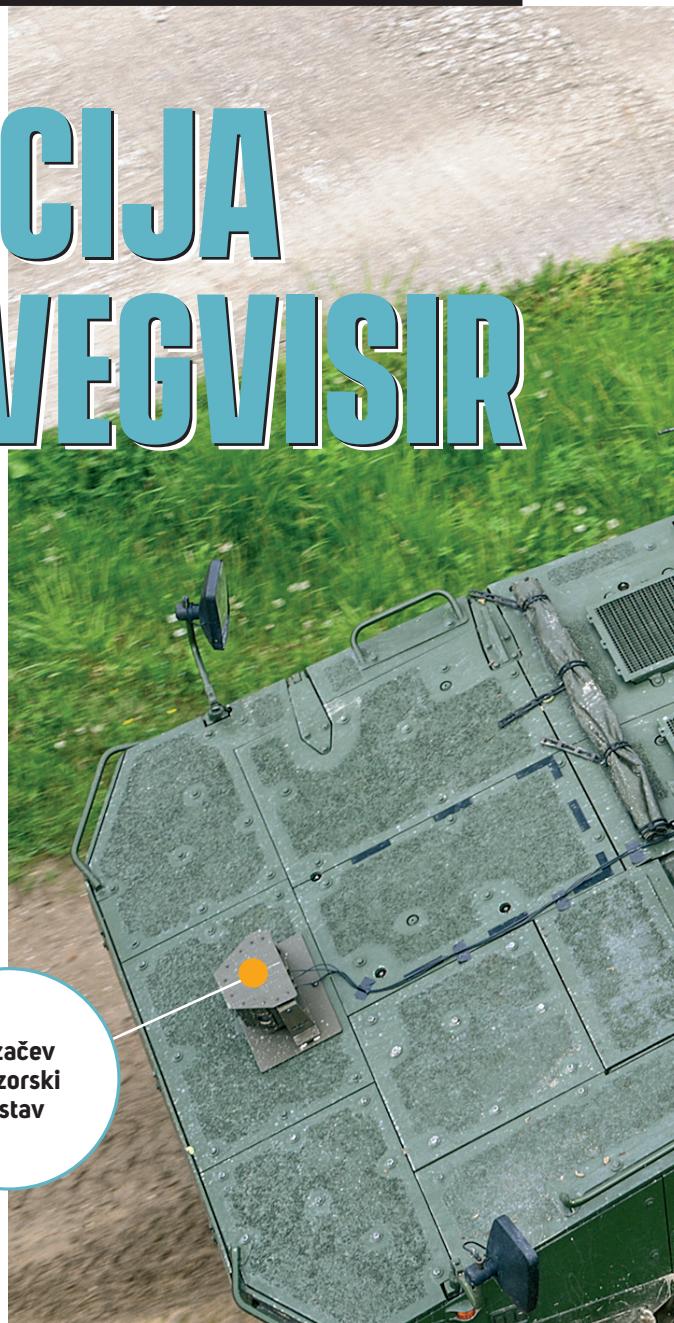

NOVE TEHNOLOGIJE

DEMONSTRACIJA SUSTAVA VEGVISIR

U vojarni "Pukovnik Predrag Matanović" u Petrinji 9. svibnja 2023. održano je testiranje i demonstracija integracije i uporabe sustava za svijest o situaciji Vegvisir na borbenom oklopnom vozilu Patria u operativnoj uporabi Gardijske mehanizirane brigade (GMBR) Hrvatske kopnene vojske. Prezentaciju su uz potporu HKoV-a organizirale hrvatske i estonske tvrtke koje zajednički razvijaju sustav Vegvisir

Demonstracija je bila podijeljena u teorijski dio s prezentacijom te terenski dio u kojem je BOV Patria bio opremljen komponentama sustava Vegvisir među kojima su kamere, senzori i misijsko računalo. Osnovni su ciljevi razvoja sustava, među ostalim, bolja svijest o situaciji, donošenje najboljih odluka, brži odgovor na prijetnje te veća sigurnost posade BOV-a. Prema opisu proizvođača, navedeni sustavi u kombinaciji s tzv. HMD (Head/Helmet Mounted Display) naočalama pružaju vozaču BOV-a svijest o situaciji, odnosno "pogled kroz vozilo" u punom krugu od 360 stupnjeva, kao i trenutačan uvid u podatke poput pozicije vlastitog vozila ili lokacije prijateljskih i protivničkih postrojbi. Sustav Vegvisir još je u fazi razvoja prototipa. Prije Hrvatske vojske testirale su ga estonske oružane snage i to na borbenom oklopnom vozilu na gusjenicama CV9035, kao i na oklopnim vozilima na kotačima u konfiguraciji 6 x 6: Pasi XA-180EST te Pasi XA-188EST.

TEKST
Domagoj Vlahović

FOTO
Filip Klen

"Spremni za korištenje najnaprednijih tehnologija"

Demonstraciji sustava Vegvisir nazočio je i ministar obrane RH Mario Banožić istaknuvši da testiranje i demonstracija dokazuje iznimno visoku razinu obučenosti hrvatskih vojnika koji su, kako kaže, spremni za korištenje najnaprednijih tehnologija na tržištu vojne industrije. "Sve što smo vidjeli svjedoči kako je za Hrvatsku vojsku i njezine pripadnike određen jasan smjer razvoja, a on podrazumijeva stalno razvijanje, unapređivanje i modernizaciju njegovih sposobnosti," rekao je ministar obrane.

SUSTAV ZA SVIJEST O SITUACIJI VEGVISIR

TAKTIČKO-TEHNIČKE KARAKTERISTIKE

Operativna temperatura zraka	- 20... +40 °C
Ukupna masa sustava	50 kg
Kombinirano vidno polje	360 stupnjeva
Latencija	manje od 60 ms
Sučelja	Ethernet, CAN, CoaXpress
Izlazna rezolucija vizualnog senzora	2560 x 1440
Rezolucija termalnog senzora	640 x 480
HMD rezolucija	1280 x 960
Ulazna snaga sustava	24 V DC
Domet detekcije vozačeva senzorskog sustava za mete veličine čovjeka	800 m

OSRH

19

1991.

1992.

1993.

1994.

1995.

1996.

1997.

1998.

1999.

2000.

2001.

2002.

2003.

2004.

2005.

postrojavanje na stadionu u Kranjčevićevoj // prve oslobođilačke operacije u zapadnoj Slavoniji // Bitka za Vukovar

međunarodno priznanje RH

VRO Maslenica // operacija Međački džep

operacija Zima 94 // vježba Bandira

oslobodilačke operacije Bljesak, Oluja...

Pilatus PC-9 - prvo opremanje zapadnim vojnim sustavom nakon rata

mimohod Pobjednički bedem

otvaranje Ratne škole "Ban Josip Jelačić"

prvi promatrač OSRH u misiji UN-a u Sjeveri Leoneu

međunarodna vježba Adriatic Phiblex

ustrojeno Središte za MVO

Hrvatska pozvana u NATO-ov Akcijski plan za članstvo (MAP)

prvi kontingent upućen u operaciju ISAF // pokrenut program Kadet

uvodenje u uporabu simulacijskog sustava MILES 2000

započeo razvoj "digitalne" vojne odore

OSRH

TEKST

Tomislav Vidaković

FOTO

Josip Kopi

Na vojnom poligonu "Eugen Kvaternik" održano je natjecanje Oružanih snaga RH u krosu. U utrci je sudjelovalo 72 natjecatelja u muškoj i ženskoj konkurenciji pojedinačno i ekipno, u kojoj su muškarci trčali na stazi duljine 9250 m, a žene 5900 m

PRVENSTVO ORUŽANIH

Sportska aktivnost i redovito treniranje iznimno su važni za fizičko i mentalno zdravlje. Imajući tu činjenicu na umu Hrvatska vojska održava natjecanja kako bi potaknula pripadnike Oružanih snaga na redovito treniranje i održavanje fizičke kondicije. Jedno od tih natjecanja je i Prvenstvo Oružanih snaga RH u krosu koje je u organiza-

ciji Središta za borbenu obuku Zapovjedništva za obuku i doktrinu "Fran Krsto Frankopan" održano tijekom travnja.

Ova atletska disciplina, koja je početkom XX. st. bila olimpijska disciplina, danas postoji u okviru olimpijskog natjecanja samo kao jedna od disciplina petoboja. Ono što kros čini prilično izazovnim jest činjenica da se trči po neravnom i nepripremljenom terenu. Trči se po šumama, livadama, planinama pa se tako i na vojnom poligonu "Eugen Kvaternik" trčalo na prilično zahtjevnom terenu. Zbog toga se ova atletska disciplina, što se tiče motorike i koordinacije, smatra iznimno teškom jer osim kondicije i dobre sposobnosti ravnoteže i reakcije traži i snalaženje u prostoru.

Poredak u kategoriji ženskih seniore

1. skupnica Renata Pazarac
2. satnica Danijela Vrhovski
3. kadetkinja Leona Biki

Poredak u kategoriji ženskih veteranki

1. nadnarednica Valentina Županić
2. državna službenica Ružica Raić
3. stožerna narednica Manuela Jurković

Poredak u kategoriji mladih seniora

1. vojnik Karlo Ciban
2. vojnik Jan Vajčner
3. skupnik Ante Jurčić

Poredak u kategoriji starijih seniora

1. skupnik Antonio Đurčević
2. desetnik Nikola Špoljar
3. desetnik Ivan Gale

Poredak u kategoriji mladih veterana

1. narednik Igor Baniček
2. bojnik Renato Žič
3. stožerni narednik Tomislav Bičanić

Poredak u kategoriji starijih veterana

1. pukovnik Dražen Despotović
2. nadnarednik Željko Brnas
3. časnički namjesnik Zvonko Artić

koji su u stanju pretrčati, u muškoj konkurenciji 9250 m za 32 minute, odnosno u ženskoj 5900 m za 26 minuta, vrhunski su i predani sportaši, ovdje su to pripadnici OSRH.

U ženskoj konkurenciji najbolja je bila skupnica Renata Pazarac, koja je u cilj ušla s vremenom 26:18. Druga je kroz cilj prošla nadnarednica Valentina Županić, stazu je svladala za 26:34, a treće je mjesto zauzela satnica Danijela Vrhovski, koja je kroz cilj prošla za 28:05. Pobjednica u ženskoj kategoriji, skupnica Pazarac, rekla je kako je staza bila zahtjevna i naporna, ali kad se trenira pet puta na tjedan nema izazova koji se ne može svladati te je dodala kako će sudjelovati na natjecanju i iduće godine.

Skupnik Antonio Đurčević bio je najbrži u muškoj konkurenciji, a stazu je svladao s vremenom 32:22. Drugo mjesto osvojio je desetnik Nikola Špoljar, koji je ovu zahtjevnu stazu svladao za 32:54. Treće mjesto zauzeo je desetnik Ivan Gale, koji je stazu prešao za 35:35. Prekaljeni i iskusni atletičar, skupnik Đurčević, naglasio je kako i u civilnom dijelu života trenira svaki dan u tjednu osim nedjeljom te kako je staza bila zahtjevna, ali zahvaljujući motivirajućoj konkurenciji uspio je proći kroz cilj prvi.

U ekipnom dijelu natjecanja u muškoj konkurenciji najbolja je bila ekipa Gardijske oklopno-mehanizirane brigade. Odmah iza njih našla se ekipa Gardijske mehanizirane brigade dok je treće mjesto pripalo ekipi Zapovjedništva za potporu. Na završnoj svečanosti u ime načelnika Glavnog stožera OSRH medalje i pehare

SNAGA RH U KROSU

OSTVARENI VRHUNSKI REZULTATI

Vremenske prilike na samom startu utrke nisu bile povoljne jer je temperatura bila oko 10 stupnjeva, a nebo je izgledalo kao da će se svakog trena iz oblaka sručiti kiša biblijskih razmjera. Zakazano vrijeme starta utrke bilo je 9:30 i točno u to vrijeme glavni je sudac zviždaljkom naznačio početak utrke na što je 72 sudionika potrčalo najbrže što je moglo ne bi li se odmah u startu domogli najboljih pozicija. Kad se uzme u obzir duljina staze u muškoj i ženskoj kategoriji fascinantno je da su se prvi natjecatelji mogli vidjeti na ciljnoj ravnini nešto prije isteka 30 minuta od početka utrke što pokazuje izvrsnu utreniranost pripadnika OSRH. Pojedinci

uručio je zapovjednik Simulacijskog središta brigadir Radovan Palmović koji je istaknuo kako su ovakva natjecanja jako važna za Oružane snage kako bi poticale pripadnike da uvijek budu u vrhunskoj fizičkoj pripremljenosti te na taj način uvijek spremni za izvršavanje svih zadaća koje su pred njih postavljene.

DOSSIER

PROJEKTI OPREMANJA I MODERNIZACIJE

AVIONI RAFALE

ukupna vrijednost ugovora

999.068.493 eura

(bez PDV-a)

Dok se približava 32. obljetnici uteviljenja, Hrvatska vojska prolazi intenzivno razdoblje nabave novog naoružanja i opreme. Hrvatski vojnik donosi pregled najznačajnijih projekata koji su u tijeku, a u različitim su fazama realizacije

Avion Rafale francuskog zrakoplovstva
fotografiran u veljači ove godine

TEKST O.JI

Foto: USAF / Tech. Sgt. Daniel Asselta

VIŠENAMJENSKI BORBENI AVION RAFALE

Nabava višenamjenskih borbenih aviona – eskadrile od 12 Rafalea u inačici F3-R najveće je ulaganje u Hrvatsku vojsku i jedna od najvećih strateških odluka od osamostaljenja Republike Hrvatske.

Ovaj projekt kojim se Hrvatsko ratno zrakoplovstvo oprema novom generacijom borbenih aviona omogućiće zadržavanje visokoobrazovanog osoblja te privući nove pripadnike, koji će dobiti priliku dodatno tehnološki unaprijediti navedene avione.

Uz 12 aviona dolazi i simulator letenja, koji će omogućiti cijelovit spektar obuke i validaciju taktike, te zemaljska i ispitna oprema, pričuvni dijelovi i potpora ovlaštenih predstavnika tvrtki proizvođača u Francuskoj i Hrvatskoj. Cjelokupna potpora ugovorena je do zadnjeg kvartala 2026., kao i jamstvo od 12 mjeseci po isporučenom avionu, motoru, opremi i pričuvnim dijelovima.

Uz navedeno, ugovorima je osiguran i paket naoružanja zrak-zrak i zrak-zemlja za gađanje, raketiranje i bombardiranje ciljeva te obuka osoblja po načelu obuka obučavatelja.

Uvođenje aviona Rafale u operativnu uporabu odvija se planiranim dinamikom, u skladu s potpisanim ugovorima o nabavi Rafalea i Programom realizacije uvođenja aviona Rafale u operativnu uporabu u Oružane snage.

Na obuci u Francuskom ratnom zrakoplovstvu te u tvrtkama proizvođača aviona, opreme i naoružanja nalazi se više od 90 djelatnika različitih specijalnosti, uključujući i pilote, kako bi se stvorili svi uvjeti za preuzimanje aviona. Planirano je da prelet aviona iz Francuske u Hrvatsku izvedu piloti Hrvatskog ratnog zrakoplovstva.

Obuka u Francuskoj započela je u studenom 2022., kad je prva skupina zrakoplovno-tehničkog osoblja za održavanje Rafalea upućena na obuku u zrakoplovnu bazu Francuskog ratnog zrakoplovstva u Mont-de-Marsanu.

Piloti Hrvatskog ratnog zrakoplovstva koji se nalaze na obuci u Francuskoj izveli su ovog svibnja prve samostalne letove na Rafaleima.

DOSSIER

Plan je nastaviti proces opremanja do minimalno 12 helikoptera Black Hawk

VIŠENAMJENSKI HELIKOPTER UH-60M BLACK HAWK

Modernizacija HRZ-a nadopunjuje se projektom opremanja višenamjenskim helikopterima UH-60M Black Hawk. Projekt je pokrenut zbog potrebe za zamjenom postojećih helikoptera Mi-8/171 ruskog podrijetla modernim sustavima proizvedenim u nekoj od zemalja saveznica. Postupak zamjene helikoptera ruske proizvodnje započeo je kad je Vlada SAD-a donirala dva Black Hawk-a, a Vlada Republike Hrvatske kupila još dva. Sva četiri helikoptera isporučena su do kraja 2022. godine. Proces zamjene letjelica ruskog podrijetla nastavlja se te je u planu opremanje HRZ-a s ukupno minimalno 12 helikoptera.

BLACK HAWK

četiri kao donacija, četiri nabavom iz proračunskih sredstava – ukupna vrijednost procjenjuje se na

250 milijuna dolara

tera Black Hawk po načelu 4 + 4 (četiri kao donacija Vlade SAD-a i četiri nabavom iz proračunskih sredstava). Obuka pilota i zrakoplovno-tehničkog osoblja provedena je od 2020. do 2022. u Sjedinjenim Američkim Državama po modelu "obuka obučavatelja".

RADARSKI SUSTAV FPS-117

U skladu s novim mogućnostima HRZ-a nužno je razviti i poboljšati postojeći radarski sustav kako bi se omogućila dvosmjerna komunikacija između zrakoplova te kontrole letenja i motrenja.

Projekt modernizacije radarskih sustava pokrenut je početkom 2023., a planirana je modernizacija radara i nadogradnja borbenog komunikacijskog sustava u razdoblju 2023. – 2025.

HRZ danas raspolaže radarskim sustavom FPS-117 velikog dometa (460 km) za rano otkrivanje i nadzor zračnih ciljeva. Uveden je u punu operativnu uporabu 2008., a sastoji se od pet radarskih položaja na lokacijama koji su preko podatkovnih veza uvezani na dva operativna centra, gdje se generira cijelovita situacija u zračnom prostoru.

Sustav je odmah po ulasku Hrvatske u NATO uvezan u NATO-ov integrirani sustav protuzračne i proturaketne obrane (NATO Integrated Air and Missile Defense System – NATINAMDS). Sustav je dvojne, civilno-vojne namjene, te Hrvatska kontrola zračne plovidbe koristi radarske podatke s tri radarska položaja za upravljanje civilnim zračnim prometom. Međutim, kako je konfiguracija sustava stara više od

SUSTAVI PROTUZRAČNE OBRANE

Uz nove zrakoplove i poboljšan radarski sustav, Oružane snage planiraju unaprijediti i sustav protuzračne obrane sustavima kratkog i srednjeg dometa. Tako je iskazan zahtjev za prioritetu nabavu raketnog sustava protuzračne obrane kratkog dometa Mistral kroz višegodišnje financiranje. U prosincu 2022. potpisani su ugovori o nabavi raketnog sustava protuzračne obrane kratkog dometa Mistral. Ugovor predviđa isporuku raketa Mistral 3 i lansera sustava kratkog dometa, koji uključuje i paket integrirane logističke potpore. Dinamika isporuke je u trogodišnjem razdoblju 2023. – 2025.

Estonski vojnici na vježbi gađanja iz PZO sustava Mistral

BVP BRADLEY

financijska vrijednost ugovora

196.424.971 dolara

(bez PDV-a)

BORBENO VOZILO PJEŠAŠTVA BRADLEY

Modernizacija Oružanih snaga nastavlja se i u domeni oklopnih vozila pješaštva te je u skladu s tim nastojanjem prihvaćena ponuda Vlade SAD-a za nabavu vozila Bradley.

Nabavom se regulira donacija 89 Bradleyja u stanju *as is-where is* i dovođenje u potpuno operativno stanje 62 borbenih vozila pješaštva Bradley; kompletiranje naoružanjem i komunikacijskom opremom te nabava alata, inicijalnih zaliha pričuvnih dijelova i streljiva. Oružane snage iskazale su i zahtjev za dovođenje u operativno stanje još pet vozila Bradley za potrebe obuke te zahtjev za jednu pokretnu radionicu.

Dovođenje vozila Bradley u operativno stanje provest će originalni proizvođač BAE Systems, te tvrtka Đuro Đaković Specijalna vozila d.d., a isporuka svih operativno ispravnih 67 (62 + 5) vozila Oružanim snagama planira se provesti kroz trogodišnje razdoblje 2024. – 2026.

20 godina, potrebno ga je modernizirati, uključujući i integraciju novog borbenog komunikacijskog sustava.

RAKETE ZRAK-ZEMLJA HYDRA 70

Tijekom 2022. s Vladom SAD-a ugovoren je kroz program FMS isporuka protuoklopnih raketa Hydra 70 za helikoptere OH-58D Kiowa Warrior. Isporuka spomenutih raketa očekuje se ove i iduće godine.

HRZ-ov helikopter Kiowa Warrior lansira projektil Hydra

Foto: Tomislav Brandt

DOSSIER

NABAVA NOVIH BORBENIH OKLOPNIH VOZILA PATRIA CRO

Osim budućih Bradleyja, u sastavu Oružanih snaga Republike Hrvatske je 126 borbenih oklopnih vozila Patria u sedam različitih inačica. Opremanje sa 30 dodatnih borbenih oklopnih vozila Patria nastavak je opremanja borbenim oklopnim vozilima koja su u uporabi u OSRH, za što su uspostavljeni kapaciteti za tehničko održavanje u Hrvatskoj.

Foto: Tomislav Brandt

PROTUOKLOPNI VOĐENI RAKETNI SUSTAVI (POVRS)

Borbena vozila pješaštva Bradley i borbena oklopna vozila Patria imaju dodatnu snagu i moć ako su opremljena protuoklopnim vođenim raketnim sustavima.

U želji da borbena oklopna vozila pješaštva budu maksimalno učinkovita, Oružane snage započele su 2021. nabavu manje količine protuoklopnih vođenih raketa SPIKE LR za borbena oklopna vozila Patria, a u sklopu projekta Bradley ugovorene su protuoklopne vođene rakete TOW. Tijekom 2023. kroz redovitu nabavu ugovorit će se dodatna količina protuoklopnih vođenih raketa SPIKE za borbena oklopna vozila Patria.

BOV PATRIA

procijenjeni ukupni troškovi
opremanja oko

150 milijuna eura

DOSSIER

Foto: Tomislav Brandt

Tijekom 2023. ugovarat će se nabava projektila 155 mm prodljenog dometa

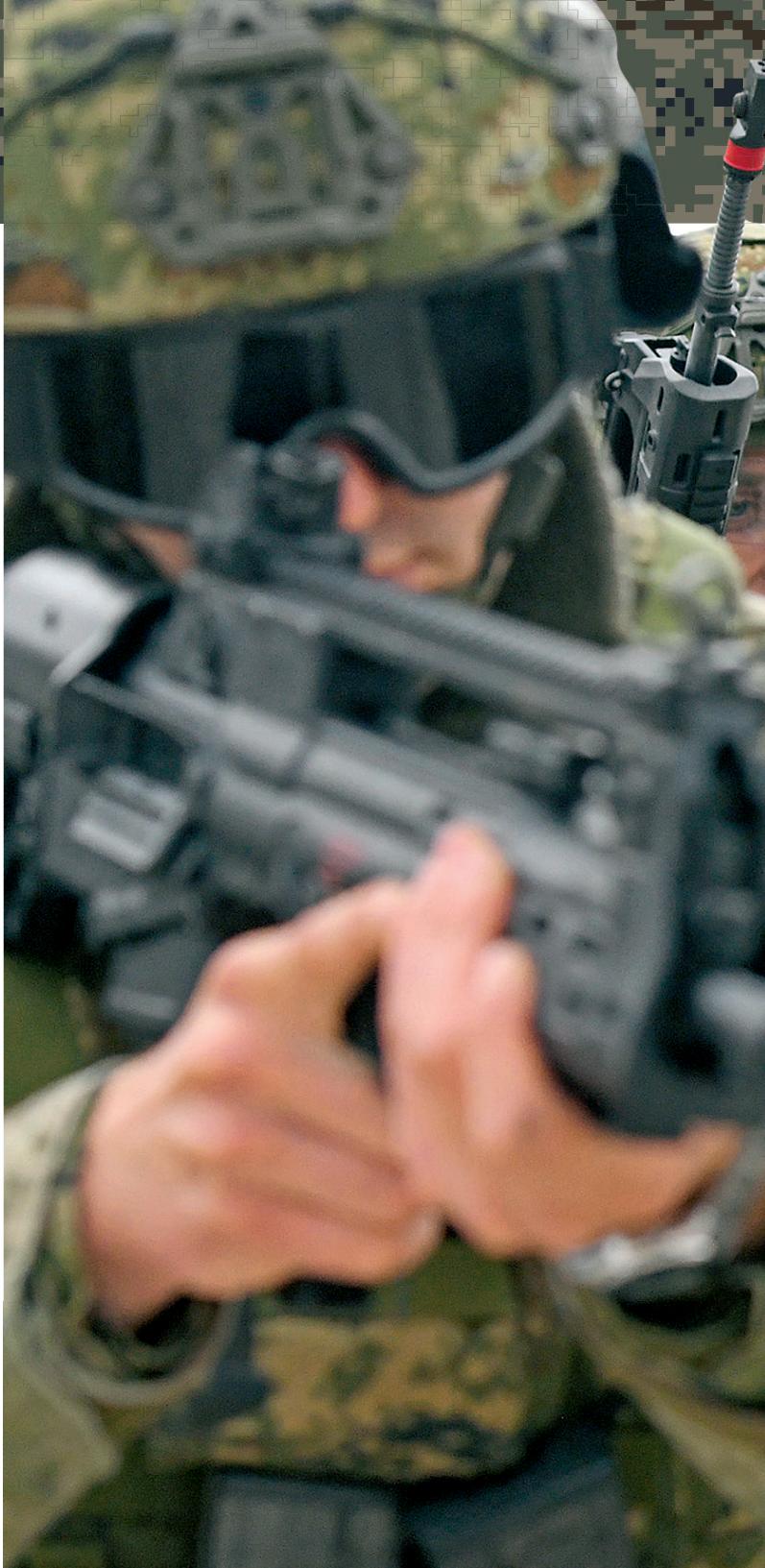
HAUBICE 155 mm PZH 2000

Nakon dovršetka integracije i verifikacije sustava za upravljanje vatrom, u potpunosti je dovršen i zatvoren Projekt servisa, modifikacije i prilagodbe samohodnih haubica 155 mm PzH 2000 nabavljenih od Ministarstva obrane Savezne Republike Njemačke. Ove godine ugovarat će se nabava projektila 155 mm prodljenog dometa.

TAKTIČKI RADIOUREDAJ

Osim osobnog naoružanja, osnovna je oprema svakog vojnika i komunikacijski uredaj koji mu pomaže u održavanju veze. Radiouređaj TAKRAD, koji je u potpunosti hrvatski proizvod, rezultat je višegodišnje suradnje tvrtki RIZ – Profesionalna elektronika d.o.o. i Impel Group d.o.o. s Oružanim snagama Republike Hrvatske. Uredaj je namijenjen za korištenje u postrojbama mehaniziranog pješaštva, a zahvaljujući tehnologiji softverski definiranog radija lako se modificira za korištenje u svim drugim situacijama i postrojbama.

TAKRAD će biti standardni ručni radiouređaj OSRH. Naime, jedan od NATO-ovih Ciljeva sposobnosti predviđa opremanje brigade srednjeg pješaštva komunikacijskom i informacijskom opremom i sustavima, odnosno opremanje vojnika radiouređajem koji će mu omogućiti kvalitetnu komunikaciju i prijenos podataka o bojištu, odnosno uvid u situaciju. Pritom uredaj ne smije opteretiti vojnika ni fizički ni psihički te mora biti malen, lagan i jednostavan za korištenje. Upravo je za tu namjenu i razvijen TAKRAD, koji u potpunosti zadovoljava navedene zahtjeve.

RIB BRODICE

U 2023. godini planirano je opremanje specijalnih snaga četirima RIB (Rigid Inflatable Boat) brodicama za pomorske specijalne operacije. Isporuka triju brodica, koje su predmet donacije, očekuje se ove, a isporuka četvrte brodice 2024. godine.

VOJNA TERENSKA BOLNICA ŠATORSKOG TIPOA ROLE B2

Nabava vojne terenske bolnice šatorskog tipa ROLE B2 daje Oružanim snagama nove sposobnosti, koje su u potpori ispunjenja usvojenih ciljeva u izgradnji zajedničkih

Foto: Tomislav Brandt

PUŠKOSTROJNICE I JURIŠNE PUŠKE

Tijekom 2022. započeti su postupci nabave puškostrojnica u NATO-ovim kalibrima 5,56 x 45 mm i 7,62 x 51 mm te dodatnih količina jurišnih pušaka VHS-2 domaće tvrtke HS Produkt koje Hrvatska vojska već koristi, a čija se postupna isporuka očekuje u razdoblju 2023. – 2026.

VHS-2
oko devet milijuna eura
PUŠKOSTROJNICA
oko 13,5 milijuna eura

sposobnosti NATO-a. Navedena terenska bolnica sastoji se od sedam modula: za povjednog, kirurškog, postoperativnog, stacionarnog, laboratorijsko-dijagnostičkog, skladišnog i modula za hitni prijam. Osim za vojne namjene, terenska bolnica može se koristiti i za potporu civilnim institucijama, zdravstvenom sustavu i stanovništvu dođe li do nepredviđenih događaja većih razmjera. Isporuka vojne terenske bolnice šatorskog tipa očekuje se 2024. godine.

Foto: Filip Klen

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

Osim Sjedinjenih Država i djelomice Kine, zasad niti jedna zemlja nije uspješno razvila borbeni avion pete generacije. Neke se još uvijek nadaju da će u tome uspjeti, a neke su odustale i gledaju daleko unaprijed. No, čini se da u prednosti ostaju Amerikanci

TEKST Mario Galčić

ŠESTA GENERACIJA BORBENIH AVIONA BLISKA ILI DALEKA BUDUĆNOST?

Što će novo, u odnosu na petu, donijeti šesta generacija borbenih aviona? Niska zamjetljivost, prije svega radarska, i dalje će biti neizostavna. Pritom će projektanti pokušati što više smanjiti i infracrveni potpis jer suvremeni elektrooptički sustavi mogu otkrivati ciljeve na udaljenostima od desetak kilometara. Velika brzina leta i mogućnost krstarenja nadzvučnom brzinom odlika je pete generacije, pa će se vjerojatno prenijeti i na šestu. Kažemo *vjerojatno*, jer nije posve sigurno, a to vrijedi i za superokretljivost u bliskoj zračnoj borbi. Američko ratno zrakoplovstvo (USAF) već ima doktrinu uporabe lovačkih i višenamjenskih borbenih aviona koja ne uključuje blisku zračnu borbu, nego se sve mora rješavati na srednjim udaljenostima.

S dolaskom novog projektila zrak-zrak AIM-260 JATM (Joint Advanced Tactical Missile) dometa 200 km, zračne borbe bit će prenesene i na velike udaljenosti. Zapravo, američka doktrina zračnog djelovanja teži izbjegavanju bilo kakve zračne borbe. Ono što će šesta generacija zasigurno donijeti bitno je viša razina digitalizacije. To se prije svega odnosi na primjenu umjetne inteligencije koja ne samo da će olakšavati posao pilotu već će na sebe preuzimati znatan dio odlučivanja. USAF svoj višenamjenski borbeni avion šeste generacije prije svega vidi kao istureno zapovjedno mjesto iz kojeg će kombinacija pilota i umjetne inteligencije zajedno upravljati borbenim besposadnim letjelicama nazvanima *Loyal Wingman*.

Tim su putom krenula i druga ratna zrakoplovstva koja su se upustila u složene projekte razvoja novih borbenih aviona.

PRVI I (ZASAD) JEDINI

Prvi borbeni avion šeste generacije koji će ući u operativnu uporabu neće biti višenamjenski, već bombarder. Prema najavama iz Northrop Grummana, plan je da prvi let američkog bombardera B-21, nasljednika B-2, bude do kraja ove godine. Raider je i prvi borbeni avion šeste generacije čije su fotografije službeno

Foto: US Department of Defense / Chad J. McNeely

objavljene. USAF je 2. prosinca 2022. javno predstavio novi strateški bombarder na vrlo ograničenoj prezentaciji.

Usto, i fotografije otkrivaju vrlo malo. Objavljene su samo one koje prikazuju avion s prednje strane. Nadalje, Pentagon nije objavio nikakve tehničke podatke. Tako se u stručnim medijima raspravlja čak i o pogonskoj konfiguraciji jer nije potpuno jasno hoće li B-21 pokretati dva ili četiri motora.

Zasad se zna da je B-21 za otprilike trećinu manji od prethodnika B-2.

Američki bombarder B-21 Raider bit će prvi pravi avion šeste generacije. Američko ratno zrakoplovstvo i tvrtka Northrop Grumman predstavili su ga 2. prosinca 2022. u Palmdaleu, Kalifornija

Raspon krila B-2 je 52,12 m, a procijenjeni raspon krila B-21 je 45,7 m. Najveća korisna nosivost bombardera B-2 je 18 t, a procijenjena nosivost B-21 nešto veća od 13,6 t. USAF tvrdi da će manju nosivost nadomjestiti *pametnjim* oružjem. B-21 najvjerojatnije će pokretati dva motora (iako neki izvori navode četiri) tvrtke Pratt & Whitney, trenutačno nepoznate oznake. Zna se da je novi motor razvijen na osnovi F135 koji se ugrađuje u višenamjenske borbene avione F-35 Lightning II. Zapravo je preuzet samo *vrući* dio motora, a sve je ostalo promijenjeno kako bi se prilagodilo ugradnji u bombarder. B-21 letjet će visokim podzvučnim brzinama i njegovi motori ne trebaju sustav za naknadno izgaranje zbog povećanja potiska. Umjesto toga trebaju što manji infracrveni potpis. Novi motor imat će stoga veći protok zraka (turboventilatorski motor).

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

Northrop Grumman u zadnje je dvije godine u nekoliko promotivnih videoa nakratko prikazao scene iz hangara u kojima se vidi letjelica koja bi mogla biti avion šeste generacije

Screenshot: YouTube / Northrop Grumman

Fotografije otkrivaju specifičan asimetrični oblik usisnika zraka za motore, što bi moglo značiti da će se kroz njih uvoditi i zrak nužan za rad motora i zrak namijenjen hlađenju ispušnih plinova. Sve dok Pentagon ne objavi tehničke podatke, ili barem dok ne postanu dostupne fotografije stražnjeg dijela aviona, točna konfiguracija pogona neće biti poznata.

Ono što je poznato je cijena. Trošak izrade 21 bombardera B-2 bio je 2,1 milijardu dolara po avionu. Na zadovoljstvo američkih poreznih obveznika, trošak proizvodnje B-21 trebao bi biti manji od 700 milijuna dolara po avionu. No, uz pretpostavku da će biti proizvedeno najmanje stotinu Raidera.

Prvi let prvog prototipa planiran je za drugi dio ove godine, a ulazak u operativnu uporabu za 2027. godinu. Time bi B-21 Raider postao prvi operativni borbeni avion šeste generacije.

KOMBINACIJA PILOTSKOG I BESPOSADNOG

USAF ima i program razvoja višenamjenskog borbenog aviona šeste generacije Next Generation Air Dominance (NGAD), kao zamjenu ne samo za odavno zastarjele F-15 i F-16 već i za moderne F-22 i F-35.

Najveća je novost programa NGAD uporaba borbenih besposadnih letjelica nazvanih Collaborative Combat Aircraft (CCA), poznatih i kao *Loyal Wingman*. Buduća USAF-ova borbena skupina sastojat će se od aviona s pilotom nazvanog Penetrating Counter-Air (PCA) te više borbenih besposadnih letjelica CCA. Pritom će PCA služiti kao istureno zapovjedno središte, dok će izvršavanje borbenih zadaća biti prepušteno letjelicama CCA.

Očekuje se da će PCA biti tehnološki napredniji u odnosu na F-22 i F-35 s naprednjim motorima, smanjenim radarskim odrazom (uporaba još naprednijih RAM materijala) te uporabom oružja kao što su laseri. Međutim, zbog načina djelovanja u kojem je PCA zapovjedno središte za roj borbenih besposadnih letjelica, puno je veći izazov rješavanje problema vezanih uz umreženo djelovanje PCA prema nadređenom zapovjedništvu i drugim PCA-ima u borbenoj skupini. To zahtijeva razvoj sigurnih podatkovnih veza vrlo velike protočnosti.

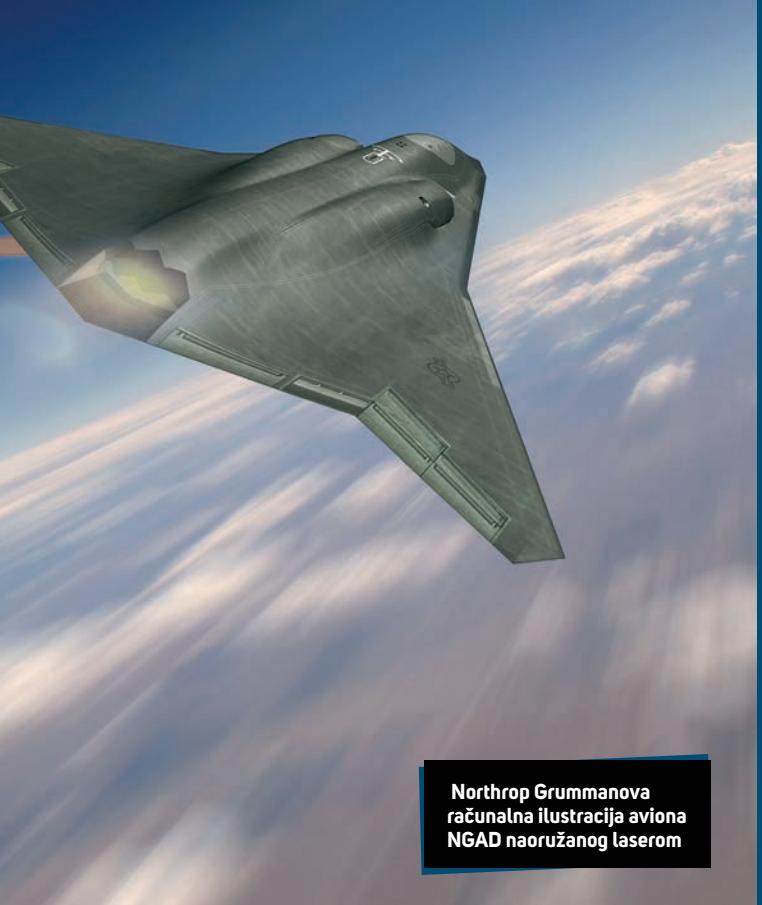

Još je veći izazov razvoj sustava koji će pilotu omogućiti istodobno upravljanje avionom i rojem letjelica CCA. Jedino je rješenje intenzivna primjena umjetne inteligencije. Kako će količina podataka koja bude prolazila kroz NGAD za pilota biti prevelika, umjetna inteligencija morat će preuzeti na sebe i upravljanje PCA-om i usmjeravanje djelovanja CCA-a. Pritom će pilot imati ulogu osobe koja će potvrđivati ili zamjenjivati prioritete djelovanja CCA-a.

Treba naglasiti da koncept NGAD, osim u krajnjoj nuždi, ne predviđa borbena djelovanja PCA-a.

Cilj je koncepta NGAD to da korištenje PCA-a i CCA-a omogući USAF-u djelovanje na velikim udaljenostima od matičnih baza. Pritom će trošak nabave PCA-a biti vrlo velik zbog ugradnje najnaprednije (prije svega električke) opreme, dok će trošak nabave CCA-a biti niži. Zapravo je cijeli koncept razvijen tako da se trošak CCA-a što više smanji jer ih se smatra *potrošnom robom*. Stoga ne čudi da je procjena iz 2018. o trošku PCA-a po primjerku bila 300 milijuna dolara. S druge strane, procijenjeni trošak nabave CCA-a ne bi smio biti viši od deset milijuna dolara po primjerku. Ne iznenaduje stoga da je američko zrakoplovstvo već objavilo početne planove nabave 200 PCA-a i čak 1000 CCA-a.

NGAD je namijenjen djelovanju na vrlo velikim udaljenostima. Kako bi se to ostvarilo, pokrenut je razvoj nove leteće cisterne NGAS (Next-Generation Air-Refueling System). Doneđedavno je taj program označavan kao KC-Z. Cilj je programa NGAS razvoj leteće cisterne vrlo malog radarskog potpisa koja će biti potpora NGAD borbenim letjelicama. Isporuka prvog NGAS serijskog primjera planirana je za 2040. ili malo nakon toga. U svakom slučaju, tvrtke sve češće izbacuju ilustracije koncepcija aviona PCA. Najveću pozornost zasad izaziva Northrop Grumman, koji je u zadnje dvije godine u nekoliko promotivnih videoa nakratko prikazivao scene iz hangara u kojima se vidi letjelica koja bi mogla biti avion šeste generacije. Ipak, sve je oko NGAD-a još uvelike prekriveno velom tajne. Snažno je odjeknula vijest s kraja 2020. u kojoj je potvrđeno da se na jednoj letjelici-demonstratoru za NGAD već provode i letna testiranja. No, dosad nije jasno o kakvoj i čijoj platformi je riječ, pa čak i je li besposadna ili s posadom. Da se na NGAD-u jako ozbiljno radi govorí i

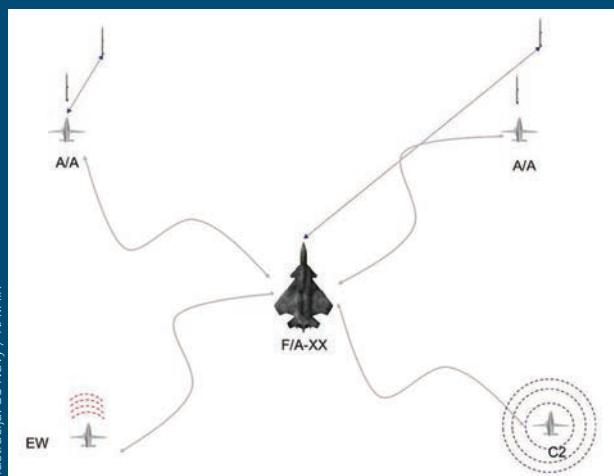
Ilustracija: Northrop Grumman / Aldo Spadoni

zadnja vijest od 18. svibnja 2023. USAF je objavio natječaj za ugovor za fazu inženjeringu i proizvodnje novog aviona. Onaj tko dobije taj ugovor (vjeruje se 2024.), trebao bi postati i proizvođač budućeg aviona. Kandidati još nisu poznati, ali sigurno je da će među njima biti Northrop Grumman, Lockheed Martin i Boeing.

NASLJEDNIK TOMCATA

Za razliku od USAF-a, koji je uspio razviti borbeni avion pete generacije F-22, pokušaji američke mornarice da razvije zamjenu za F-14 Tomcat bili su neuspješni. Doduše, raspad SSSR-a 1991. godine utjecao je i na prerau obustavu programa F-22 (napravljeno je samo 187 serijskih primjeraka) tako da ni USAF nije uspio Raptorima zamijeniti F-15 Eagle. Američka ratna mornarica, s druge strane, godinama se oslanja na F/A-18 Hornete, koje neki analitičari nazivaju "ne baš uspješnim". Na američku sreću, krajem XX. i početkom XXI. stoljeća ni potencijalni protivnici nisu uspijevali razviti ništa bolje.

Situacija se donekle popravila kad je 2019. operativan postao F-35C, palubna izvedenica Lightning II. Budući da je F-35C

Ilustracija: US Navy / NAVFIR

KINESKI PROGRAMI

I Kina, kao i Sjedinjene Države, ima aktivna dva programa razvoja borbenih aviona šeste generacije. Jedan je razvoj strateškog bombardera, a drugi višenamjenskog borbenog aviona.

Za projekt razvoja bombardera H-20 prvi se put doznao 2016. godine. Američke procjene govore da će H-20 imati dolet od najmanje 8500 kilometara i nosivost veću od deset tona. Kineski su mediji u srpnju 2022. objavili da je izrada prvog prototipa pri kraju te da će vrlo brzo uslijediti prvi let. Početak letnih testiranja omogućit će satelitima da snime avion pa će te fotografije potvrditi ili demantirati nagadjanja da se radi o letećem krilu vrlo sličnom američkom B-2.

Čak i ako H-20 ne bude na razini američkog B-21, već više nalik na B-2, bit će to golem napredak za kinesko zrakoplovstvo, koje sad ima samo jedan strateški bombarder. H-6 izvedenica je sovjetskog bombardera Tu-16 razvijenog početkom 1950-ih.

Razvoj prvog kineskog višenamjenskog borbenog aviona pete generacije J-20 pri samom je kraju. Konačno su otklonjeni svi problemi s pouzdanošću motora WS-15 te je pokrenuta serijska proizvodnja. Povjedile su se i prve fotografije J-20 opremljenih isključivo tim motorima. Kina je i puno prije nego je razvoj J-20 bio pri kraju pokrenula razvoj višenamjenskog borbenog aviona šeste generacije. Prve informacije o novom programu povjedile su se u rujnu 2021. Tvrta Chengdu Aerospace Corporation (CAC) tad je objavila da su njezini projektanti još u siječnju 2019. započeli razvoj borbenog aviona šeste generacije. Što više, najavili su dovršenje programa najkasnije 2035. godine.

Tvrta Aviation Industry Corporation of China (AVIC) objavila je u veljači ove godine na službenim internetskim stranicama prve crteže novog kineskog borbenog aviona. Prema crtežima, riječ je o iznimno naprednoj letjelici vrlo sličnoj američkim borbenim avionima šeste generacije. Kineski avion nema vertikalne stabilizatore, ali zato ima moderno oblikovano krilo, na zapadu nazvano dijamantnim. Iz Kine su procure i fotografije modela u zračnom tunelu s drukčjom aerodinamičkom konfiguracijom pa tek treba vidjeti kako će avion zapravo izgledati. Ipak, teško je očekivati da će biti tehnološki napredan kao, primjerice, NGAD jer ni J-20 nije na razini ni F-22 ni F-35.

zapravo zamjena za Hornet, problem moćnog lovačkog aviona sposobnog obraniti borbenu skupinu oko nosača zrakoplova i dalje je aktualan. Da bi tome doskočila, američka mornarica još je 2012. pokrenula razvoj palubnog višenamjenskog borbenog aviona šeste generacije. Iako se mornarici žurilo, donositeljima odluka baš i nije te je program hibernirao sve do 2018. i pokretanja programa NGAD. Tad su se čule procjene da će F/A-XX biti razvijen primjenom tehnologija koje se razvijaju i za NGAD, sve kako bi se smanjili troškovi razvoja. Prema najnovijim najavama, serijska proizvodnja F/A-XX trebala bi početi u idućem desetljeću.

O projektu F/A-XX zna se puno manje nego o NGAD-u. Iako nosi oznaku F/A-XX, nije zamjena za F/A-18, već za zaboravljeni F-14 Tomcat. To se vidi i iz dokumenta američke mornarice Navy Aviation Vision 2030-2035, objavljenog u studenom 2021., u kojem stoji da će F/A-XX djelovati zajedno s avionima F-35C Lightning II i F/A-18E/F Block III Super Hornet.

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

Foto: US Navy / Mass Communication Specialist Seaman Eduardo Torres

Sigurno je da će F/A-XX koncepcijski biti jednak NGAD-u. To znači da će se sastojati od kombinacije aviona s pilotom i borbene besposadne letjelice. S tom razlikom što F/A-XX mora imati i sposobnost obaranja protubrodskih vođenih projektila, pa i onih hipersoničnih, na što većim udaljenostima od nosača zrakoplova. Ni Hornet ni Lightning to nemaju. Sličnost s programom NGAD uvjetovana je i činjenicom da se i F/A-XX primarno razvija za djelovanje u istom području zapadnog Tihog oceana.

Zanimljivo je da je američka mornarica već riješila problem napredne palubne leteće cisterne malog radarskog odraza. Razvoj Boeingova MQ-25 Stingraya u završnoj je fazi. Dapače, kad otvorite Boeingovu službenu internetsku stranicu ističu se dva naslova: *Ready for the Mission* i *Ready for the Flight Deck*. Još samo da u to uvjeri američku mornaricu.

EUROPSKO BUĐENJE

Raspad SSSR-a 1991. godine prouzročio je tektonske promjene u Europi. Jedna je od njih dramatično smanjenje proračunskih izdvajanja za oružane snage. Donositelji odluka zaključili su da više nema sigurnosnih prijetnji za Europu niti će ih ikad više biti. Stoga su, među ostalim, brže-bolje odustali od programa razvoja višenamjenskih

F/A-XX zapravo nije zamjena za F/A-18 (na fotografiji), već za pomalo zaboravljen F-14

Maketa aviona Tempest u prirodnoj veličini na Leonardovu štandu na izložbi DSEI u rujnu 2019. godine

borbenih aviona pete generacije. Činjenica da se borbeni sustavi ne razvijaju kako bi se koristili pet ili deset godina, već trideset i više nije ih posebno zanimala.

U međuvremenu se sigurnosno stanje na Starom Kontinentu dramatično promijenilo. Zbog toga mnoga europska ratna zrakoplovstva danas žele višenamjenske borbene avione pete generacije. Kako nitko u Europi nije razvio takav avion, na tržištu je dostupan samo jedan – američki F-35 Lightning II. Popis europskih kupaca raste doslovno iz godine u godinu. Dosad su se za F-35 odlučili Belgija, Češka, Danska, Finska, Grčka, Italija, Njemačka, Nizozemska, Norveška, Poljska, Švicarska i Ujedinjeno Kraljevstvo. Prilično dug popis za nešto što je prije tridesetak godina proglašeno nepotrebnim. Učenje na pogreškama dovelo je do pokretanja čak dvaju europskih projekata razvoja višenamjenskog borbenog aviona šeste generacije. Jedan je od njih britansko-talijansko-japanski Tempest. Zapravo je i taj program nazvan Future Combat Air System (FCAS) te uz avion Tempest obuhvaća i razvoj borbenih besposadnih letjelica. Zato mnogi stručni izvori taj program označavaju kao FCAS UK, što baš i nije ispravno. Britanska vlada pokrenula je program Tempest još 2015. godine. Za nositelja projekta odabrana je korporacija BAE Systems, koja je pokazala *mock-up* aviona na izložbi Farnborough u srpnju 2018. Razvoj motora dodijeljen je tvrtki Rolls-Royce. Ubrzo se u Team Tempest uključila korporacija Leonardo, što je značilo i uključivanje Italije. Doduše, talijanske oružane snage baš nisu bile sigurne u isplativost cijelog projekta. Tako je u studenom 2021. načelnik Stožera talijanskog zrakoplovstva general zbora Luca Goretti prvi put javno iznio zanimljiv prijedlog. Rekao je da bi bilo dobro da se na političkoj razini razmotri mogućnost spajanja dvaju odvojenih europskih programa razvoja višenamjenskih borbenih aviona šeste generacije u jedan jedinstveni. Talijanski vojni vrh zabrinjavale su procjene ukupnih troškova razvoja programa Tempest/FCAS koje govore da ne mogu biti niži

Foto: Leonardo

**Razvoj Boeingove besposadne palubne
leteće cisterne malog radarskog odraza
MQ-25 Stingray u završnoj je fazi**

Foto: US Navy / Mass Communication Specialist 3rd Class Brandon Roberson

nego što su troškovi razvoja američkog F-35 Lightninga II. Za njih će američki porezni obveznici dati najmanje 1,7 bilijuna dolara. Naravno, Ujedinjeno Kraljevstvo i Italija teško da bi došli baš do tolikog troška. S druge strane, treba uzeti u obzir da je general to izjavio prije dvije godine. Danas u europskoj politici i javnosti postoje znatno manji otpori prema povećanju izdvajanja za oružane snage, pa se i tako veliki i skupi projekti čine puno realnijim.

KORISNO UDRIŽIVANJE

Kako bi se trošak razvoja Tempesta raspodijelio na što više financijera, London je uporno tražio nove partnere. Jedno se vrijeme kao izvjestan partner spominjala Turska, no od toga se odustalo. Drugi izgledni partner mogla bi biti Indija, koja razvija borbeni avion pete generacije i najavljuje program razvoja šeste. Jedan od većih problema suradnje s Indijom jest što njezina industrija trenutačno nema dovoljne kapacitete niti za projekt pete generacije, a kamoli šeste, pa je isključivo zainteresirana za pristup najsuvremenijim tehnologijama. A prijenos tako naprednih tehnologija može i strateški i sigurnosno biti vrlo osjetljiv. Toliko da je u prošlosti znao izazivati sporove među najbližim saveznicima kao što su Japan i SAD.

Upravo je Japan postao treći član programa Team Tempest / FCAS (uključenost Švedske još uvijek nije do kraja definirana). Japan ima program razvoja višenamjenskog borbenog aviona šeste generacije F-X (ponekad označavan i kao F-3). Nositelj je tvrtka Mitsubishi Heavy Industries. Iako je razina tehnološkog razvoja japanske vojne industrije nesumnjivo dostašna za takav projekt, tamošnja vlada ipak nije bila sigurna hoće li program uspjeti, a ako uspije, hoće li troškovi ostati unutar razumnih okvira. Uključivanjem u britansko-talijanski program FCAS, Japan je smanjio ne samo troškove razvoja već i rizik od neuspjeha.

Program je ušao u novu fazu 9. prosinca 2022.: tog su dana vlade Ujedinjene Kraljevine, Japana i Italije objavile službeni početak novog projekta – Global Combat Air Programme (GCAP). Krajem tog mjeseca švedska i japanska vlada potpisale su ugovor o mogućem švedskom sudjelovanju u projektu.

No, GCAP ne znači gašenje europskog programa Tempest/FCAS i japanskog F-X, već njihovo udruživanje, pri čemu sve uključene strane ostalim partnerima daju svoje najnaprednije tehnologije. Nije tajna da Europljani kaskaju u razvoju AESA radara za Amerikancima. Japan je prva zemlja koja je na svoje borbene avione (Mitsubishi Electric J/APG-1 na F-2) počela ugradjivati tu vrstu radara, te se smatra da je razina japanske tehnologije na tom području ako ne naprednija, onda na razini američke. Tako će tvrtka Mitsubishi Electric Corporation pomoći Leonardu u razvoju AESA radara. Istdobro se smatra da Rolls-Royce ima nešto bolje uvjete za razvoj naprednog motora u odnosu na japansku tvrtku IHI Corporation (nekadašnja Ishikawajima-Harima Heavy Industries). Japan ima najnaprednije RAM (Radiation-Absorbent Material) materijale, a paneuropska tvrtka MBDA jako širok i napredan assortiman zrakoplovnog naoružanja. Tempest i F-X najvjerojatnije neće izgledati identično, no zato će dijeliti mnoge tehnologije i tehnička rješenja.

OSTATAK SVIJETA

Iako ni razvoj borbenog aviona pete generacije Su-57 nije završen, još u kolovozu 2013. objavljeno je da Rusija počinje razvoj šeste generacije. Program nosi oznaku PAK DP, što je pokrata od Napredni zrakoplovni kompleks za presretanje na velikim udaljenostima, a razvija ga projektni biro Mikojan. S obzirom na probleme s razvojem Su-57, PAK DP bio bi za ruske projektante golem izazov. U novim političkim okolnostima i uz trgovinske sankcije zapada razvoj će biti još teži i sporiji. Indija je još jedna zemlja koja ima program razvoja višenamjenskog borbenog aviona šeste generacije, no teško je reći da ima tehničku potporu za njegov razvoj. Trenutačno joj je prioritetni program Advanced Medium Combat Aircraft (AMCA) pete generacije, koji bi onda postupno trebao ili prerasti u šestu generaciju ili biti osnova za razvoj borbenog aviona šeste generacije. Indijsko ratno zrakoplovstvo svjesno je da će AMCA jako kasniti. Prvotni su planovi predviđali dovršetak prvog prototipa za 2025./2026. te prvi let za 2026./2027. Međutim, još uvjek traje potraga za motorom koji će pokretati avion: u igri su američki, francuski i britanski. A kako je glavno pravilo da se avion projektira oko motora, dok se taj odabir ne obavi projekt ne može biti dovršen. Najviše što Indijci sad mogu učiniti izrada je jednog demonstratora tehnologije pokretanog američkim motorima GE F414 na kojem bi mogli testirati sve ostale elemente kao što su RAM materijali, radari i slično. Turska je najavljivala da je spremna početi razvoj višenamjenskog borbenog aviona šeste generacije, no to nije dugo trajalo. Kao i kod Indije, i njoj bi osnova za razvoj bio domaći projekt pete generacije TF-X. Usto, kao i kod indijskog programa AMCA, i TF-X je u zastoju jer nema motor. Agencija za vojnu nabavu (Savunma Sanayii Başkanlığı) raspisala je u srpnju 2022. poziv za ponude za zajednički projekt razvoja sustava TRMotor. Kao najzgledniji ponuđač spominjao se Rolls-Royce, no na internetu nije moguće naći novije informacije. U međuvremenu je dovršen prvi prototip s motorima General Electric F110. Međutim, kako su u njemu krivi motori, može biti samo demonstrator tehnologije. Budući da je kašnjenje u razvoju TF-X sve izraženije, jasno je zašto tursko zrakoplovstvo želi da TF-X s vremenom preraste u projekt razvoja šeste generacije.

Južna Koreja još je jedna zemlja koja ima tehnološki potencijal za razvoj borbenog aviona šeste generacije. Ona trenutačno dovršava razvoj višenamjenskog borbenog aviona KF-21 Boramae, koji je između četvrti i pete generacije, s potencijalom da u dalnjem razvoju dosegne potonji status. Odluka Seula o pokretanju skupog programa razvoja šeste generacije prije svega će ovisiti o usložnjavanju sigurnosnih prijetnji te mogućnosti kupnje američkih borbenih aviona šeste generacije. Ako Washington, kao u slučaju F-22, odluci ne izvoziti avion NGAD, Seul će biti puno bliže odluci o samostalnom razvoju. Ili se pri-družiti europskom projektu Global Combat Air Programme.

Računalna ilustracija turskog borbenog aviona pete generacije TF-X Kaan, koju je objavila tvrtka Turkish Aerospace Industries (TAI). Kako je kašnjenje u razvoju sve izraženije, tursko zrakoplovstvo želi da TF-X s vremenom preraste u projekt šeste generacije

Ilustracija: Airbus Defence and Space

Prvotno je najavljivano da će prvi prototip Tempesta poletjeti već 2025. godine. Međutim, sadašnje su najave da bi demonstrator tehnologije trebao poletjeti 2027., a prvi prototip dvije godine poslije. Uvođenje u operativnu uporabu planirano je za 2035. godinu.

Japanci imaju nešto drukčiji raspored. Namjeravaju preskočiti demonstrator tehnologije i koristiti se europskim. Zasad je prvi let prvog prototipa F-X planiran za 2028., a ulazak u operativnu uporabu za 2035. godinu.

OD HIBERNACIJE DO KONKRETNIH KORAKA

Do ulaska Japana u Team Tempest i stvaranja Global Combat Air Programmea stručnjaci su procjenjivali da drugi veliki europski program, njemačko-francusko-španjolski FCAS (Future Combat Air System) ima znatno veće šanse za uspjeh. I to zato što se smatralo da, u prvom redu Njemačka i Francuska, imaju veći ekonomski potencijal da ga dovedu do kraja. Dakle, njemačko-francusko-španjolski program FCAS ne treba brkati s britansko-talijanskim FCAS-om. Korjeni su mu u dalekoj 2001. godini, u programu ETAP (European Technology Acquisition Programme). Riječ je o neuspješnom pokušaju objedinjavanja europskih potencijala. Članice programa bile su Njemačka, Francuska, Ujedinjena Kraljevina, Italija, Švedska i Španjolska. Tad se, naravno, raspravljalo o razvoju višenamjenskog borbenog aviona pete generacije. Bez ikakve potpore donositelja odluka, program je hibernirao te nije moguće pronaći formalnu odluku o gašenju.

FCAS u sadašnjem obliku pokrenut je 2017. godine. Godinu poslije tadašnja njemačka ministrica obrane Ursula von der Leyen i francuska kolegica Florence Parly potpisale su High Level Common Operational Requirements Document (HLCORD), kojim su razrađeni smjerovi razvoja programa Next Generation Weapon System (NGWS) unutar FCAS-a. Istodobno je za nositelja programa s njemačke strane odabran Airbus, a s francuske Dassault Aviation. Stječe se dojam da je potonja tvrtka znatno zainteresirala za uspjeh nego Airbus, koji baš ne voli ulaziti u vojne projekte. Zbog

Ilustracija francusko-njemačko-španjolskog koncepta Future Combat Air System. Prvi let aviona očekuje se 2027. godine

toga ne iznenađuje da je Dassault odabran za nositelja razvoja dijela projekta nazvanog New Generation Fighter (NGF), koji se odnosi na više-manje *klasični* borbeni avion s posadom. Airbus je nositelj drugog potprojekta, Remote Carriers (RC) – borbene besposadne letjelice koja bi trebala djelovati uz NGF. Važan je partner i MBDA i Thales.

Španjolska se 2019. službeno pridružila programu kako bi dobila *dio kolaka* u proizvodnji te osigurala radna mjesta. Dassault je u lipnju 2019. na Paris Air Showu predstavio i maketu NGF-a u prirodnoj veličini.

Potpore projektu u početku nije bila velika. Projekt se stoga razvijao vrlo sporo. Tek u veljači 2020. potpisani je ugovor vrijedan 155 milijuna eura za Demonstrator Phase 1A – razvoj idejnih planova i na temelju toga glavnih sustava. Rok za završetak bio je 18 mjeseci.

No, ruska agresija učinila je svoje i u prosincu 2022. napravljen je prilično konkretni korak: odobren je ugovor od 3,5 miliardi eura za izradu prvog demonstratora tehnologije. Kako je rok izrade tri i pol godine, prvi se let očekuje 2027. Pa dok se napravi prvi prototip, pa pokrene serijsku proizvodnju, prvi njemačko-francusko-španjolski višenamjenski borbeni avioni šeste generacije vjerojatno neće postati operativni prije 2040. godine.

**REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE
UPRAVA ZA LJUDSKE POTENCIJALE**

Na temelju članka 62. stavka 2. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19) i točke VIII. Odluke o osnivanju Povjerenstva Ministarstva obrane za utvrđivanje prijedloga kandidata za imenovanje odnosno upućivanje na dužnosti vojnog izaslanika i druge vojno-diplomatske dužnosti te dužnosti u međunarodnim organizacijama i vojnim predstavništvima, KLASA: 023-03/16-03/1, URBROJ: 512-01-16-169 od 13. travnja 2016., objavljuje

**INTERNI OGLAS
za popunu dužnosti u inozemstvu**

1. stožerni časnik (Exercise Team 1), G7, OF-3, Headquarters Multinational Corps South East (HQ MNC SE), Sibiu, Rumunjska

PE Post Number: MCS PEO 0030

Uvjeti:

- znanje engleskog jezika: STANAG 3333
- sigurnosni certifikat: NATO SECRET
- u standardu profesionalnog razvoja
- ostali uvjeti propisani opisom poslova (NATO Job Description).

Predviđeno vrijeme upućivanja na dužnost: kolovoz 2023., na razdoblje do četiri godine.

2. stožerni dočasnici (Staff Assistant), MND-C Command Group, OR-8, Zapovjedništvo Multi-nacionalne divizije – Centar (MND-C), Székesfehérvár, Mađarska

Uvjeti:

- znanje engleskog jezika: STANAG 3333 ili ALCPT 85
- sigurnosni certifikat: NATO SECRET
- u standardu profesionalnog razvoja
- ostali uvjeti propisani opisom poslova (NATO Job Description).

Predviđeno vrijeme upućivanja na dužnost: kolovoz 2023., na razdoblje do tri godine.

3. stožerni dočasnici (Administration), OR-9, HQ JFC Napulj, Talijanska Republika

Uvjeti:

- znanje engleskog jezika: STANAG 3322
- sigurnosni certifikat: NATO SECRET
- u standardu profesionalnog razvoja
- ostali uvjeti propisani opisom poslova (NATO Job Description).

Predviđeno vrijeme upućivanja na dužnost: kolovoz 2023., na razdoblje od dvije godine.

Kandidati osim propisanih uvjeta moraju ispunjavati uvjete iz članka 34. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske.

Prijave s dokazima o ispunjavanju navedenih uvjeta zainteresirani kandidati dostavljaju na adresu: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Uprava za ljudske potencijale, Sektor za razvoj i upravljanje ljudskim potencijalima, Stančićeva 6, 10 000 Zagreb.

Ako se kandidati prijavljuju na više dužnosti, potrebno je za svaku dužnost dostaviti zasebnu prijavu.

Rok za podnošenje prijava je osam dana od dana objave u Hrvatskom vojniku.

Kandidati koji ispunjavaju formalne uvjete bit će pozvani na razgovor pred Povjerenstvom Ministarstva obrane za utvrđivanje prijedloga kandidata za imenovanje odnosno upućivanje na dužnosti vojnog izaslanika i druge vojno-diplomatske dužnosti te dužnosti u međunarodnim organizacijama i vojnim predstavništvima, koji će se održati na hrvatskom i engleskom jeziku.

Napomena: zainteresirani kandidati moraju imati važeći rezultat testiranja znanja engleskog jezika (STANAG test vrijedi tri godine od testiranja, ALCPT test vrijedi godinu od testiranja), odnosno dokaz o njemu dostaviti do zaključenja internog oglasa.

**REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE
UPRAVA ZA LJUDSKE POTENCIJALE**

Na temelju članka 4. stavka 1. Pravilnika o kriterijima i postupku odabira osoba koje se upućuju na osposobljavanje za časnika (Narodne novine, br. 158/13) i Plana prijma osoblja za 2023. godinu u Hrvatsku vojsku s Planom promjena kategorija vojnog osoblja KLASA: 022-03/23-42/01, URBROJ: 50301-29/23-23-2 od 6. travnja 2023., Uprava za ljudske potencijale Ministarstva obrane raspisuje

INTERNI OGLAS

**za upućivanje djelatnih vojnika / mornara
ili djelatnih dočasnika
na osposobljavanje za časnike**

Izrazi koji imaju rodno značenje u ovom tekstu oglasa odnose se jednakom na muški i ženski spol.

Na osposobljavanje za časnike (kandidati za časnike) u 2023. godini bit će upućeno **do 20 kandidata** iz kategorije djelatnih vojnika / mornara ili djelatnih dočasnika Oružanih snaga Republike Hrvatske prema rodu/ službi/struci i njihovim specijalnostima.

Uvjeti:

- završen najmanje stručni studij ili preddiplomski sveučilišni studij
- najviše navršenih 30 godina života do kraja kalendarske godine u kojoj se upućuje na osposobljavanje za časnika
- djelatni vojnik / mornar mora imati najmanje jednu službenu ocjenu.

Kandidati osim propisanih uvjeta moraju ispunjavati i uvjete iz članka 34., 35. i 43. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19).

Svaki kandidat uz prijavu s dokazima o ispunjavanju traženih uvjeta treba priložiti i dokaz da se protiv njega ne vodi kazneni postupak (ne stariji od šest mjeseci).

Ako broj kandidata iz kategorije djelatnih vojnika / mornara ili djelatnih dočasnika koji udovoljavaju općim i posebnim uvjetima bude veći od broja kandidata utvrđenog godišnjim planom prijma osoblja, provedeće se vrednovanje kandidata prema rodom/službama/strukama i njihovim specijalnostima, a odabir će izvršiti Povjerenstvo u skladu s odredbama Pravilnika o kriterijima i postupku odabira osoba koje se upućuju na osposobljavanje za časnika (Narodne novine, br. 158/13).

Očekivano upućivanje na osposobljavanje za časnike je 4. rujna 2023. Osposobljavanje traje do deset mjeseci. Rodovi, službe, struke odnosno specijalnosti za koje će se odabrani kandidati osposobljavati bit će određeni do početka osposobljavanja u skladu s potrebama Oružanih snaga Republike Hrvatske. Raspored nakon uspješno završenog osposobljavanja bit će u skladu s rodom, službom, strukom i specijalnostima te potrebama službe na području cijele Republike Hrvatske.

Prijave s dokazima o ispunjavanju traženih uvjeta dostavljaju se u Središnjicu za upravljanje osobljem, Ilica 256b, 10 000 Zagreb. Dodatne obavijesti kandidati mogu dobiti na tel: 01/3784-812 i 3784-813.

Rok za podnošenje prijava je 14 dana od objave oglasa u Hrvatskom vojniku.

TENK – VLADAR
KOPNENIH BOJIŠNICA
(IV. DIO)

BENZIN

PROTIV DIZELA

TEKST
Mario Galić

Sovjetski tenk T-54/55 prilično je iznenadio zapadne zemlje. Iako se s vremenom pokazalo da nije ni približno tako dobar kako se prvotno procjenjivalo, donio je mnoga nova rješenja. Neka od njih projektanti zapadnih tenkova nisu uspjeli (a možda niti željeli) usvojiti ni dandanas. Koncepcijски gledano, T-54/55 bio je jako dobro izbalansiran tenk. Tri osnovne odlike (paljbena

moć, oklopna zaštita i pokretljivost) bile su, prema sovjetskim standardima, jako dobre. Povećanje paljbene moći u odnosu na T-34 i T-44 postignuto je ugradnjom topa kalibra 100 mm. Do dolaska britanskog topa L7, tenkovski top s najvećim kalibrom bio je D-10T. No taj je top bio tek nešto bolji od zapadnih tenkovskih topova kalibra 90 mm, te puno lošiji

M 48 SERIES
PATTON TANK

M 48 SERIES
PATTON TANK

U prva dva desetljeća hladnog rata sovjetski su tenkovi uglavnom imali prednost nad zapadnima kad je riječ o pogonu, ali bili su ravноправni na polju oklopne zaštite

Foto: US Army / Staff Sgt. Antti Barril

Postavljanje potpuno restauriranog tenka M48 Patton na izložbeno mjesto u američkoj zrakoplovnoj bazi Shaw, Južna Karolina, 19. prosinca 2019. Prva inačica M48 s dizelskim motorom bila je A3, koja je nastala preinakom gotovih tenkova M48A1. Zbog toga je službeni prvi američki tenk s dizelskim motorom M60, koji se smatra drugom generacijom

od L7. To, međutim, na zapadu dugo nisu shvatili.

OBLIK ZA BOLJU ZAŠTITU

Ono što se na prvi pogled vidi na tenku T-54/55 novi je oblik kupole koji će, kroz brojne prilagodbe, ostati dio sovjetskih/ruskih tenkova sve do T-90. Prva serija

PODLISTAK

T-54-1 imala je kupolu koja je više nalikovala na kupolu tenka T-44. Inačica T-54-2 dobila je nešto bolje oblikovanu kupolu, da bi tek T-54-3 imao konačan oblik. Sovjetski stručnjaci konstruirali su polusferičnu kupolu, čime su postigli povećanje razine oklopne zaštite. Debljina čeonog dijela kupole bila je 210 mm, ali zaštita je zahvaljujući obliku i zakošenosti po 70 stupnjeva zapravo bila na razini debljine 230 mm.

Umjesto zavarivanja ploča pancirnih čelika, uveden je postupak lijevanja čelika, što je uvelike pojednostavilo i pojeftinilo proizvodnju.

S novom kupolom visina T-54 bila je samo 225 centimetara. Za usporedbu, visina američkog tenka M48 Patton bila je 310 cm. Visina sovjetskog modela bila bi i manja da projektanti nisu morali povisiti stražnji dio kupole kako bi osigurali barem minimalan prostor za rad punitelja. Na taj je način od podnice do krova kupole osigurano 160 cm visine pa su za punitelje birani što niži vojnici. Taj će problem biti definitivno riješen uvođenjem automatskog punjača topa na T-64 i kasnijim sovjetskim tenkovima. Visina će se moći dodatno smanjiti, a oblik kupole bit će kompaktniji.

Okupacija Njemačke 1945. godine omogućila je Saveznicima da dođu do svih naprednih tehnologija i tehničkih rješenja koje su njemački stručnjaci razvili tijekom Drugog svjetskog rata. Sovjeti su, uz ostalo, došli i do formula i tehničkih procesa za izradu boljih čelika. Novi procesi izrade naprednih pancirnih čelika bili su taman uvedeni s dolaskom T-54. Zbog toga, u trenutku ulaska tih tenkova u operativnu uporabu, kvaliteta pancirnog čelika od kojih su izrađivani nije bila ništa lošija od zapadnih. Sovjeti s vremenom počinju posustajati u razvoju novih tehnologija za još bolje čelike. S pojmom višeslojnih (sendvič) oklopa, utruku su definitivno izgubili. No krajem 1950-ih i do sredine 1960-ih kvaliteta sovjetskih pancirnih čelika, pa tako i kvaliteta tenkovskog oklopa, bit će tek malo slabija od zapadnih.

Za razliku od kupole, tijelo T-54/55 izrađivano je zavarivanjem ploča pancirnog čelika i u osnovi se nije bitnije razlikovalo od tijela tenka T-44.

KUPOLA U JEDNOM KOMADU

Američki tenk M48 Patton, projektiran kad i T-54, dobio je i tijelo i kupolu izrađene lijevanjem pancirnog čelika. Zanimljivo je da su Amerikanci uspjeli razviti tehnologiju da tijelo duljine 6760 mm odliju u jednom komadu. Osim što su time izbjegli potrebu za zavarivanjem više sekacija, tijelo je bilo puno kruće. Američki izvori navode da je time znatno povećana otpornost na djelovanje mina. Kupola je također lijevana u jednom komadu.

Čeona ploča tijela bila je relativno tanka, samo 110 mm. Međutim, postavljena je pod kutom od 60 stupnjeva, čime je dobiven ekvivalent oklopa od 200 mm. Tako velik kut povećavao je vjerojatnost odbijanja (rikošeta) projektila granate čime je razina zaštite dodatno povećana. Također pristup povećanju razine zaštite kasnije će preuzeti i znatno poboljšati Izraelci na seriji tenkova Merkava.

PODLISTAK

I Nijemci će primjeniti sličan pristup na izvedenice Leoparda 2, od A5 nadalje, i to dodatkom zakošenog oklopa na čeoni dio kupole.

Dio stručnih izvora navodi da je debljina čeonog dijela tijela Pattona bila 120 mm, a neki navode čak i 180 mm. Debljina oklopa s vremenom je povećavana kako bi tenk zadržao dostatnu razinu oklopne zaštite s obzirom na nove prijetnje. Amerikanci su time udovoljavali i zahtjevima stranih kupaca. Debljina oklopa čeonog dijela kupole znatno je varirala. Debljina barbete topa bila je 114 mm, a najveća debljina čeonog dijela kupole 178 mm. Barbeta je postavljena pod kutom od 30 stupnjeva, a zakrivljenost kupole išla je od 20 stupnjeva pri dnu do 50 stupnjeva pri vrhu.

Da bi se očuvala borbena razina M48, s vremenom je razvijen dodatni laminatni oklop koji je bio preteča suvremenih višeslojnih oklopa. Sastoji se od dva ili više slojeva metala pri čemu svaki od metala ima određeno svojstvo. Primjerice, metal s vanjske strane ima povećanu čvrstoću koja daje veću otpornost na udar, dok unutarnji metal ima povećanu žilavost. Tako čelik s povećanim udjelom mangana ima povećanu tvrdoću, ali vrlo slabu žilavost. S druge strane, čelik s povećanim udjelom nikla ima dobru žilavost, ali slabu čvrstoću. Spajanjem ploča od tih dvaju čelika dobiva se dodatni oklop čijim se postavljanjem znatno povećava razina oklopne zaštite od probojnih i kinetičkih (HESH) granata. Danas se laminatni oklopi gotovo isključivo rabe za modernizaciju starih borbenih vozila, ali i za izradu tijela lakih oklopljenih vozila za neborbene zadaće.

SMJEŠTAJ UZDUŽNO

Vraćamo se sovjetskim tenkovima: kako je već slavni T-34 dobio dizelski pogon, ne iznenađuje da ga je dobio i T-54. No iznenađuje smještaj motora. Ako ne računamo nekoliko neuspješnih tenkova razvijenih tijekom Prvog svjetskog rata, svi tenkovi prije T-54 imali su motor smješten uzdužno. Razlog je bio jednostavan – veličina motora. Sovjetski su projektanti još prije Drugog svjetskog rata pridavali veliku pozornost problematiči pogona. Osim

Od podnice do krova kupole u tenku T-55 osigurano je tek 160 cm visine pa su za punitelje birani što niži vojnici

Autonomija kretanja M48 iznosila je skromnih 110 kilometara, i to pod uvjetom da je vozač pažljiv s gasom.
Autonomija kretanja T-54 iznosila je 500 kilometara

što je T-34 bio prvi masovno proizveden tenk s dizelskim motorom, imao je i druge napredne odlike. Motor je, doduše, bio smješten uzdužno straga, no mjenjač je bio smješten iza njega, tako da je pogonski kotač bio na stražnjem dijelu tijela. Danas je to uobičajeno rješenje, no 1930-ih većina je tenkova imala motor uzdužno straga i mjenjačku kutiju u prednjem dijelu tijela. Snaga se s motora na mjenjač prenosila preko velike kardanske osovine.

Međutim, smještaj motora i mjenjača u stražnji dio vozila uvjetovao je pomicanje kupole prema naprijed. Time je povećana duljina tijela, ali i težište pomaknuto prema naprijed. Zbog toga je tijekom vožnje po neravnom terenu dolazilo do neravnopravnog opterećenja podvozja.

Sovjetski stručnjaci uspjeli su na T-54 riješiti sve te probleme smještajem motora poprečno. Time je, uz jednaku duljinu tijela tenka, veličina borbenog odjeljka povećana za 35 posto. I još važnije, kupola se mogla smjestiti na sredinu. Tako je, usprkos ugradnji topa od 100 mm, krajnji rezultat bio kompaktan tenk mase samo 36 tona.

To je značilo i mogućnost ugradnje relativno slabog dizelskog motora V-2-54 (u zapadnoj stručnoj literaturi taj se motor u pravilu označava kao V-54) snage 520 KS, a da se dobije zadovoljavajuća pokretljivost. Zapremnina motora iznosila je 38 880 cm³, a njegova je najbolja odlika bila kompaktnost: duljina 1510 mm, širina 825 mm, visina 897 mm. Masa motora bez ulja, sredstva za hlađenje i goriva bila je 874 kilograma. Kasnije će se ugrađivati motor V-2-55 (ili V-55) povećane snage od 580 KS. Poprečno smješten dizelski motor bio je dobitna kombinacija pa je logično da je to primjenjeno na sve sovjetske tenkove, sve do T-90. I najnoviji ruski tenk T-14 Armata ima u stražnjem dijelu poprečno smješten dizelski motor A-85-3A snage 1500 KS.

Foto: US Army / SPC Maria Mengrone

SKLONOST SAMOZAPALJENJU

Unatoč znatno široj tehnološkoj bazi, zapadni projektanti 1950-ih nisu raspolagali dostatno snažnim i pouzdanim dizelskim motorom. Zbog toga su svi američki i zapadnoeuropski tenkovi prve generacije pokretani benzinskim motorom.

Tako je M48 bio opremljen benzinskim, zrakom hlađenim Continentalom AV-1790-5B snage 810 KS. Za tenk mase 45 tona motor od 810 KS teoretski je bio prejak. Međutim, benzinski motori imaju specifičan način rada. Najveći okretni moment ostvaruju pri relativno velikoj brzini okretaja, a najveću snagu pri najvećoj mogućoj sigurnoj brzini okretaja. Iskoristivost benzinskih motora u odnosu na dizelske bila je zato znatno slabija. Zbog toga se danas sva teška vozila, počevši od autobusa i kamiona, pokreću isključivo dizelskim motorima. Možda je AV-1790-5B od 810 KS bio na papiru prejak, ali u praksi vozač zapravo nije imao višak snage. Negativna je strana benzinskih motora bila i znatno veća potrošnja, posebno pri velikom opterećenju. Za usporedbu: autonomija kretanja M48 bila je skromnih 110 kilometara, i to pod uvjetom da je vozač pažljiv s gasom. Autonomija kretanja T-54 bila je 500 kilometara.

Irački vojnici u T-55 fotografirani u svibnju 2005. na vježbi blizu Bagdada. Dizelski motori V-54 i V-55 godinama su, zahvaljujući gabaritima i štedljivosti goriva, bili ključna značajka za korisnike tih tenkova

Manja autonomija ima znatan negativni utjecaj ako se tenk nađe u bitki. Zapovjednik tenka mora pridavati znatno veću pažnju potrošnji goriva jer češće dopune zahtijevaju zaustavljanje, po mogućnosti na sigurnoj lokaciji. Svaka nadopuna goriva znači da postajete nepokretan cilj osjetljiv na napad iz zraka ili artiljerijom. Znatno je veće i naprežanje logističkog sustava jer mora češće rabiti velik broj cisterni.

Ono najgore činjenica je da je benzin puno zapaljiviji od dizela pa su tenkovi s benzinskim motorima skloniji samozapaljenju.

TOPLA PODNEBLJA

Svih tih problema bili su itekako svjesni i zapadni proizvođači tenkova i vojske koje su ih koristile. No prošlo je cijelo desetljeće dok se ondje nisu pojavili dostatno snažni i kompaktni dizelski motori pogodni za ugradnju u tenkove. Prva inačica M48 s dizelskim motorom bila je A3, koja je nastala preinakom gotovih tenkova M48A1. Prvi primjerici isporučeni su tek u veljači 1963.

Zbog toga je službeni prvi američki tenk s dizelskim motorom M60, koji se smatra drugom generacijom. Spomenute je godine u operativnu uporabu uveden i laki tenk M551 Sheridan, također opremljen dizelskim motorom.

Tek radi usporedbe, vrijedi navesti da je M48A3 dobio dizelski motor Continental AVDS-1790-2A konfiguracije V12 i zapreminje 29 361 cm³. Masa mu je bila 2100 kilograma. Zahvaljujući turbopunjajuću na ispušne plinove, koji je osiguravao prednabijanje zraka, davao je 750 KS. Bio je dug 1176 mm, a za razliku od V-54, hlađen je zrakom, što se nije pokazalo najboljim rješenjem za topla podneblja kao što je vijetnamsko. S navedenim Continentalovim motorom, M48A3 imao je autonomiju kretanja od 480 kilometara, što znači da je postala usporediva s autonomijom tenkova T-54 i T-55.

MEMORIJALNI BICIKLISTIČKI MARATON "NAVÍK ON ŽIVI KI ZGINE POŠTENO" PREVLAKA – ILOK

BRANITELJI SU TEMELJ, MARATON

U novijoj hrvatskoj povijesti i kronologiji prijelomnih događaja Domovinskog rata posebno mjesto zauzima Borovo Selo, 2. svibnja 1991. i pogibija 12 redarstvenika. I ove su godine, 32 godine kasnije, obilježavajući obljetnicu stradanja hrvatskih branitelja, nekadašnjim Borovim Selom – danas Borovom – u dugoj Koloni sjećanja hodali oni koji ne daju da se žrtva zaboravi. Uz stare ratnike i one koji su na svojim leđima iznijeli rat ove su godine koračali i neki novi, mlađi ljudi

Šesti Memorijalni biciklistički maraton "Navik on živi ki zgine pošteno" Prevlaka – Ilok organizirali su Biciklistički klub Metković i Udruga veterana 4. gardijske brigade Dubrovačko-neretvanske županije. Ovogodišnji sudionici maratona bili su: Dado Talajić, Branko Jakelić, Jakša Bulić, Mirko Luburić, Ivan Bokšić, Josip Markota, Josip Vincetić te osnovnoškolci iz Metkovića i Ljubuškog: Lea Galić (2009.), Marko Talajić (2008.), Josipa Ivanković (2009.), Lara Bokšić (2009.) i Petar Grgić (2009.).

U Borovo su 2. svibnja ove godine stigli i sudionici Memorijalnog biciklističkog maratona "Navik on živi ki zgine pošteno" Prevlaka – Ilok, koji su organizirali Biciklistički klub Metković i Udruga veterana 4. gardijske brigade Dubrovačko-neretvanske županije. U znak sjećanja na 12 hrvatskih redarstvenika krenuli su s daleke Prevlake, rta Oštro, da bi ga u cilju povezali s najistočnijim dijelom Hrvatske, Ilokom. Šesti je to takav maraton u kojem tisuću kilometara biciklima treba prijeći u šest dana, a broj sudionika svake je godine veći. Ove godine vozilo ga je njih 13 – branitelja, veterana, domoljuba. Među njima je bio Josip Vincetić, pripadnik Udruge 12 redarstvenika, sudionik događaja u Borovu Selu, kada je i ranjen. A s njima i uz njih, ravnopravni i u svladanim usponima i broju prijedjenih kilometara, i u viziji svrhe pothvata, vozilo je pet osnovnoškolaca iz Metkovića i Ljubuškog rođenih 2008. i 2009. godine: Lea Galić, Marko Talajić,

TEKST I FOTO
Lada Puljizević

DJECA BUDUĆNOST, A I IH SPAJA

MEMORIJALNI BICIKLISTIČKI MARATON "NAVIK ON ŽIVI KI ZGINE POŠTENO" PREVLAKA – ILOK

Prelazeći 1000 kilometara duž Hrvatske, sudionici Memorijalnog biciklističkog maratona mnogo su puta stali kraj spomen-ploča i odali poštovanje žrtvama Domovinskog rata. Zapalili su svijeće i u Borovu, na grobu obitelji Štefančić, u kojem su pokopane četverogodišnja Martina i njezina baka, ubijene rafalom u svojoj kući 1992. godine."

Lea Galić, 2009., Metković, BK Metković

"Bilo je malo naporno, malo su bojljela leđa, ali mogla sam voziti. Krenula sam na maraton radi Vukovara. Znam što se događalo u Vukovaru, pričali su mi Dado Talajić, moj trener, i Marko."

Marko Talajić, 2008., Metković, BK Metković

"Vozim od 2020., od petog razreda, i ovo mi je četvrti maraton. Teško je kada je uspon, ali već znamo da poslije svakog uspona uvijek dolazi

nizbrdica. O Vukovaru i Borovu Selu mi je nešto pričao tata, nešto sam saznao preko interneta, a nešto su mi pričali branitelji koji su tamo bili. A primijetio sam kako je braniteljima drago kad na obljetnici vide nas, mlade, koji ćemo se prisjećati toga. Draže im je kada vide nas mlade, nego starije. Onda oni znaju kako sve što su radili nije bilo uzalud. Oni nas vole, a i mi volimo njih. Zato smo vozili."

Petar Grgić, 2009., Ljubuški, BK Ljubuški

"Ovo mi je prvi maraton. Ni u jednom trenutku nisam pomislio da ja to ne mogu. A onda kada su nas putem dočekivali, pljeskali nam, pozdravljali nas – onda sam bio sretan jer sam znao da smo i ja, i trener, i organizator, i svi skupa uložili puno truda, i sve se isplatilo. Nadam se da će i sljedeće godine odvoziti ovaj maraton. I, da, hvala treneru što mi je ovo omogućio."

Josipa Ivanković, 2009., Metković, BK Metković

"Evo, s nepunih 14 sam prvi put vozila maraton. Bilo je puno bolje nego sam uopće očekivala. Mene je trener neočekivano pozvao u Vukovar i taj poziv mi je iznimna čast. Nadam se da će doći i dogodine, da će nas biti još više. Nije teško kad imaš svoj cilj – a moj cilj je bio doći do Vukovara i sjetiti se naših 12 redarstvenika. O njima sam naučila od trenera i od Marka. Marko o tome zna skoro sve i zapravo me malo bilo sram što ranije o tom dogadaju nisam više znala. Ali, eto, sada znam."

Lara Bokšić, 2009., Metković, BK Metković

"Drugi put sudjelujem na maratonu. Priču o Vukovaru i Borovu Selu počela sam otkrivati kada sam prvi put krenula na maraton i to je tada za mene bilo nešto sasvim novo. Nisam znala što se događalo 1991. godine. U školi smo to samo spomenuli. A onima koji završavaju osnovnu školu, mojim vršnjacima, poručila bih da malo razgovaraju sa svojim roditeljima o onome što se događalo i da se ovo nikada ne zaboravi."

Petar Grgić, Josipa Ivanković i Lara Bokšić. Na cilju, poslije svega, na pitanje "Zašto?" uglas kažu: "Da se ne zaboravi!" Pokretač ove čudesne inicijative – pot hvata spajanja generacija i ostvarivanja zajedničkih pobeda u znak sjećanja na heroje Domovinskog rata je Dado Talajić, policijac iz Metkovića i biciklistički trener. Policijski je poziv, kaže, odabroa kada je video slike i vijesti o pobijenim hrvatskim redarstvenicima u svibnju 1991.: "Urezale su mi se u sjećanje, i danas su mi pred očima, obilježile su me i zato sam ovdje." Prvi maraton, 2018., vozio je s još petoricom kolega, branitelja, a sina Marka uključio je 2020. – i otad je Marko svake godine u Borovu. Nakon što je prvi put uključio sina, počela su se interesirati i druga djeca u biciklističkom klubu, okupili su se roditelji, svi su počeli raditi na tome, organizirati, dogovorati, pa je i broj djece-maratonaca na stazi koja spaja krajnji južni i istočni dio Hrvatske godinu za godinom počeo rasti. Ove godine bio je najveći.

Kao i prijašnjih godina, u šest etapa koje su trajale šest dana, maratonci su se putem zaustavljavali i palili svijeće na mjestima gdje su spomen-ploče poginulim braniteljima i žrtvama Domovinskog rata. Dočekivali su ih pripadnici lokalnih braniteljskih udruga. Dado Talajić kaže: "Čitavim putem, duž cijele Hrvatske upoznaju se djeca i branitelji. Braniteljima bude drago kada vide da djecu zanima, a djeci bude velika stvar što im branitelji pričaju." Trsteno, Bistrina, Otok Sinjski, Knin, Udbina, Plitvice, Rakovica, Slunj, Cetingrad, Sisak, Slavonski Brod, Đakovo,

Dado Talajić, biciklistički trener

"Ovo je šesti maraton koji vozimo u spomen na 12 redarstvenika i sve poginule branitelje. Prošle godine doveo sam troje djece, ove godine pet, a obećavam da će ih dogodine biti još više jer oni su ti koji će ovo nastaviti kad ja i ostali više nećemo moći – i budite sigurni da 12 redarstvenika neće biti zaboravljeni."

Šarengrad, Borovo, Vukovar – samo su neka od mjesta u kojima su zastali, prisjetili se bitaka, stradanja i za žrtve zapalili svijeće. Sve su to oni i dokumentirali, fotografirali i snimali pa odmah stavljali na društvene mreže preko kojih su ih stotine pratile i za njih navijale.

U želji da ih odmakne od mobitela i različitih ekrana, ali i želeći da, kako kaže: "Znaju tko su, što su, i istinu o onome što se događalo", Dado Talajić okuplja djecu i mjesecima ih priprema za maraton. A njih je sve više koji jedva čekaju da se krene. "Ja znam da je njima zabavno da se

MEMORIJALNI BICIKLISTIČKI MARATON „NAVÍK ON ŽIVI KI ZGINE POŠTENO“ PREVLAKA – ILOK

malo maknu od kuće, da ne idu školu – ali isto tako znam da će im nakon ovog maratona i dolaska u Vukovar ostati nešto u glavi. Tako je bilo i s mojim sinom Markom. Kad je vozio prvi maraton, kad su mu pričali i pokazivali, on je upio svaku riječ, sve je zapamtilo. Sada on mene ispravlja, kaže: ‘Ćaća, nisu svi poginuli kod spomenika, neki su poginuli ovdje’, pa mi pokazuje gdje. Mjesec dana prije maratona mi ne radimo ništa drugo nego samo pričamo o Vukovaru. On je cijeli u tome, a meni onda srce naraste”, uz osmijeh objašnjava trener i tata Dado Talajić.

Branko Markota i Jakša Bulić pripadnici su Udruge veterana 4. gardijske brigade Dubrovačko-neretvanske županije, branitelji i sudionici Memorijalnog biciklističkog maratona. Branko već godinama vozi maraton, ali i sudjeluje u njegovoj organizaciji i logistici – od vode, hrane do brzog rješavanja tehničkih problema i popravljanja guma na biciklima, zadužen je za sve. O mladim snagama kaže: “Imaju nevjerojatno veliku želju i ne odustaju ni kada je teško, oni samo voze i voze.”

Jakša Bulić, već iskusan maratonac na ovoj biciklističkoj trasi, objašnjava: “Puno je bolje kad idemo s mladima.

Ovako, zajedno, mi ih učimo i mi smo njima poticaj da izdrže, ali i oni nama postaju poticaj da idemo dalje. Mi branitelji i naša žrtva smo temelj, djeca su budućnost – a ovim maratonom to dvoje spajamo.”

Uz mnogo volje, upornost, čvrst motiv i psihofizičku snagu sudionika, za uspješan ishod biciklističkog maratona presudna je pomoć onih koji sudjeluju u njegovoj organizaciji. Mnogo je tu udruga proisteklih iz rata, gradova, općina, pojedinaca, obitelji, koji im pružaju ruke, pomažu, nahrane ih ili ponude prenoćište. Dado Talajić zahvaljuje svima, a posebno ističe Udrugu 12 redarstvenika, Humanitarnu udrugu “Branitelj pomaže branitelju” i Udrugu veteran 4. gbr bez kojih, kaže, ni dosadašnjih ni budućih maratona ne bi bilo.

Josip Vincetić imao je 24 godine kada je kao pripadnik Jedinice za posebne namjene Vinkovci 2. svibnja 1991. ušao u Borovo Selo. Bio je ranjen u rame, satima zlostavljan, pištolj na čelo, nož pod vrat, mlačen i prestravljen – ali, očajnog li vremena! – bio je među sretnicima... jer iz Borova Sela ipak je izšao živ. Prije tog dana, prisjeća se, nikad se nije potukao, nije se pravo ni napisao, a bio je krevet do kreveta, dijelio je spavaonicu, priče o nogometu i kasete grupe Status Quo s onima za koje je 2. svibnja 1991. u Borovu Selu sve stalo. S onima koji nisu imali sreće.

Poslije tog dana, u lipnju pristupa ZNG-u, 2. vinko-

vačkoj bojni 3. gardijske brigade Osijek. Brani vinkovачko i vukovarsko područje, pamti Kukuruzni put, Bogdanovce, Marince, Ceric i Nuštar. Nakon Oluje, u kolovozu 1995. odlazi u vojnu mirovinu s činom časničkog namjesnika kao 50-postotni ratni invalid. Onda dolazi djevojka Blanka, lijepa prognanica iz Vukovara, pa se kuće, pa raste kći Erika. Josip Vincetić danas živi u Rokovcima nedaleko od Vinkovaca i u NK Frankopan Rokovci – Andrijaševci trener je igrača, onih najmanjih, rođenih između 2014. i 2018. godine, pokretač i organizator nogometnog turnira za Limače U11, desetog po redu Frankopan kupa. I konačno, puno kasnije, nakon 32 godine, Josip na obilježavanje godišnjice stradanja svojih prijatelja dolazi u Borovo kao sudionik Memorijalnog biciklističkog maratona. Ima on nakupljenih godina, i bolna koljena, i taj bicikl koji ima daleko je od dobrog i sportskog kakav traže maratonski pothvati – ali usprkos svemu krenuo je s rta Oštro prema llokutu. Zašto? "Da im svojom prisutnosti, kao sudionik događaja u Borovu Selu, dam podršku, ali i da im pokažem zahvalnost, pogotovo mladima, što želete da se takoj događaj i hrvatski stradalnici Domovinskog rata ne zaborave." Josipove su tako bile spuštajuće i ravne dionice staze, podržavanje i motiviranje drugih sudionika, fotografiranje i snimanje.

I dok je tako pružao podršku mladima, oni su je davali njemu. A pobjednici su, na kraju, svi. "Podršku i motivaciju imao sam cijelim putem. Konstantno su me poticali i podrili tako da sam izvlačio zadnje atome snage da izdržim što više i da određene dionice izvezem do kraja. To mi je puno značilo, posebno kod dionica na ulasku u Metković i Vukovar. Iako sam bio na izmaku snaga, njihov poticaj, ali i spoznaja zašto sam došao, dali su mi snagu da izdržim. Marko, Petre, Lara, Lea – i ovim putem vas pozdravljam i zahvaljujem na podršci. Poseban pozdrav ide mojoj imenjakinja Josipi – hvala ti za podršku, za vedrinu, za vezanciju, za pregršt fotki."

On, stari branitelj, i oni – tinejdžeri rođeni puno poslije rata – jedni druge bodre i pomažu u pomicanju granica a sve zbog zajedničkog im cilja: da se ne zaboravi. Pitam Josipa jesu li ga mladi ispitivali o iskustvu Borova Sela i što im je rekao. Kaže kako im nije htio ni mogao ispričati sve, jer ipak su mučne situacije. Pogotovo ih je teško prepričavati djeci, no ponekad se pitanja ne mogu izbjegći i oni žele znati. Zanima ih svaki detalj – od opreme do oružja, kako smo ušli, kako izišli, gdje sam bio ranjen. Puno toga im ne mogu reći, ali neke stvari i istinu moram. Moram im reći da mi nismo išli rušiti, paliti, ubijati i protjerivati, moraju znati da mi nismo išli u rat zato što nam se prohtjelo, nego smo moralni ići braniti svoju domovinu.

Mladi su me često pitali je li o događaju u Borovu Selu snimljen film. To pitanje me rastuži. Rastuži me spoznaja da se vrlo malo zna o našim stradanjima, o Vukovaru, Borovu Selu, Nuštru, Kukuruznom putu, Dubrovniku, Petrinji i mnogim drugim mjestima. Na prste se mogu izbrojiti do sada snimljeni filmovi i materijali o Domovinskom ratu."

"U pripremi akcije u Borovu Selu nismo očekivali da će tu biti nekog borbenog sukoba, i oprema koju smo nosili bila je u skladu s time. Ja nisam nosio cijeli borbeni komplet. U zaduženju smo dobivali šok-bombe. To su nesmrtonosne, gumene bombe koje služe zastrašivanju i rastjerivanju prosvjednika. Niti smo bili spremni za oružani sukob, niti smo dolazili s namjerom oružanog sukobljavanja. Naša je zadaća isključivo bilo oslobađanje naših kolega. A oni su bili spremni, pripremljeni i naoružani do zuba."

DOMOVINSKI RAT

DAN KAD JE ZAGREB POKAZAO DUH OTPORA I PRKOSA

Početak svibnja pamti se po tome što je tad provedena briljantna vojno-redarstvena operacija Bljesak. Međutim, ne smije se zaboraviti da je stanovnicima našeg glavnog grada ostao u sjećanju i kao vrijeme kad je Zagreb poslužio kao cilj za osvetnički napad. Pobunjeni Srbi na čelu s ratnim

TEKST I FOTO
Tomislav Vidaković

zločincem Milanom Martićem u očajničkom su potezu pokušali uzdrmati stanovnike Zagreba, ali i ostatak Hrvatske. U tome nisu uspjeli i postigli su upravo suprotno: dodatno su ujedinili i osnažili cijelokupan hrvatski narod. Valja istaknuti kako je međunarodni sud u Den Haagu, zbog zapovijedi da se napadne Zagreb, pravomoćno osudio Milana Martića na 35 godina zatvora.

Prostorije Memorijalnog centra raketiranja Zagreba bile su 2. svibnja mjesto na kojem je prigodno obilježeno 28 godina od raketiranja glavnog grada. Obljetnica je obilježena predstavljanjem fotografija koje je 2. svibnja 1995. snimio fotograf Ministarstva obrane Goran Pavelić Pipo

Tog 2. i 3. svibnja 1995. godine pobuđeni Srbi napali su raketnim sustavom Orkan središte Zagreba kao odmazdu za operaciju Bljesak, kojom je oslobođena zapadna Slavonija. Rakete s kasetnim streljivom, tzv. zvončićima, pogodile su isključivo civilne ciljeve poput djeće bolnice u Klaićevoj ulici, Hrvatskog narodnog kazališta, Akademije dramske umjetnosti, Doma za starije osobe Centar, srednje škole u Križanićevoj ulici... U tom je zvijerskom i osvetsničkom napadu sedam ljudi izgubilo život, a 205 je ranjeno.

Osobito su opasni bili neeksplodirani zvončići. Oko 500 ih je razasuto po užem središtu Zagreba i pirotehničke službe raštrkale su se po gradu kako bi ih što prije uklonile. Pirotehničar MUP-a Ivan Brodar pokušao je u dječjoj bolnici u Klaićevoj deaktivirati jedan zvončić, međutim, nije uspio. Poginuo

je na mjestu prilikom njegove eksplozije. "Osjećaj uzbudjenja i ponosa koji je tih dana preplavljivao ljude zbog uspjeha naših Oružanih snaga bio je presječen ovim napadom", objasnio je Goran Pavelić, koji je tog dana spletom okolnosti bio jedini službeni fotograf Ministarstva obrane koji je ostao u Zagrebu, prije svega zato što su svi njegovi kolege na dan napada bili na terenu kao pridruženi fotografi Hrvatske vojske. "Prva detonacija koju sam čuo bio je trenutak kad je pogodeno križanje Draškovićeve i Stare Vlaške, kod Schlosserovih stuba", objašnjava nam Goran okolnosti u kojima se zatekao tog dana. Nastavlja kako mu je tad radno mjesto bilo smješteno u Zvonimirovoj ulici i da mu je prvi instinkt bio zgrabiti fotoaparat i krenuti prema mjestu gdje je pretpostavljao da se dogodila eksplozija. Ovaj rođeni Zagrepčanin, koji je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu diplomirao anglistiku i fonetiku te magistrirao lingvistiku, odrastao je uz roditelje fotografike tako da ne čudi činjenica kako je fotografija nešto što je oduvijek prisutno u njegovu životu. Tijekom Domovinskog rata radio je kao službeni fotograf u Ministarstvu obrane, a 2012. umirovljen je u činu pukovnika Hrvatske vojske. Fotografskim aparatom zabilježio je sve posljedice svibanjskog napada na samo središte Zagreba, a neke od tih fotografija predstavljene su u Memorijalnom centru.

"Dok se sve to događalo i dok sam trčao s jednog mjesta na drugo i pokušavao pokriti sva zbivanja, u principu i ne stigneš razmišljati racionalno o tome što se upravo dogodilo", prisjeća se jedan od ljudi bez čijeg fotoaparata mnogi sudionici legendarne Zvečke nikad ne bi bili ovjekovježeni. Nastavlja kako je u tom trenutku čovjek više usredotočen na samo mjesto, jer fotoaparat to od njega traži: "Nema vremena za duboke emocije, nego jednostavno sve registriraš i pospremaš u sebe jer ti je jedino važno zabilježiti što se dogodilo."

"Bilo je sasvim jasno onih dana netom nakon napada, promatrajući ljude i osjećajući bilo grada i njegovu atmosferu", objašnjava Pipo, "da su Zagrepčani neslomljivi i kako je taj napad samo dodatno ojačao duh stanovnika glavnog grada Hrvatske. Osjećao se optimizam i moglo se osjetiti kako se bliži kraj rata i kako će uskoro čitava Hrvatska biti slobodna."

"Taj duh otpora i prkosa koji je tad bio među svim stanovnicima hrvatskog glavnog grada uvijek me podsjećao na stanovnike Londona", ističe Goran i dodaje kako je u vrijeme Drugog svjetskog rata kod njih isto tako prevladao duh otpora i prkosa koji ih je u konačnici odveo do pobjede. "Toliko dugo dok vi znate da ste napadnuti i da je pravda na vašoj strani onda možete biti sigurni i da će pobjeda biti vaš", rekao je Goran Pavelić na samom kraju predstavljanja fotografija koje je snimio tog kobnog dana. Ne smije se zaboraviti kako je 3. svibnja, također u osvetsničkom napadu, topnički granatiran Sisak, dok su Karlovac i Jastrebarsko napadnuti raketnim sustavima.

TRENUTAK SJEĆANJA

Pripadnici Središta gardijskog za specijalističku obuku dočasnika "Pukovnik Damir Tomljanović-Gavran" podignuli su ispod Tulovih greda na Velebitu spomen-ploču kao trajni podsjetnik na ovog istinskog hrvatskog junaka

ZAPOVJEDNIK IZNIMNOG AUTORITETA

Senad Župan rođen je u Obrovcu, a odrastao u Zatonu Obrovačkom. U obranu domovine uključio se 1991. godine. U srpnju 1992. postaje pripadnik bojne Kralj Tomislav, a zatim 84. gardijske bojne Termiti. Obuku u Središtu gardijskom za specijalističku obuku dočasnika "Pukovnik Damir Tomljanović-Gavran" u Šepurinama kod Zadra završio je 1994., a commando obuku 1995. godine. Prvog dana operacije Oluja, 4. kolovoza 1995., poginuo je na Velebitu, s nepune 23 godine

U tijeku priprema za Oluju iskusni borac Senad Župan pozvan je na pripreme u matičnu postrojbu Termiti. Bio je zapovjednik velikog autoriteta i odlične psihofizičke spremnosti, pa ga je zato zapovjednik satnije odabrao da s određenom skupinom organizira i izvidi pravac borbenog djelovanja u svrhu uništenja neprijatelja na Velebitu.

Na zadatku je krenuo 3./4. kolovoza 1995., prethodno okupivši osam pripadnika postrojbe. Bili su to: Mate, Dude, Dalibor, Silvano, Votka, Ražov, Čagalj i Ivica. Po saznanju da prednji kraj neprijatelja nije probijen te da su dijelovi 2. pješačke satnije u mogućoj

PRIPREMO
Željko Stipanović

FOTO
Filip Klen

pogibelji, nakon što je Mate locirao neprijatelja na tri velebitske kote, Senad donosi odluku o uništenju neprijatelja prodirući preko lijevog boka, ulazeći u neprijateljsku dubinu i zadajući mu presudan udarac po lijevom boku i leđima. Privlačenje do neprijateljskih utvrda bilo je mukotrpno, po nepristupačnom terenu, a kretanje otežano teškom borbenom opremom. U sedam sati ušli su u direktni sukob s neprijateljem na velebitskoj koti koja je bila dobro utvrđena u stijenama. U bliskoj borbi likvidiravši skupinu neprijatelja, Senad izlazi prvi na vrh kote i prihvata blisku borbu s neprijateljem pri čemu je pogoden i na mjestu umire. Satnik Senad Župan primjer je istaknutog domoljuba i prekaljenog borca za slobodu hrvatskog čovjeka. Suborci ga pamte po ljudskim i profesionalnim kvalitetama koje su bile uzor cijeloj postrojbi.

U njegovu čast obrovačka riva nazvana je Obala hrvatskog časnika Senada Župana.

Apostolska putovanja vrhovnog poglavara
Katoličke crkve operativno su povezana s
talijanskim zračnim snagama

FILATELIIJA

Tri apeninska poštanska operatora (Vatikan, Malteški red i Italija) obilježila su u drugoj polovini ožujka zajedničkim izdanjem 100. obljetnicu talijanskog zrakoplovstva. Ona se veže uz 28. ožujka 1923., kad je ustrojeno Kraljevsko ratno zrakoplovstvo

MARKE – RATNO ZRAKOPLOVSTVO U HUMANITARNOJ MISIJI

TEKST Ivo Aščić

Talijanski zrakoplovi pod okriljem Suverenog malteškog reda sudjeluju u humanitarnim misijama

Prigodni blok koji su predstavili načelnik Stožera talijanskog zrakoplovstva general Luca Goretti i ministar gospodarstva Adolfo Urso reprodukcija je slike nastale neposredno nakon Drugog svjetskog rata. Prikazuje zrakoplove talijanskog zrakoplovstva, odnosno buduće zrakoplove Suverenog malteškog viteškog reda hospitalaca sv. Ivana Jeruzalem-skoga; baziliku sv. Petra u Vatikanu; te Rim, glavni grad Italije. Zrakoplovi označke SIAI MARCHETTI S.82 (poznatiji kao "marsupial") na temelju Pariškog mirovnog ugovora od 10. veljače 1947. o smanjenju naoružanja Republi-

ke Italije, registrirani su pod oznakama Suverenog malteškog reda. Spomenutim ugovorom utvrđeno je da

Suvereni malteški viteški red hospitalaca sv. Ivana Jeruzalem-skoga, međunarodno priznat subjekt i crkveni red, stoljećima je mijenjao sjedište zbog ratnih prilika u različitim zemljama. Od 1834. sjedište mu je u Rimu

Vatikan je najmanja država na svijetu. Unatoč tomu, ima sve atribute države, poput oružanih snaga ili Papinske švicarske garde

Malteški red uvijek pomaže najpotrebitijima, bez obzira na vjeru i naciju. Pružio je, uz ostalo, humanitarnu pomoć žrtvama katastrofalnog potresa koji je u veljači pogodio Tursku i Siriju

Zrakoplovi Malteškog reda prevoze bolesnike u Loreto, hodočasničko središte u Italiji. Papa Benedict XV. proglašio je 1920. godine Majku Božju Loretsku (Madonna di Loreto) zaštitnicom zrakoplovaca

se velik dio talijanskog vojnog zrakoplovstva mora uništiti. Četrdesetak zrakoplova uspjelo je izbjegći svoju sudbinu "prelaskom" iz Italije u Malteški red. Jedini uvjet bilo je korištenje u dobrovorne svrhe. Bili su angažirani u brojnim hitnim intervencijama, npr. nakon potresa u Agadiru (Maroko) 1960., poplava u Italiji, gladi u Africi, te prijevozu bolesnika u marijanska svetišta kao što su Lurd i Loreto. Zanimljivo je kako su spomenuti zrakoplovi vraćeni talijanskim zračnim snagama nakon što se Italija 1949. pridružila NATO-u, ali zadržali su oznake Malteškog reda sve do umirovljenja 1960. godine. Jedini primjerak od cijele flote danas se čuva u Muzeju zračnih snaga u Vigni di Valle, sjeverno od Rima. Operativnu suradnju između talijanskih zračnih snaga i Suverenog malteškog reda nastavili su zrakoplovi Hercules C-130 i Boeing 707.

www.hrvatski-vojnik.hr

facebook

twitter

YouTube

LinkedIn

Prijmite nas i na društvenim mrežama

Sve što vas zanima pišite nas:
hvojnik@morn.hr

Snimio Filip KLEN

